

Ardahan Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bilim Dalı

**TÜRK CUMHURİYETLERİNDEN GELEN YÜKSEKÖĞRENİM
ÖĞRENCİLERİNİN TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ ALGISI: ARDAHAN
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Uğur BİLGİN

Dr. Öğr. Üyesi Kutay ÜSTÜN

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2023

TÜRK CUMHURİYETLERİNDEN GELEN YÜKSEKÖĞRENİM
ÖĞRENCİLERİNİN TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ ALGISI: ARDAHAN
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Uğur BİLGİN

Dr. Öğr. Üyesi Kutay ÜSTÜN

Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2023

KABUL VE ONAY

Uğur Bilgin tarafından hazırlanan “Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Yükseköğrenim Öğrencilerinin Türk Milliyetçiliği Algısı: Ardahan Üniversitesi Örneği” başlıklı bu çalışma, 02/02/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İ m z a

Prof. Dr. Hüseyin TÜRK (Başkan)

İ m z a

Dr. Öğr. Üyesi Kutay ÜSTÜN (Danışman)

İ m z a

Doç. Dr. Ali YILDIRIM

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mustafa ŞENEL

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Ardahan Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / Ardahan Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 60 ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

02/02/2023

İmza

Uğur BİLGİN

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Tez Danışmanının **Dr. Öğr. Üyesi Kutay ÜSTÜN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

(İmza)

Uğur BİLGİN

ÖZET

BİLGİN, Uğur. *Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Yükseköğrenim Öğrencilerinin Türk Milliyetçiliği Algısı: Ardahan Üniversitesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2022.

Millet kavramı ruhani bir ilke niteliğindedir. Millet kavramının meydana gelebilmesi için dil, dini yakınlık, ırk ve ortak menfaatler gibi unsurların mevcut olması gerekmektedir. Milliyetçilik kavramının devletlerin oluşmasıyla söz konusu olduğu ifade edilmektedir. Milliyetçilik kavramı milli birim ile politik birimin kendi içinde bir ahenge sahip olması anlamına gelmektedir.

Dil unsuru bir milletin dayanak noktasını oluşturmaktadır. Millet olmanın en önemli göstergelerinden birinin dil olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle hem milliyetçiliğin hem de millet kavramının asıl dayanak noktası dil olmaktadır. Bununla birlikte dil milliyetçiliği, çoğunlukla kültürel milliyetçilik olarak da ifade edilmektedir.

Milliyetçiliğin hızla genişleyen etkisi uzun yıllar farklı milletlerin hakimiyetinde kalmış etnik grupların ayaklanmalarına ve ulus devletlerin kurulmasına yol açmıştır. Milliyetçiliğin, tüm dünyada hızla gelişmesine paralel olarak çok uluslu bir yapıya sahip olan, Osmanlı devleti de etkilenmiştir. Osmanlı devleti, değişen ekonomik ve teknolojik gelişmelerin gerisinde kalması ve sürekli ağır kayıplar verdiği savaşların etkisiyle dağılma sürecine girmiştir. Bu ortamda, Osmanlı devletinde batılı anlamda modernleşme ihtiyacı ortaya çıkmış, bu ihtiyaca cevap olarak da birçok siyasal düşünce ortaya çıkmıştır. Bu düşünceler, milliyetçilik eksenli olup, birçoğu (İslamcılık, Osmanlıcılık, Batıcılık) toplumda istenilen etkiyi yaratmadığı için destek bulamamıştır.

Türk milliyetçiliği fikri de dağılmakta olan Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerinde aydınlar tarafından bir kurtuluş yolu olarak görülmüştür. Türk milliyetçiliğinin gelişiminde Çarlık Rusya'sının baskısından kaçarak Osmanlı devletini yurt kabul eden aydınlar ve Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmek isteyen imparatorluğun, eğitim için batıya gönderdiği öğrencilerin buradaki düşüncelerden etkilenmesiyle olmuştur. Batıya eğitim için gönderilen öğrencilerde Türk milliyetçiliğinin gelişmesindeki en önemli etken batıda yapılan Türkoloji çalışmaları olmuştur. Batıdaki Türkoloji çalışmaları, Türklerin ana

yurtlarına ve kökenlerine dair önemli kaynakları ortaya çıkarması, Kırım Türkü olan İsmail Gaspıralı'nın faaliyetlerinden etkilenen ve Orta Asya'daki faaliyetlerinden dolayı Rus baskılarından kaçarak Osmanlı'ya gelen Türk aydınların düşünceleri, Osmanlı devletinin kabul ettiği dine dayalı millet anlayışının aksine Osmanlı aydınlar üzerinde büyük değişimlere sebep olmuştur. Bu düşüncenin sonucu olarak, Osmanlı devletinin yıkılmasının ardından Anadolu'da kurulan genç cumhuriyet, millet anlayışının köklerini ve tarihini din yerine batı tarzı modern biçimde Türk kimliği üzerine inşa etmişlerdir.

Türk Cumhuriyetleri'nin bağımsızlıklarını ilan etmelerinden önceki süreçte SSCB'nin yoğun etkisi altında kalmıştır. Bu dönemde Türk Cumhuriyetleri SSCB'nin kültürünü ve sosyal hayatını önemli ölçüde benimsemiştir. Bu nedenle Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri'nin demokrasi anlayışlarının da farklılık gösterdiği görülmektedir. Milliyetçilik kavramı SSCB döneminde yaygın bir niteliğe sahip olmamıştır. Çünkü ekonomik ve siyasi olarak “üst birlik” içinde yer almak ulusal kimlikleri ve ulusallık düşüncesinin yadsınmasına yol açmıştır.

Toplumların sahip olduğu hayat tarzları kültür tarafından meydana getirilmektedir.

Kültür kavramı ilk olarak ailede oluşmaktadır. Bununla birlikte kültür kavramının iş ortamında, arkadaş çevresinde, okulda ve genel olarak içinde yaşanılan toplumla şekillendiği ifade edilmektedir.

Karşılıklı anlayışın artırılması için milletler ve halklar arasındaki düşüncelerin, kültürün, sanatın ve kültürün değişimi kültürel diplomasi olarak ifade edilmektedir. Kamu diplomasisinin en temel unsurunun kültürel diplomasi olduğu ifade edilmektedir. Çünkü kamu diplomasisi aracılığıyla milletler ve kültürler arasında sanat, fikir, bilgi ve kültüre ait diğer unsurlar birbirleriyle etkileşim içerisine girmektedir.

Kamu diplomasisinin etkin bir şekilde yürütülebilmesi için kültürel diplomasiye ilişkin faaliyetlerin birçok unsur ile uyum içerisinde olması gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti de soydaş devletleriyle, sosyo-kültürel ve siyasi ilişkiler kurarak güçlü bağlar kurmak istemiştir. Bu çerçevede, Türkiye Cumhuriyeti eğitim faaliyetleri, sanatsal gösterimler ve tanıtım organizasyonları gibi faaliyetler uygulamıştır. Tika, Türksöy gibi kurumlar aracılığıyla da bu politikalarını yürütmektedir. Bu bağlamda yükseköğretime de öncelik vermiş, 1992'den itibaren

“Büyük Öğrenci Projesi’ni” uygulamaya konmuştur. Böylece Türk Cumhuriyetindeki gençlerin Türkiye’de yükseköğrenim görmesini teşvik etmiş ve kolaylaştırmıştır. Bu çalışma, Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleriyle Türk milliyetçiliği ve Türk kültürünü geliştirmek için uyguladığı kültürel politikaların sonucunu, Ardahan Üniversitesi ölçeğinde, Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin, Türk Milliyetçiliği Algısı çerçevesinde ölçmektir.

Anahtar Kelimeler:

Milliyet, Milliyetçilik, Türk Milliyetçiliği, Türk Dünyası, Milliyetçilik Algısı

ABSTRACT

BİLGİN, Uğur. *The Turkish nationalism perception by the higher education students that come from Turkic republics: case of Ardahan university*, Master's Thesis, Ardahan, 2022.

The concept of nation is a spiritual principle. In order for the concept of nation to occur, elements such as language, religious affinity, race and common interests must be present. It is stated that the concept of nationalism comes into question with the formation of states. The concept of nationalism means that the national unit and the political unit have a harmony within themselves.

Language is the mainstay of a nation. It is stated that one of the most important indicators of being a nation is language. For this reason, the mainstay of both nationalism and the concept of nation is language. However, linguistic nationalism is also often referred to as cultural nationalism.

The rapidly expanding effect of nationalism has led to the revolts of ethnic groups, which have been under the domination of different nations for many years, and the establishment of nation-states. In parallel with the rapid development of nationalism all over the world, the Ottoman state, which had a multinational structure, was also affected. The Ottoman state entered the process of disintegration due to the fact that it lagged behind the changing economic and technological developments and the wars in which it constantly suffered heavy losses. In this environment, the need for modernization in the western sense emerged in the Ottoman state, and many political ideas emerged in response to this need. These ideas were based on nationalism, and many of them (Islamism, Ottomanism, Westernism) could not find support because they did not create the desired effect in society.

The idea of Turkish nationalism was also seen as a way of salvation by the intellectuals in the last period of the disintegrating Ottoman empire. The intellectuals who accepted the Ottoman state as their homeland by escaping the pressure of Tsarist Russia in the development of Turkish nationalism, and the students sent to the west for education by the empire, which wanted to closely follow the developments in Europe, were influenced by the thoughts here. The most important factor in the development of Turkish nationalism among students

sent to the West for education was the Turkology studies conducted in the West. Turkology studies in the West, revealing important sources about the homeland and origins of the Turks, the thoughts of the Turkish intellectuals who were affected by the activities of the Crimean Turk, İsmail Gaspıralı, and who came to the Ottoman Empire to escape the Russian pressure due to their activities in Central Asia, On the contrary, it caused great changes on the Ottoman intellectuals. As a result of this thought, the young republic that was established in Anatolia after the collapse of the Ottoman state, built the roots and history of the understanding of nation on the Turkish identity in a western style instead of religion.

It was under the intense influence of the USSR in the period before the Turkish Republics declared their independence. In this period, the Turkic Republics adopted the culture and social life of the USSR to a great extent. For this reason, it is seen that the understanding of democracy between Turkey and the Turkic Republics also differs. The concept of nationalism was not widespread in the USSR period. Because being in the "upper union" economically and politically has led to the denial of national identities and the idea of nationality.

The lifestyles of societies are created by culture.

The concept of culture is first formed in the family. However, it is stated that the concept of culture is shaped by the work environment, the circle of friends, school and the society in general.

The exchange of ideas, culture, art and culture between nations and peoples in order to increase mutual understanding is expressed as cultural diplomacy. It is stated that the most basic element of public diplomacy is cultural diplomacy. Because, through public diplomacy, art, ideas, knowledge and other cultural elements interact with each other between nations and cultures.

In order for public diplomacy to be carried out effectively, activities related to cultural diplomacy must be in harmony with many elements.

The Republic of Turkey also wanted to establish strong ties with its cognate states by establishing socio-cultural and political relations. In this framework, the Republic of Turkey has implemented activities such as educational activities, artistic performances and promotional organizations. It also carries out these policies through institutions such as Tika and Türksoy. In this context, it has given

priority to higher education, and since 1992, the "Great Student Project" has been put into practice. Thus, it encouraged and facilitated the young people in the Turkish Republic to receive higher education in Turkey. This study is to measure the result of the cultural policies implemented by Turkey to develop Turkish nationalism and Turkish culture with the Turkic Republics, on the scale of Ardahan University, within the framework of the Turkish Nationalism Perception of the students of the Turkic Republics.

Keywords:

Nationality, Nationalism, Turkish Nationalism, Turkish World, Perception of Nationalism

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	
ETİK BEYAN.....	
ÖZET.....	5
ABSTRACT	8
İÇİNDEKİLER	11
KISALTMALAR DİZİNİ	14
TABLolar DİZİNİ	15
ÖN SÖZ.....	16
GİRİŞ	18
BİRİNCİ BÖLÜM.....	23
MİLLİYETÇİLİK, KAVRAMLAR, KURAMLAR VE TÜRLERİ.....	23
1.1. MİLLİYETÇİLİK	23
1.2. MİLLİYETÇİLİĞE İLİŞKİN KAVRAMLARI: Kültür, Etnisite, Millet ve Ulus Devlet	25
1.2.1. Kültür	25
1.2.2. Etnisite	34
1.2.3. Millet.....	36
1.2.4. Ulus Devlet	39
1.3. MİLLİYETÇİLİK TÜRLERİ	42
1.3.1. Kültürel Milliyetçilik	42
1.3.2. Etnik Milliyetçilik	43
1.3.3. Liberal Milliyetçilik	44
1.4. MİLLİYETÇİLİK KURAMLARI.....	53
1.4.1. İlkçi Yaklaşım	53
1.4.2. Modernist Yaklaşım	56
Modernçi Yaklaşımların Değerlendirilmesi.....	75
1.4.3. Etno-Sembolcü Yaklaşım	76
Etno-sembolcü Yaklaşımların Değerlendirilmesi	80
İKİNCİ BÖLÜM	81

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ, TÜRKİYE VE TÜRK CUMHURİYETLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER	81
2.1. TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ	81
2.2. TÜRKİYE VE TÜRK CUMHURİYETLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER.....	88
2.2.1. SSCB Dönemi ilişkiler	88
2.2.2. Bağımsızlık sonrası ilişkiler	89
2.2.2.1. Türkiye ve Azerbaycan Arasındaki İlişkiler	89
2.2.2.2. Türkiye ve Kazakistan Arasındaki İlişkiler.....	92
2.2.2.3. Türkiye ve Kırgızistan Arasındaki İlişkiler.....	94
2.2.2.4. Türkiye ve Özbekistan Arasındaki İlişkiler	95
2.2.2.5. Türkiye ve Türkmenistan Arasındaki İlişkiler	96
2.3. TÜRKİYE'NİN TÜRK CUMHURİYETLERİNE YÖNELİK KÜLTÜREL DİPLOMASİ UYGULAMALARI	98
2.3.1. Kültürel diplomasi ve Türkiye'nin Kültürel diplomasi faaliyetleri	98
2.3.2. Yükseköğrenim faaliyetleri	104
2.3.3. Büyük Öğrenci Projesi	106
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	108
YÖNTEM VE METOD	108
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	108
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	108
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	108
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI	109
3.5. ARAŞTIRMADA VERİLERİN ANALİZİ	109
3.6. GÜVENİLİRLİK ANALİZİ	110
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	111
BULGULAR.....	111
4.1. BİREYLERİN SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİLERİNİN SONUÇLARI	111
4.2. BİREYLERİN MİLLİYETÇİLİK İLE İLGİLİ SORULARA VERDİKLERİ CEVAPLARIN DAĞILIMLARI.....	114
4.3. SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİLERİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN BULGULAR	121
SONUÇ.....	128

KAYNAKÇA	132
EK 1 BİLİMSEL YAYIN VE ETİK KURUL KARARI.....	144
EK 2 TEZ ORJİNALLİK FORMU	145
ÖZGEÇMİŞ.....	146

KISALTMALAR DİZİNİ

TİKA : TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI
YÖK : YÜKSEKÖĞRETİM KURUMU
YTB : YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI
DİB : DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
SSCB: SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ
TCS: TÜRK CUMHURİYETLERİ SINAVI
BÖP: BÜYÜK ÖĞRENCİ PROJESİ
TÜRKSOY: ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜRÜ TEŞKİLATI

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Hroch Tarafından Geliştirilen Aşamalı Model	60
Tablo 2. Güvenilirlik Analizi	110
Tablo 3. Öğrencilerin Vatandaşlık Kökenlerinin Dağılımları.....	111
Tablo 4. Öğrencilerin Cinsiyetlerinin Dağılımları	111
Tablo 5. Öğrencilerin Yaşlarının Dağılımları	112
Tablo 6. Öğrencilerin Gelir Düzeylerinin Dağılımları.....	113
Tablo 7. Öğrencilerin Sınıflarının Dağılımları.....	113
Tablo 8. Türk, Kazak, Azeri, Türkmen, Özbek Ayrı Bir Irk ve Ulusal Bir Kimliğe İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Dağılımı	114
Tablo 9. Bütün Türklerin Tek Bir Devlet Altında Toplanıp Toplanmamasına İlişkin Görüşlerin Dağılımları	115
Tablo 10. Türk Milliyetçiliğinin Etnik veya Kültürel Milliyetçiliği Düşünüldüğü Düşünülmediğine Dair Öğrenci Görüşleri	115
Tablo 11. Tek Bir Devlet mi Yoksa Ulusal Sınırlar Dahilinde İşbirliğinin Kurulmasına Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Dağılımları.....	116
Tablo 12. Öğrencilerin Türk Milliyetçiliğine Verdikleri Yanıtların Dağılımları	116
Tablo 13. Bireylerin Türk Milliyetçiliği Düzeyleri ile Cinsiyetlerinin Dağılımları	121
Tablo 14. Bireylerin Türk Milliyetçiliği Düzeyleri ile Yaşlarının Dağılımları ..	123
Tablo 15. Bireylerin Türk Milliyetçiliği Düzeyleri ile Vatandaşlık Kökenlerinin Dağılımları	124

ÖN SÖZ

Millet kavramı ruhani bir ilke niteliğindedir. Millet kavramının meydana gelebilmesi için dil, dini yakınlık, ırk ve ortak menfaatler gibi unsurların mevcut olması gerekmektedir. Milliyetçilik kavramının devletlerin oluşmasıyla söz konusu olduğu ifade edilmektedir. Milliyetçilik kavramı milli birim ile politik birimin kendi içinde bir ahenge sahip olması anlamına gelmektedir.

Bu nedenle hem milliyetçiliğin hem de millet kavramının asıl dayanak noktası dil olmaktadır. Bir milletin var olabilmesi için iki şartın mevcut olması gerektiği ifade edilmektedir. Bu şartlardan ilki bireylerin aynı kültürü benimsemesinin gerektiğidir. Çünkü ancak bu şekilde iki birey kendilerini aynı millete mensup olarak nitelendirebilmektedir. Söz konusu şartlardan ikincisi ise bireylerin birbirini aynı millete mensup olarak nitelendirmesidir. Bu şekilde iki bireyin de aynı millete mensup olduğu anlaşılmış olmaktadır. Milliyetçilik kavramı kültürden beslenmektedir. Bununla birlikte kültür sayesinde milliyetçilik daha meşru bir yapıya da sahip olmaktadır. Basın, medya ve edebiyat alanlarında kültürel milliyetçiliğe rastlamak mümkündür. Kültürel milliyetçiliği oluşmasında birçok unsur etkili olmaktadır. Bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

- Gelenekler
- Semboller
- İşaretler
- Tarihi Anlatılar
- Ortak bir yaşama ve hafızaya sahip olmak

Etnik topluluklar bu değerlere dayanılarak kültürel milliyetçilik tarafından millete dönüştürülmektedir. Bununla birlikte kültürel milliyetçilik var olan milletlerin de varlıklarını koruması ve geliştirmesi gerektiğini ifade etmektedir. Siyasal milliyetçiliğin oluşması için uygun bir zemine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu zemin de kültürel milliyetçilik tarafından ortaya konmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti de soydaş devletleriyle, sosyo-kültürel ve siyasi ilişkiler kurarak güçlü bağlar kurmak istemiştir. Bu çerçevede, Türkiye Cumhuriyeti eğitim faaliyetleri, sanatsal gösterimler ve tanıtım organizasyonları gibi faaliyetler uygulamıştır. Tika, Türksoy gibi kurumlar aracılığıyla da bu politikalarını yürütmektedir. Bu bağlamda yükseköğretime de öncelik vermiş, 1992'den itibaren

“Büyük Öğrenci Projesi’ni” uygulamaya konmuştur. Böylece Türk Cumhuriyetindeki gençlerin Türkiye’de yükseköğrenim görmesini teşvik etmiş ve kolaylaştırmıştır. Bu çalışma, Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleriyle Türk milliyetçiliği ve Türk kültürünü geliştirmek için uyguladığı kültürel politikaların sonucunu, Ardahan Üniversitesi ölçeğinde, Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin, Türk Milliyetçiliği Algısı çerçevesinde ölçmektir.

Tez konusunun tespitinden itibaren her aşamasında yardım ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, danışman hocam Sayın Dr.Öğr. Üyesi Kutay ÜSTÜN’e ve her zaman yanımda olan değerli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Milliyetçilik fikri Fransız ihtilali ile dünyada hızla yayılmaya başlamış olup, ilk olarak Avrupa'da etkisini göstermiştir. Milliyetçilik böylece imparatorlukların ve feodal devlet sistemlerinin de sonunu getirmiştir. Avrupa'daki milliyetçilik düşüncesi halk hareketlerine bağlı olarak kendiliğinden gelişim göstermiştir. Ancak doğu toplumlarında milliyetçilik düşüncesi, ulusal birliklerini tamamlayan batının yayılmacı sömürge anlayışlarına karşı koruma tepkisi ve geleneksel doğu yönetim anlayışının aksi olan modernist ulus devletler kurma amacıyla batıyı örnek alarak gelişim göstermiştir.

Türk milliyetçiliği fikri de dağılmakta olan Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerinde aydınlar tarafından bir kurtuluş yolu olarak görülmüştür. Türk milliyetçiliğinin gelişiminde Çarlık Rusya'sının baskısından kaçarak Osmanlı devletini yurt kabul eden aydınlar ve Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmek isteyen imparatorluğun, eğitim için batıya gönderdiği öğrencilerin buradaki düşüncelerden etkilenmesiyle olmuştur. Batıya eğitim için gönderilen öğrencilerde Türk milliyetçiliğinin gelişmesindeki en önemli etken batıda yapılan Türkoloji çalışmaları olmuştur. Batıdaki Türkoloji çalışmaları, Türklerin ana yurtlarına ve kökenlerine dair önemli kaynakları ortaya çıkarması, Kırım Türkü olan İsmail Gaspıralı'nın faaliyetlerinden etkilenen ve Orta Asya'daki faaliyetlerinden dolayı Rus baskılarından kaçarak Osmanlı'ya gelen Türk aydınların düşünceleri, Osmanlı devletinin kabul ettiği dine dayalı millet anlayışının aksine Osmanlı aydınlar üzerinde büyük değişimlere sebep olmuştur. Bu düşüncenin sonucu olarak, Osmanlı devletinin yıkılmasının ardından Anadolu'da kurulan genç cumhuriyet, millet anlayışının köklerini ve tarihini din yerine batı tarzı modern biçimde Orta Asya'ya ve daha eski Anadolu uygarlıklarına dayandırmıştır.

Anadolu'da kurulan cumhuriyette kimlik konusu en tartışmalı siyasi konuların başında gelirken, Orta Asya'da yaşayan Türkler ise Rus hegemonyasında kalmışlardır. 1. Dünya savaşı döneminde, özellikle Enver paşanın savunucusu olduğu tüm Türklerin bir arada yaşamasını savunan Turancılık fikri Sarıkamış hareketinin başarısız olması ve savaşında kaybedilmesiyle imkansızlaşmıştır. Yeni Dünya düzeninin sonucu oluşan iki kutuplu sistemde, Türkiye cumhuriyeti,

kuruluş yıllarında SSCB ile imzalamış olduğu dostluk antlaşmasına uygun dış politika olarak denge politikası uygulamıştır. Bu sebeple, Orta Asya Türkleri ile ikili ilişkiler neredeyse hiç kurmamış, kurduğu ilişkilerde SSCB gözetimi dahilinde olmuştur. Ancak soğuk savaşın bitmesinin akabinde SSCB hızla dağılmaya başlamış ve 1991 yılına gelindiğinde ilk önce Azerbaycan, ardından da diğer Türk cumhuriyetleri bağımsızlıklarını ilan etmiştir. SSCB'nin dağılması Türkiye'yi de yakından etkilemiştir. Türkiye, Orta Asya'daki güç mücadelesinde yer almak için Orta Asya Türkleri ile tarihi ve kültürel bağlarını kullanarak ilişkiler kurmak istemiştir. Daha yeni ulusal bağımsızlıklarını kazanmış olan Türk cumhuriyetleri, Türkiye'nin bu yaklaşımına yeni bir siyasi irade altında kalma ihtimaliyle temkinli yaklaşmıştır. Orta Asya'da, SSCB politikalarının sonucu ikincil planda kalmış olan Türk kimliği ve Türk kültürünü yeniden canlandırmak isteyen Türkiye bu bağlamda, dış politikasında yeni perspektifler geliştirerek kültürel diplomasi anlayışına yer vermiştir. Bu faaliyetlerini de çeşitli kurumları aracılığıyla yürütmüş ve yürütmektedir. Bu faaliyet alanlarının en başında da yükseköğrenim gelmektedir. Nitekim bu doğrultuda 1992 yılında Büyük öğrenci projesini yürürlüğe koymuştur. Bu projeyle hem Türk cumhuriyetlerinin kalifiye eleman ihtiyacını karşılamak da destek olmak hem de Türk cumhuriyetlerindeki genç nüfusun yükseköğrenim görmesi teşvik edilerek imkan sağlanmıştır. Yine Türk cumhuriyetleri ile kurulacak ilişkilerde ve Türk kültür coğrafyasında birlik oluşmasında Türk dünyası gençlerinin birer kültür elçisi olmaları amaçlanmıştır. Bu çalışma, Ardahan üniversitesinde yükseköğrenim gören öğrencilerin Türk milliyetçiliği algısıyla sınırlanmış olsa da, sadece bu sınırlamayla kalmamıştır. Çalışmada, milliyetçilik düşüncesi teorik olarak açıklanarak, Türk milliyetçiliği ile Türkiye ve Türk cumhuriyetlerinin ilişkileri incelenmiştir. Sonuç olarak Türkiye cumhuriyetinin dış politika olarak Türk cumhuriyetleri gençlerine imkan sağladığı yükseköğrenim politikasının Türk milliyetçiliğinin gelişmesine olan katkısı ve yükseköğrenim politikasının sonuçları ile Türk cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin Türk milliyetçiliği algısı üzerinde bir etkininin olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırmanın Konusu

Millet kavramı ruhani bir ilke niteliğindedir. Bahsedilen ilkenin oluşturulması için yapılan ve daha da yapılma arzusu duyulan fedakârlıkların oluşturduğu büyük bir dayanışmaya da ihtiyaç duyulmaktadır. Yaşama iradesi bu konuda etken olma özelliği göstermektedir. Bu nedenle belirli koşullara ulaşan topluluklar ancak büyük bir dayanışma ruhuna sahip olabildiklerinde millet olarak nitelendirilebilmektedir (Renan, 2016: 49).

Milliyetçilik kavramı milli birim ile politik birimin kendi içinde bir ahenge sahip olması anlamına gelmektedir (Hobsbawn, 2014: 24). Belirli bir bölgede hayatını sürdüren halkın bir devlete sahip olması gerektiğini savunmak milliyetçilik kavramıyla ifade edilmektedir. Bu kapsamda milliyetçilik kavramının halka verilmiş bir görev niteliğinde olduğu da düşünülebilmektedir. Sınırları belirli bir bölge içinde yaşamını sürdüren halk mevcutsa bu durumda söz konusu halkın devlet kurmak ile yükümlü olduğu ifade edilmektedir.

Milliyetçilik kavramından bahsedebilmek için siyasal sınırların etnik sınırları kapsamaması gerekmektedir. Bununla birlikte devletin içindeki etnik sınırların yönetilen kesim ile yöneticileri birbirinden ayırmaması gerekmektedir (Gellner, 2015: 71). Bu milliyetçilik tanımına göre halkın hem yöneticilerle hem de diğer etnik unsurlarla barış ve huzur içinde yaşaması öngörülmektedir.

Milliyetçiliği oluşturan dört kavram bulunmaktadır. Bu kavramlar kültür, etnisite, millet ve ulustur.

En genel tanımıyla kültür, bir yaşam biçiminin ifadesidir. Bu kavram genellikle ifade etme noktasında güçlük yaşadığımız olguları açıklamak için kullanılmaktadır.

Etnisite kavramı belirli bir kültürel gruba, nüfusa ve coğrafi alana bağlılık duyulması durumu olarak ifade edilmektedir. Etnisite kavramı ırk ve kültüre ilişkin unsurları da içermektedir.

Geleneğin ve kolektif değerlerin bir araya getirdiği insanlar tarafından yaratılan kültürel varlıklar millet olarak ifade edilmektedir. Başka bir deyişle aynı coğrafyada yaşamını sürdüren, ortak bir dine, dile ve tarihe sahip insanlar tarafından yaratılan kimlik millet kavramıyla ifade edilmektedir (Heywood, 2013: 165).

Etnik gruplardan hangisinin millete dönüşeceği ve bunun sonucunda siyasal bir yapıya sahip olacağı ya da hangisinin etnik grup olma niteliğini koruyacağı ulus-devlet kavramı tarafından belirlenmektedir.

Türk milliyetçiliği Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve bunun sonucunda ulus-devlet modeline geçilmesi ile birlikte önem kazanmıştır. Osmanlı Devleti'nin çok uluslu yapısının homojen bir yapıya sahip devlete dönüşmesi Türk milliyetçiliği üzerinde fikirlerin yoğunlaşmasına yol açmıştır.

SSCB'nin dağılmasının ardından, Türk Cumhuriyetleri sırayla bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Orta Asya da yaşanan bu gelişmelerden Türkiye'de etkilenmiştir. Bu bağlamda, Türkiye bölgeye dönük yeni bir perspektif yaklaşımı sergilemiştir. Bu politikalar, çeşitli kurumlar aracılığıyla (TİKA, YTB, DİB) ve faaliyetler kapsamında yürütülmektedir. Türkiye, Türk Cumhuriyetleri gençlerine yönelik ise yükseköğrenim alanında, 1992 yılından itibaren Büyük Öğrenci Projesi'ni uygulamaya koymuştur. Bu kapsamda Türk Cumhuriyetleri gençlerinin, Türkiye'de yükseköğrenim görmeleri teşvik edilmiş ve imkan sağlanmıştır. Bu öğrencilerin Türk Milliyetçiliğine karşı olan bakışlar, SSCB döneminde ve bağımsızlıklarını elde ettikleri döneme göre farklılık göstermektedir. Bu kapsamda çalışmada Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin milliyetçilik algısı, her iki dönemdeki siyasal ve kültürel ilişkiler kapsamında incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye gelen öğrencilerin Türk milliyetçiliğine ilişkin algılarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışma kapsamında söz konusu öğrencilerin Türk milliyetçiliğine olan bakış açıları kültürel ve siyasal boyutuyla birlikte ortaya koyulmaktadır. Öğrencilerin bakış açıları birçok bakımdan önem arz etmektedir. Bunlardan en önemlisi farklı toprak parçaları üzerinde yetişkinliğe erişen insanların aynı millete ait olma bilincine sahip olup olmadıklarının anlaşılmasıdır. Bu çalışma kapsamında bu sorunun da cevaplanması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki ilişkinin boyutu da öğrencilerin Türk milliyetçiliği hakkındaki algılarını doğrudan etkilemektedir. Bu çalışma kapsamında bu hususun da ele alınarak ülkelerin ilişkilerinin öğrencilerin Türk milliyetçiliği hakkındaki algısı üzerindeki etkinin araştırılması hedeflenmektedir.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma sonucunda Türk Cumhuriyetleri'nden gelen öğrencilerin Türk milliyetçiliği algısı hakkında literatüre katkıda bulunulacaktır. Bununla birlikte milliyetçilik kavramı farklı bir açıdan ele alınarak bu konuya yeni bir bakış açısı kazandırılacaktır. Bu çalışma sonucunda aynı tarihsel geçmişe sahip olan milletlerin farklı topraklar üzerinde yaşasalar da millet olma bilincini koruyup koruyamadıkları hususu da açıklığa kavuşmuş olacaktır. Son olarak bu çalışmanın gelecekte bu konuda yürütülecek olan çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MİLLİYETÇİLİK, KAVRAMLAR, KURAMLAR VE TÜRLERİ

1.1. MİLLİYETÇİLİK

Millet kavramına ilişkin yapılan tanımlar çeşitlilik arz etmektedir. Milliyetçilik kavramı için yapılan tanımlar üzerinde de fikir birliğine varılmamaktadır. Bu nedenle burada genel bir çerçeve çizmek amacıyla bazı teorisyenlerin tanımlarına yer verilmektedir.

Millet kavramı ruhani bir ilke niteliğindedir. Söz konusu ilkeyi meydana getirmek için bazı unsurlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu unsurlar: Dil, Dini yakınlık, Askeri gereklilikler, Irk, Ortak menfaatler, Coğrafya şeklinde sıralanabilir. Ancak yukarıda belirtilenler söz konusu ilkenin oluşturulması için yeterli olmamaktadır (Renan, 2016: 49). Bahsedilen ilkenin oluşturulması için yapılan ve daha da yapılma arzusu duyulan fedakârlıkların oluşturduğu büyük bir dayanışmaya da ihtiyaç duyulmaktadır. Yaşama iradesi bu konuda etken olma özelliği göstermektedir. Bu nedenle belirli koşullara ulaşan topluluklar ancak büyük bir dayanışma ruhuna sahip olabildiklerinde millet olarak nitelendirilebilmektedir (Renan, 2016: 49).

Milliyetçilik kavramının devletlerin oluşmasıyla söz konusu olduğu ifade edilmektedir. İnsan toplulukları genellikle yabancı kültürlerle karşı önyargıya sahip olmaktadır. Bu durum da politika tarafından kullanılmaktadır (Gat, 2016).

Milliyetçilik kavramı milli birim ile politik birimin kendi içinde bir ahenge sahip olması anlamına gelmektedir (Hobsbawn, 2014: 24). Belirli bir bölgede hayatını sürdüren halkın bir devlete sahip olması gerektiğini savunmak milliyetçilik kavramıyla ifade edilmektedir. Bu kapsamda milliyetçilik kavramının halka verilmiş bir görev niteliğinde olduğu da düşünülebilmektedir. Sınırları belirli bir bölge içinde yaşamını sürdüren halk mevcutsa bu durumda söz konusu halkın devlet kurmak ile yükümlü olduğu ifade edilmektedir.

Milliyetçiliğin ne olmadığı hususu ise Anderson tarafından ortaya koyulmuştur. Önce milliyetçilik adı verilen bir nesne meydana getirip daha sonra söz konusu nesneyi ideoloji olarak nitelemenin hatalı olduğu ifade edilmektedir (Anderson, 2015: 20). Milliyetçilik kavramının din ve akrabalık gibi olgularla birlikte ele alınması gerektiği ancak bu şekilde sağlıklı sonuçlara ulaşılabileceği belirtilmektedir. Milliyetçilik kavramını meydana getiren bileşenleri

değerlendirmenin sorunların çözümü noktasında daha faydalı olacağı ifade edilmektedir (Anderson, 2015: 20).

Milleti oluşturanların bazıları tarafından kurulan ve söz konusu halk adına bir kimlik ve birlik yaratmak ve bu durumu devam ettirmek için yaratılan ideolojik hareket milliyetçilik olarak nitelendirilmektedir. Milliyetçilik kavramı açısından millet kavramı devlete kıyasla daha büyük önem arz etmektedir. Milliyetçilik açısından herhangi bir nicelik ölçütü söz konusu olmamaktadır. Bu konuda yalnızca halkın kendisini millet olarak nitelendirmesi önem arz etmektedir (Smith, 2015: 121).

Milliyetçilik kavramından bahsedebilmek için siyasal sınırların etnik sınırları kapsaması gerekmektedir. Bununla birlikte devletin içindeki etnik sınırların yönetilen kesim ile yöneticileri birbirinden ayırmaması gerekmektedir (Gellner, 2015: 71). Bu milliyetçilik tanımına göre halkın hem yöneticilerle hem de diğer etnik unsurlarla barış ve huzur içinde yaşaması öngörülmektedir.

Bir başka milliyetçilik tanımına göre ise milliyetçiliğin kolektif bir kimlik oluşturma biçimi olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte söz konusu kolektif kimliğin bazı unsurlardan etkilenecek olduğu da belirtilmektedir. Söz konusu unsurlar şu şekilde sıralanabilir (Calhoun, 2017: 41):

Uzun mesafeli ekonomik bağların artışı, Yeni ulaşım olanakları, Yeni siyasi projeler, Yeni iletişim olanakları, Devlet gücünde meydana gelen değişim

Bu tanımın kapsayıcı bir tanım olduğunu söylemek mümkündür. Bu tanımda milliyetçilik kavramı modern çağın getirdiği yenilikler göz önünde bulundurularak ele alınmıştır. Bu nedenle de milliyetçilik kavramının devlet için esas unsur olduğu ifade edilmiştir.

1.2. MİLLİYETÇİLİĞE İLİŞKİN KAVRAMLARI: Kültür, Etnisite, Millet ve Ulus Devlet

1.2.1. Kültür

Kültür kavramı öğrendiğimiz ve paylaştığımız birçok şeyi içinde barındırmaktadır. Bu kavram genellikle ifade etme noktasında güçlük yaşadığımız olguları açıklamak için kullanılmaktadır. Kültür kavramı birçok çeşitli bilim alanı tarafından da sıklıkla kullanılmaktadır. Bu nedenle de kültür kavramı üzerinde fikir birliğine varılması ve bu kavram hakkında ortak bir tanım yapılması mümkün olmamaktadır. Çünkü kültür alanında çalışma yürüten kişiler kültür kavramına ilişkin bir tanım üzerinde uzlaşmamaktadır. Bununla birlikte kültür kavramına ilişkin iki yüzden fazla tanım yapıldığı ifade edilmektedir. Kültür kavramıyla ilgilenen birçok farklı disiplin bulunmaktadır. Söz konusu disiplinler: Antropoloji, Etnografya, Sosyoloji, Etnoloji şeklinde sıralanabilir. Yukarıda sıralanan disiplinler kültür kavramını açıklamak için ortak bir yaklaşım yöntemi belirlememiştir. Bu durum da kültür kavramına ilişkin birçok tanımın ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Ergun, 1993: 125).

Latince'deki Colere kelimesi ekip biçme ve üretip yetiştirme anlamlarına gelmektedir. Kültür kavramının kökeni de söz konusu latince kelimeden gelmektedir. 16. Yüzyılın sonlarına kadar Culture kelimesi Avrupa'da hayvanlara ve tarım ürünlerine bakma anlamına gelmekteydi. Ancak zaman içerisinde kültür kavramı bu anlamlarını yitirmiş ve zihin yetiştirimi anlamına gelmiştir (Williams, 1993: 8). Kültür kavramı ilk kez Fransız Devrimi'nden önce insan zekâsının yüceltilmesi ve geliştirilmesi anlamlarına gelecek şekilde Voltaire tarafından kullanılmıştır (Güvenç, 2003a: 96). Yüksek ve alçak kültür ayrımı da kültür kavramının zekânın yetiştirilmesi ile bağdaştırılması sonucunda ortaya çıkmıştır. Yüksek kültür kavramı birçok unsuru kapsamaktadır. Bu unsurlar: Kitaplar, Sanat, Ruhsal gelişmişlik, Müzik, Estetik şeklinde sıralanabilir. Bununla birlikte alçak kültür ise halk kültürü anlamına gelmektedir. Halk kültürü tarafından yaratılan ürünler kitle iletişim araçlarının da etkisiyle alçak kültür olarak nitelendirilmiştir (Erdoğan, 2005: 135). Kültür kavramı tarih boyunca birçok anlama sahip olmuştur. Bu değişimler şu şekilde ifade edilmektedir:

Kültür kavramı ilk olarak toprağın işlenmesi ile ilgili bir kavram niteliğine sahipti. Ancak kültür kavramı 17. Yüzyıldan itibaren insanın düşünmeye ilişkin

kabiliyetlerinin geliştirilmesini ifade etmektedir. Alman tarihçileri 17. Yüzyılda insanlığın dönüşümünü anlamaya çalışmış ve söz konusu dönüşümlerin ilerleme olarak nitelendirilebileceğini ifade etmiştir. Alman tarihçileri söz konusu ilerlemeyi ifade etmek için kültür kavramına başvurmuştur. Kültür kavramı bu şekilde ahlaksal bir manaya da sahip olmuştur. Kültürel anlamda gelişme noktasında tarihsel olarak çeşitli ayrımlar söz konusu olsa da farklı kültürlerde ziyade tek bir kültürden bahsedilmektedir. Kültür kavramı 19. Yüzyılın sonlarında İngiliz antropologlar tarafından toplumlara has olan eylem ve düşünceleri, inanç ve değer sistemlerini ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Bununla birlikte İngiliz antropologları kültürü nesnel bir kavram haline de getirmeyi amaçlamıştır. Bu amaçla da kültür kavramının içinde bulunan felsefi ve ahlaki öğeleri yadsımışlardır (Duverger, 2004: 73-74).

Kültür kavramı oldukça soyut bir kavramdır. Bununla birlikte çok katmanlı bir yapıya da sahiptir. Kültüre ilişkin yapılan tanımlar kendi içinde uyuma sahip olsa da tanımın yapıldığı disipline göre farklı düşünceleri ifade etmektedir. Kültür kavramının dört farklı anlamda kullanıldığı ifade edilmektedir. Bu konuya ilişkin gruplandırma şu şekildedir (Güvenç, 2003a: 97):

Bilim alanında kültür kavramı:

Uygarlığı ve medeniyeti ifade etmektedir. Bu alanda kültür kavramının sahip olduğu özellikler: Tarihsellik, Bütünsellik, Evrimsellik şekilde sıralanabilir. Bilim alanındaki kültüre Çin, Fransız, Hint ve İslâm kültürü örnek gösterilebilmektedir.

Beşeri alanda kültür kavramı:

Eğitim sürecinin sonunda meydana gelen bir ürün niteliğindedir. Sahip olduğu özellikler: Değerlendirici olma, Geliştirici olma, Yayıcı olma, Eleştirici olma, Öğretici olma şekilde sıralanabilir. Genel, teknik ve meslekî eğitim, örgün ya da yaygın eğitim bu konuya örnek olarak gösterilebilmektedir. Estetik alanda kültür: Sanatsal bir yapıya sahip olma niteliğine sahiptir. Estetik alandaki kültürün sahip olduğu özellikler: Yaratıcılık, Değerlendirici olma, Eleştiricilik, Eğiticilik, Güzelleştirici olma şekilde sıralanabilir. Bu alandaki kültüre örnek olarak Barok, Gotik, Modern sanat, romantik ve gerçekçi sanat gösterilebilmektedir.

Biyolojik ve teknolojik alanda kültür: Üretim fonksiyonuna sahiptir. Biyolojik ve teknolojik alandaki kültürün sahip olduğu özellikler: Üreticilik, Çoğaltıcı olma, Besleyicilik, Derleyici şekilde sıralanabilir. Bu alandaki kültüre örnek olarak

tarım, endüstri kültürü, avcılık kültürü, mikrop kültürü ve ekin kültürü gösterilebilmektedir.

Kültür kavramına ilişkin yapılan bir diğer gruplandırma ise Bodley'e aittir. Söz konusu gruplandırmada kültür kavramının ele alınma şekli değerlendirilmiştir. Bu şekilde de kültürün sahip olduğu özellikler ortaya koyulmuş ve bunun sonucunda da kültür kavramının birden çok boyuta sahip olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu gruplandırma:

Konusal: Kültür kavramı din, ekonomi ve sosyal ekonomi konuları kapsamaktadır.

Tarihsel: Kültür kavramı toplumun sahip olduğu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan faaliyetleri kapsamaktadır. Bireyler kültür tarafından şekillenmektedir.

Davranışsal: Öğrenilmiş ve paylaşılan insan davranışları kültür olarak nitelendirilmektedir. Kültür kalıtsal olma özelliği göstermemektedir. Kültür insanlar tarafından öğrenilmektedir. Zamanla birlikte kültür de değişiklik göstermektedir. Çünkü öğrenilen ile öğretilen arasında mutlak bir ilişki mevcut değildir.

Normatif: Değerler, yaşama ilişkin kurallar ve idealleri oluşturan kurallar kültür olarak nitelendirilmektedir.

Fonksiyonel: Çevreyle uyum içinde yaşamaya ilişkin sorunların ortadan kaldırılması ancak kültür ile mümkün olmaktadır.

Mental: Hayvanlar ile insanlar arasında bir ayrımın söz konusu olmasını sağlayan öğrenilmiş alışkanlıkların ya da düşüncelerin birleşimi kültür kavramını oluşturmaktadır. İnsanların ne yaptığı, ne düşündüğü ve ne ürettikleri kültür kavramının kapsamında yer almaktadır. Bu sebeple kültür mental süreçlerden, inançlardan, değerlerden ve bilgiden meydana gelmektedir. Yapısal: Birbiriyle bağlantılı ve kalıplaşmış olan semboller, düşünceler ve davranışlar kültür kavramını ifade etmektedir.

Sembolsel: Toplumun paylaştığı keyfi olarak verilen anlamlar kültür kavramının kapsamındadır şekilde yapılmıştır(Erdoğan ve Alemdar, 2002: 18).

Bununla birlikte kültür kavramı öğrenilmiş olma, paylaşılma ve nesilden nesile aktarılma özelliklerine sahiptir. Bireye has olan davranış kültür olarak nitelendirilememektedir. Çünkü kültür kavramı paylaşılan olma özelliğine sahiptir.

Kültür kavramı İngilizce’de antropolojik anlamıyla ilk kez Edward Burnett Tylor tarafından kullanılmıştır. Kültür kavramı Tylor tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: İnsanların öğrendiği sanat, ahlak, bilgi ve gelenekler kültür kavramını oluşturmaktadır (Güvenç, 1985: 22). Bu tanımda aynı türden olmayan ve aynı varlık alanında da bulunmayan dört temel değişkenin kültür kavramı kapsamında birbiriyle bağımlı olması göz önünde bulundurulmaktadır. Söz konusu değişkenler: İnsan, Toplum, Öğrenme süreci, Kültürel içerik şekilde sıralanabilir. Bütünlük ile kültür kavramları arasındaki ve kültürün bütünlüğünü oluşturan değişkenler arasındaki bağlantı Tylor tarafından yapılmış olan kültür tanımı ile kurulmaktadır. Bununla birlikte söz konusu tanımda değişkenlerin belirgin ve belirgin olmayan nitelikleri de ele alınmaktadır (Güvenç, 1985: 22).

Kültüre ilişki bir başka tanım da Bronislaw Malinowski tarafından yapılmıştır. Söz konusu tanıma göre insanların biyolojik gereksinimlerinin karşılanmasını sağlayan tüketim malları ile toplumda ortaya çıkan düşünce ve sanatların, gelenek ve inançların bütünü kültür kavramının kapsamında yer almaktadır (Eroğlu, 1998: 107). Kültürlerin üç temel ihtiyaç düzeyine sahip olması gerektiği hususu Malinowski tarafından ifade edilmiştir. Bunlar: Yeme, içme gibi temel biyolojik gereksinimlerin kültür tarafından karşılanması gerekmektedir. Eğitim ve hukuk gibi gereksinimlerin kültür tarafından karşılanması gerekmektedir. Din ve sanat gibi bütünleştirici işleve sahip olan araçlara ilişkin ihtiyaçların kültür tarafından karşılanması gerekmektedir şekilde sıralanabilir (Haviland, 2002: 78). Birbirinden farklı coğrafyada yaşayan insanlar hakkında Robertson tarafından yapılan açıklama kültürün birçok konu üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Söz konusu açıklama şu şekildedir: “Amerikalılar sümüklüböcek yemez ancak istiridye yer. Fransızlar çekirge yemez ancak sümüklüböcek yer. Zulular balık yemez ancak çekirge yer. Yahudiler domuz yemez ancak balık yer. Hindular sığır eti yemez ancak domuz yer. Ruslar yılan eti yemez ancak sığır eti yer. Çinliler insan eti yemez ancak yılan eti yer. Yeni Gine’de bulunan Jalé kabilesine göre ise insan eti oldukça lezzetlidir (Robertson, 1981: 63).

Kültür kavramının bireyin dışında bulunan ve bireyin kabul etmek durumunda kaldığı davranış ve düşünce biçimlerinden ibaret olduğu ifade edilmektedir (Duverger, 2004: 73). Bununla birlikte kültür kavramı insan topluluğunun yapması beklenen davranışları ve rolleri meydana getiren ve belirli bir düzene sahip düşünceler ve davranışlar olarak ifade edilmektedir (Duverger, 2004: 74).

Kültür kavramına ilişkin Duverger tarafından yapılan bu tanımda toplumsal davranışların şekillenmesi hususunda kültürün etkisi değerlendirilmektedir. Kültürün sonradan üretilen bir kavram olduğu ve doğada hazır olarak bulunmadığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte kültürü meydana getiren temel unsurun da insan olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle kültür, insani bir eylem alanı ve insan tarafından gerçekleştirilen eylemin sonucu niteliğine sahiptir (Bauman, 1998: 159). Kültürün gelecek nesillere aktarılan sosyal bir miras niteliğine sahip olduğu belirtilmektedir. Kültür, toplumu meydana getiren bireylerin içgüdüsel olarak aktardığı faaliyetlerin bütünü olma özelliğine sahiptir (Güvenç, 2003a: 95). Kültür dayanıklı olma ve devamlı olma özelliklerine sahiptir. Bireysel insan kültürün içine doğar, orada yaşar ve sonra da yaşamı son bulur. Kültürel miras, toplumlardaki kurumsallaşmaya ilişkin davranış örüntülerinden oluşmaktadır (Fichter, 2004: 156). Kültürün toplumsal niteliği de kültüre ilişkin yapılan tanımlarda ele alınmaktadır. Toplumun yaşam tarzı, gelenekleri, davranışları, inanç ve düşünce sistemleri kültür kavramını meydana getirmektedir (Güvenç, 1985: 23). İnsan topluluğunun üstlendiği roller, davranışları, değer yargıları ve gelenekleri kültür kavramını oluşturmaktadır (Asunakutlu ve Safran, 2004: 34). Kültür aynı zamanda bir simge ya da sembol olarak da görülmektedir. Bu bağlamda yapılan kültüre ilişkin tanım şu şekildedir: Davranışların, maddi unsurların, duygu ve düşüncelerin sembol ya da simgelere dayalı örgütlenmesi kültürü meydana getirmektedir (Güvenç, 2003a: 100). Bununla birlikte kültür kavramının üç temel unsurdan oluştuğu da ifade edilmektedir (Haviland, 2002: 74):

Kültür kavramı hakkında yapılan tanımlar değerlendirildiğinde her topluluğun kendine has yaşam ve davranış biçimine sahip olması durumu belirginleşmektedir. Kültür kavramına ilişkin Ziya Gökalp tarafından yapılan tanımda da bu durum ortaya koyulmuştur. Söz konusu tanım şu şekildedir: Kültür, bir milletin sahip olduğu ahlâki, muakalevî, lisanî, fennî, dinî, hukukî, bedîî, iktisadî hayatlarının âhenkli mecmuasıdır (Kafesoğlu, 1991: 16). Bu konuya ilişkin benzer görüşler mevcuttur. Bu görüşlerden biri şu şekildedir: Kültür kavramı bir cemiyette bulunan manevi ve maddî değerlerden meydana gelmektedir. Söz konusu cemiyet içinde her türden bilgi, itiyat, değer ölçüleri ve her türden davranış biçimleri bulunmaktadır. Bütün bu unsurlar cemiyete mensup olan kişilerin diğer cemiyetlerden farklı biçimde bir yaşam sürdürmesini sağlamaktadır (Turhan,

2002: 48). Kültürün o kültürü meydana getiren milletin bir mal  niteliğinde olduğu da ifade edilmektedir. Milleti oluşturan bireylerin sahip olduğu davranış biçimleri ile tarihsel süreç içerisinde oluşan değerleri söz konusu milletin kültürünü oluşturmaktadır. Her milletin farklı karakterlere sahip olması sebebiyle her millet söz konusu değerleri kendi iradeleri çerçevesinde yeniden şekillendirmektedir (Topçu, 1991: 16).

Kültür kavramı bireylere toplumsal hayata ilişkin birçok davranış kalıbı sunmaktadır. Bireyler söz konusu davranış şekilleri çerçevesinde hayatlarını yönlendirmektedir. Bu davranış kalıpları kültürü oluşturan birçok unsurdan etkilenmektedir. Söz konusu unsurlar:  rfler, Kurumlar, Adetler, Normlar, Davranışlar, İnançlar, Değerler şekilde sıralanabilir.

Bu şekilde kültüre ilişkin normlar bireylerin birlikte yaşamasını mümkün kılmaktadır. Bununla birlikte söz konusu normlar bireylerin fikir ve davranışlarını da etkilemekte onlara yön vermektedir (Nirun, 1991: 76). Kültür kavramının bir başka tanımında da toplumun sahip olduğu yaşam tarzının kültürü olarak ifade edilebileceği belirtilmektedir. Davranış ve duyuş biçimleri kültür kavramının unsurlarındandır. Bununla birlikte kültür kavramı bireyler tarafından öğrenilmekte ve paylaşılmaktadır. Ayrıca kültür kavramı gelecek nesillere aktarılarak taşınır. Bu yönüyle de sosyal miras niteliğine sahip olduğu söylenebilmektedir (Taşdelen, 1997: 157). Sonsuz sayı ve türdeki yaşam biçimlerinin toplum tarafından alışkanlığa bağlı davranış, düşünüş biçimine dönüştürülmesi kültür kavramı ile ifade edilmektedir (Altındal, 1982: 45). Milletin içinde bulunduğu koşullara uygun olarak tasarlanan birçok unsurun bir araya gelmesi kültür kavramını meydana getirmektedir. Söz konusu unsurlar: İlim, Felsefe, Adet,  rf, Sanat, Dil şekilde sıralanabilir.

Bununla birlikte yukarıda sıralananların meydana getirdiği ürünler de kültür kavramının kapsamında bulunmaktadır (Ülken, 1976: 22). Kültürün bir hayat tasarımı olduğu da ifade edilmektedir. Fakat diğer canlıların yaşam tasarımı ile kültürün fark  mevcuttur. Söz konusu fark insanlara ait olan kültürün öğrenerek yaratılmasıdır (Bozkurt, 2004: 91). Doğa tarafından üretilenlere karşı insanların ürettiği her şeyin kültür niteliğine sahip olduğu da belirtilmektedir (een, 1996: 25). Bu tanımda kültür kavramı, insanlar ve doğa ile olan ilişkileri çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu tanıma paralel olma özelliği gösteren bir başka tanım ise şu şekildedir: İnsan zihni kültür kavramını doğaya sunmuştur. Bu nedenle beşeri ve

sosyal bilimler için davranış, fikir ya da somut bir varlık olarak karşımıza çıkan kavram kültür olarak adlandırılabilir (Erinç, 1995: 78). İnanç, hukuk, din, adetler, bilinç, sanat ve ahlak kavramları ve bireyin içinde bulunduğu toplum için yapabilecekleri kültür kavramını oluşturmaktadır. Kısacası bireyin yaşamında bulunan her şey kültür kavramı ile ilişkilendirilebilmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Bahar, 2005. 66):

Tutumlar

Davranış kalıpları

Düşünceler

İnançlar

Aletler

Bilgiler

Semboller

Duyular

Nesneler

Değerler

Hayvan ve insan arasındaki en temel farklardan biri kültür kavramıdır. Kültür ruhsal ve maddesel bir birikimi ifade etmektedir. Davranışlar sistemi kültür olarak ifade edilmektedir. Bireylerin haberleşme sistemi kültür kavramını oluşturmaktadır. Toplum içerisinde yaşayan insanların çalışmaları sonucunda kültürün meydana geldiği ifade edilmektedir. Kültürün enerjiye egemen olma gücüne sahip olduğu belirtilmektedir (Ergun, 1993: 126). Fakat söz konusu tanımların hiçbirisi kültür kavramına ilişkin omurganın ne olduğunu ortaya koymamaktadır. Bu bakımdan kültür kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır: Kültür, sınıfsal bir olgu niteliğindedir. Kültür, toplumsal ve ekonomik gerçekler tarafından belirlenmektedir. Başka bir deyişle kültür üretim ilişkileri tarafından belirlenmektedir. Ancak ekonomik gerçek de kültürel gerçekle doğrudan ilişkilidir (Ergun, 1991: 29).

Toplumun yapısına ilişkin biçimlerin muhafaza edilmesini sağlayan araçların anlamlılık ve iç anlamlılık tutarlılığının incelenmesi kültür olarak ifade edilmektedir (Mardin, 2003: 53).

Toplumların sahip olduğu niteliklerin maddi dayanakları mevcuttur. Örneği sepet örme eyleminin çok önemsendiği bir toplumda ince dallara ve kurutulmuş saz saplarına çokça ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak saz ya da dalın tek başına bir sepet

oluşturması söz konusu olmamaktadır. Sepetin meydana gelebilmesi için sazların ve dalların ilgili tekniğe uygun biçimde işlenmesi gerekmektedir. Tekniğe uygun biçimde işlenme durumu dal bakımından maddi bir olay mıdır, yoksa öğrenilen bir işlem olduğu için mi maddi olma niteliğine sahiptir. Antropologlar bu tarz durumlarla karşı karşıya geldiklerinde maddi olan ve maddi olmayan şeklindeki ayrımın herhangi bir anlamının olmadığını anlamışlar ve farklı şekilde kavramlaştırma yapmışlardır. Bu noktada önemli olan evlenme, sepet örme ya da savaşmaya ilişkin biçimlerin toplumu oluşturan bireyler tarafından bilinmesi ve gelecek nesillere bir model olarak aktarılması hususudur. Bunun mümkün olmasını sağlayan yolların tamamı kültür olarak adlandırılmaktadır (Mardin, 2003a: 53).

Kültür kavramı çok çeşitli şekillerde tanımlanabilmektedir. Bununla birlikte kültür kavramı farklı boyutlara da sahiptir. Kültüre ilişkin benimsenen tanım ise şu şekildedir: Toplumu oluşturan bireyler tarafından kabul edilen, toplumsal hayatı düzenleme işlevine sahip olan ve gelecek nesillere aktarılabilen bir sosyal miras niteliğine sahip olan davranış kalıpları kültür olarak ifade edilmektedir. Toplumsal yapıdaki davranış kalıplarının güzel-çirkin, iyi-kötü ve haklı-haksız şeklinde nitelendirilmesi söz konusu toplumun davranış kalıplarına atfettiği manevî değerlerle doğrudan ilişkili olmaktadır. Toplumun kültürünü yaratan normlar, davranış kalıpları, bireylerin üstlendiği roller, değerler zamanla birlikte evrimleşmektedir. Başlangıçtan itibaren meydana gelen gelişim ve dönüşümlerin özeti kültür kavramını oluşturmaktadır (Ünal, 1995: 57).

Kültür kavramının günümüzde üç farklı anlamda kullanıldığı ifade edilmektedir. Bu anlamlar şu şekilde sıralanabilir(Williams, 1985: 11):

Zihnin gelişmiş hali (kültürlü birey)

Gelişim şekilleri (kültürel aktivite/ilgi)

Gelişim sürecinin manaları (Entelektüel/sanatsal faaliyet)

Bununla birlikte kültür kavramının genel olarak iki alana denk geldiği de ifade edilmektedir (Said, 1998: 12). Söz konusu alanlardan ilki iletişim, tasvir ve gösterim sanatları gibi çoğunlukla estetik biçimlerde mevcut olan uygulamalar olmaktadır. Tasvir, iletişim ve gösterim amaçlarının başlıca amaçlarında biri de haz olmaktadır. Bununla birlikte bu alana bilimsel, sanatsal ve entelektüel çalışmaların da dahil edilmesi mümkündür. Kültürün bir kimlik kaynağı niteliğine sahip olması da kültürün ikinci alanda kullanımını sağlamaktadır. Bu alana göre

kültür kavramı millet, zaman ve devlet ile birlikte anılmaya başlar ve bunun sonucunda da öteki ve biz birbirinden farklılaşmaktadır. Kültürün, toplumun benliğini oluşturduğu da belirtilmektedir. Toplum kültür vasıtasıyla kendine özgü bir yapıya sahip olmaktadır. Bununla birlikte farklı yapılar arasındaki mesafeler de kültür vasıtasıyla belirginleşmektedir. Kültür kavramı sahip olduğu bu anlam ile ideolojik ve siyasal yönleri bir araya getirerek siyasal bir eylem haline de gelebilmektedir (Alver, 2007: 133).

Bir milletin ruhunda yaşayan inançlar ve bilgiler kültürleri oluşturmaktadır. Kültürler doğmalarından itibaren 1000- 2000 yılları arasında değişebilen ömürlere sahiptir. Kültürler hedefledikleri amaçlara ulaştıktan sonra medeniyet olarak nitelendirilmektedir. Kültür canlı, yaşayan bir kavram olma özelliğine sahiptir. Fakat kültürler meydana geldikten sonra taşlaşmakta durağan bir yapıya bürünmektedir. Fransız kültürü Fransız ihtilalinden sonra medeniyet olma vasfını elde etmiştir. Londra’da, New York’ta ya da Paris’teki medeniyetler ölmeyi beklemektedir. Şanso Paso medeniyeti ifade ederken Don Kişot kültürü ifade etmektedir. Çöken bir devrin kılıç ile tekrar yaratılabilmesi Don Kişot’a göre mümkündür. Don Kişot hayal için yaşamakta ve bu nedenle de asla herhangi bir kalıba girmemektedir. Bu durum Don Kişot’un kendiliğindenlik örneği oluşturmalarını sağlamaktadır. Bununla birlikte Şanso ise iki kere ikinin dört ettiğinden başka bir inancı olmayanları temsil etmektedir (Meriç, 2004: 308).

Kültür kavramı milletlere özgü olma özelliğine sahiptir. Bir milletin yarattığı yaşama biçimi o milletin kültürü ile ilişkilidir. Ancak diğer milletlerden aldıkları ise medeniyet kavramı ile ilişkilidir (Gökalp, 1976: 19).

Dini inanç olarak Hristiyanlığı benimsemiş toplulukların sosyal-manevî değerleri ile pozitif bilime dayalı teknik Batı medeniyeti kavramını oluşturmaktadır. Ancak Batı medeniyetini meydana getiren milletlerin her biri farklı kültür topluluklarıdır. Pozitif bilimler bakımından benzer yaklaşımlara sahip olmalarına ve teknikleri kullanma noktasında birbirleriyle ayrışmamalarına rağmen söz konusu milletler birçok konu bakımından farklılaşmaktadır. Söz konusu farklılıklar: Konuştukları diller, Gelenekler, Edebiyat, Destanlar, Folklor, Adetler, Ahlak anlayışları, Masallar, Güzel sanatlar, Giyiniş tarzları şekilde sıralanabilir.

Yukarıda sıralananlar ile birlikte söz konusu milletler çoğunlukla Hristiyan inancına sahip olsa da her birinin din karşısında geliştirdiği tutum birbirlerinden farklılık göstermektedir. Milletin inanç, fikir ve davranış biçimleri milletin

kültürüne ilişkin unsurları oluşturmaktadır. Bu nedenle her topluluğun bir kültüre sahip olduğu yani her kültürün farklı bir topluluğu temsil ettiği ifade edilmektedir (Kafesoğlu, 1991: 16).

Kültürün sahip olduğu nitelikler ve kültürü meydana getiren unsurlardaki fark kültür ve medeniyet arasındaki farkı daha net bir şekilde ortaya koymaktadır.

1.2.2. Etnisite

Etnisite kavramı günümüzde sıklıkla kullanılan bir kavram niteliğindedir. Ancak buna rağmen çoğunlukla millet ya da ırk gibi kavramların yerine kullanılmaktadır. Etnisiteye ilişkin tanımların bir kısmı etnisite kavramının herhangi değişime uğramadan günümüze kadar geldiğini ve bu nedenle de doğal bir kavram olduğunu ifade etmektedir. Etnisiteye ilişkin tanımların diğer bir kısmı ise etnisite kavramının doğal olmadığını ve üretildiğini ifade etmektedir. Etnisite kavramının millet ve milliyetçilik kavramlarıyla da ilişkili olduğu belirtilmektedir. Ancak bu kavramın tek başına değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle etnisiteye ilişkin yapılmış farklı tanımlara yer verilmesi bu kavramın daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Etnisite kavramı belirli bir kültürel gruba, nüfusa ve coğrafi alana bağlılık duyulması durumu olarak ifade edilmektedir. Etnisite kavramı ırk ve kültüre ilişkin unsurları da içermektedir. Bu durum da etnisite kavramının anlaşılmasını ve tanımlanmasını güçleştirmektedir. Ortak bir atadan gelen insan toplulukları etnik gruplar şeklinde ifade edilmektedir. İnsanların soyları ve kökenleri üzerinden kolektif bir kimliğe sahip olmaları da etnik kültür aracılığıyla gerçekleşmektedir (Heywood, 2015: 278). Irk kavramı değişmez bir niteliğe sahip olan biyolojik bir kavramdır. Ancak etnisite kavramı ise dil, tarih, din gibi kültürel unsurlar ve giyim tarzı gibi görünümlemler ile ifade edilmektedir. Etnik anlamdaki farklılıklar öğrenilmiş olma niteliğine sahiptir (Giddens, 2012: 535). Anlaşıldığı üzere her ne kadar ırk ve etnisite kavramları çoğunlukla birbirinin yerine kullanılsa da farklı anlamlara sahiptir.

Akrabalık bağlarının etnisitenin oluşmasına yol açtığı da belirtilmektedir. Söz konusu kavramın akrabalık ve milliyetçilik arasında bir konumda bulunduğu öne sürülmektedir. Akrabalık bağlarının yanında gelenekler de ortak bir kültür aktarımı ile kolektif bir kimliğe sahip olmaktadır. Etnisite kavramına yapılan dışsal karakter atıfları etnisite kavramının anlama sahip olmasını sağlamaktadır.

Söz konusu atıflara örnek olarak şu şekilde: Grup içi ilişkiler, Grup içi benzerlikler, Aynı coğrafi alanı paylaşmak sıralanabilir (Calhoun, 2012: 56).

Grup içi benzerlikle etnisite açısından önem arz etmektedir. Ancak etnisitenin diğerlerinden ayrılmasını sağlayan unsurların da göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Etnik grubun, nesilden nesile aktarılan ve teoride devlet sınırlarına bağlı olmayan ve bazı devamlı davranışlara sahip olduğu ifade edilen kültürel bir kategori olduğu ifade edilmektedir (Balibar ve Wallerstein, 1991: 98). Bu nedenle etnisitenin kültürel ve milletin de siyasal bir anlama sahip olduğu görülebilmektedir. Milliyet ya da etnisite kavramları basit şekilde sınırların çoğunun örtüştüğü ve aralarında sınırların mevcut olmadığı insanların ırksal benzerliğe (ethnomy) ve kuvvetli duygulara sahip oldukları durumun ifadesidir. Etnik grup, örtüşen kültürel özellikleri tanımlamaktadır. Etnik grubun kendi varlığından emin olmanın dışında bir politik sınıra sahip olmayı istemesi durumunda etnisite politikleşmekte ve milliyetçiliği meydana getirmektedir (Gellner, 1998: 59).

Etnisine kavramının ilksel özelliğine değinerek söz konusu kavramı tarihsel ve toplumsal süreçten ayrışan bir yapı olarak kabul eden bir yaklaşım söz konusudur. Bu yaklaşımın karşısında ise bireyin menfaatlerine göre değişen ya da seçkin sınıf tarafından iktidar mücadelelerinde kullanılan araçsalci yaklaşım bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen yaklaşımlardan farklı olarak bu konuya Smith tarafından da bir yaklaşım getirilmiştir. Tarihi anıları belirgin hale getiren, birden fazla kültürel farklılığa göre tanınan ve ayırt edilen kültürel kolektif tip etnik grup olarak tanımlanmaktadır (Smith, 1994, 41). Bir etnik topluluğun diğer insan topluluklarından farklılaşmasını sağlayan birçok özellik bulunmaktadır. Bu özellikler: Ortak soy miti, Özel ortak kültür, Dayanışma duygusu, Kolektif isim Ortak tarih, Belirli bir bölge ile özdeşleşme şekilde sıralanabilir (Smith, 1994: 42). Devlet kurma, örgütlü din, askeri hareketlilik gibi sebepler etnisitelerin çözümlerine sebep olmaktadır (Smith, 1994: 50).

Her ne kadar etnisite kavramına ilişkin birçok yaklaşım söz konusu ise de önemli olan husus etnik kökenlerin ve bağların var olduğuna ilişkin inanç olmaktadır. Bu nedenle etnik bağların ve etnisitenin kökeni hakkında değerlendirme yapmaktan daha önemlisi bu kavramları meydana getiren inançlar ve bu inançların düzeyleridir (Korkmaz, 2014: 29). Milliyetçi olarak nitelendirilebilen ideolojilerin

ana unsuru etnisiteler olmaktadır. Bununla birlikte toplumların modern biçimde millete dönüşmesi de etnisite kavramıyla doğrudan ilişkili olmaktadır. Bu nedenle etnisite kavramı doğal olarak kabul edilse de edilmese de millet ve milliyetçilik kavramlarının oluşmasında büyük bir paya sahiptir.

1.2.3. Millet

Millet kavramından ne anlaşılması gerektiği, millet kavramı ile geçmiş etnik yapılar arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığı eskiden beri tartışılmalıdır. Bununla birlikte millet kavramının modern bir kavram mı olduğu üzerine de tartışmalar bulunmaktadır. Bu sebeplerden dolayı millet kavramının sahip olduğu anlamlar da değişime uğramıştır. Millet kavramının sahip olduğu farklı anlamlar şu şekilde sıralanabilir: Millet kavramı doğal ve kültürel bir biçim olarak nitelendirilmektedir. Millet kavramı insan topluluklarına verilen bir isim olma özelliğine sahiptir. Millet kavramı, hayali bir topluluğu ifade etmektedir.

Her ne kadar millet kavramı farklı anlamlara sahip olsa da ulus devletler ve milliyetçi ideolojiler millet kavramı üzerine kurulmuştur.

Latince nasci (doğmak) ve natio (doğum yeri) terimlerinden millet (nation) kelimesi türetilmiştir. Bu nedenle söz konusu kavramın insan zihninde oluşturduğu anlam doğum ve doğulan yer sonucunda birbirleriyle bağlantılı olan insanlardır (Vincent, 2010: 226). Aynı ülke ya da bölgeden farklı bir yere giden Ortaçağ üniversite öğrencileri ve meslektaş olan kişileri nitelemek amacıyla da millet kavramı kullanılmıştır. Ancak söz konusu kavram bir süre sonra değişikliğe uğramış ve artık Ortaçağ Avrupa'sındaki elit kesimi nitelemek için kullanılmıştır (Dieckhoff ve Jaffrelo, 2010: 11). Modern anlamıyla millet kelimesinin 18. Yüzyıla dayandığını söylemek mümkündür (Hobsbawn, 2014: 17). Millet kelimesinin 18. Yüzyıla kadar siyasi açıdan bir anlama sahip olduğunu söylemek mümkün olmamaktadır. O zamanlarda millet kelimesi çoğunlukla bir etnik gruba ya da insan türünü tanımlamak amacıyla kullanılmaktaydı (Heywood, 2013: 161). Geleneğin ve kolektif değerlerin bir araya getirdiği insanlar tarafından yaratılan kültürel varlıklar millet olarak ifade edilmektedir. Başka bir deyişle aynı coğrafyada yaşamını sürdüren, ortak bir dine, dile ve tarihe sahip insanlar tarafından yaratılan kimlik millet kavramıyla ifade edilmektedir (Heywood, 2013: 165).

Herhangi bir milleti olmayan insanın düşünülmesi dahi söz konusu olmamaktadır. Çünkü milleti olmayan bir insanın düşünülmesi bilinen her türlü kategori ve sınıflandırmanın dışında kalacaktır. Bu durumun da tepki çekmesi mümkün olabilmektedir. Bu durum bir millete mensup olmanın doğumla birlikte elde edilen ve doğal bir niteliğe sahip bir özellik olmadığı anlamına gelmektedir. Bir milletin oluşabilmesi için birçok şartın mevcut olması gerekmektedir. Devletlerin ve milletlerin ortaya çıkması çeşitli tarihsel süreçler sonucunda gerçekleşmektedir. Bu nedenle her dönemde devletlerin ve milletlerin ortaya çıkması söz konusu olmamaktadır. Milletin devlet olmadan var olabilmesi mümkün olduğu gibi devletin de millet olmadan var olabilmesi mümkün olmaktadır. Bir milletin ortaya çıkması için iki şartın bulunması gerekmektedir. Söz konusu şartlar şu şekilde sıralanabilmektedir. Aynı kültüre sahip olunması durumunda iki bireyin aynı millettten olduğundan bahsedilebilmektedir. İki bireyin birbirini aynı millete mensup olarak nitelemesi durumunda iki bireyin aynı millete mensup olduğundan bahsedilebilmektedir (Gellner, 1992: 26).

Bir milletin var olabilmesi için iki şartın mevcut olması gerektiği ifade edilmektedir. Bu şartlardan ilki bireylerin aynı kültürü benimsemesinin gerektiğidir. Çünkü ancak bu şekilde iki birey kendilerini aynı millete mensup olarak nitelendirebilmektedir. Söz konusu şartlardan ikincisi ise bireylerin birbirini aynı millete mensup olarak nitelendirmesidir. Bu şekilde iki bireyin de aynı millete mensup olduğu anlaşılmış olmaktadır. Sonuç olarak millet kavramının tamamen insanların algıları çerçevesinde var olduğu ifade edilmektedir (Gellner, 1992: 26).

Millet doğrudan fark edilebilme ve tanımlanabilir olma niteliklerini taşımamaktadır. Bununla birlikte millet evrensel olma özelliği de göstermemektedir. Milletin belirli bölgelerde ve belirli dönemlerde var olduğu ifade edilmektedir. Günümüzde birçok insan kendini herhangi bir millete mensup olarak tanımlamamaktadır. Ancak bu duruma rağmen milletin aileden, üzerinde yaşanan topraktan ve hatta dilden daha fazla yakınlık hissi içerdiği belirtilmektedir. Her ne kadar millet kavramı evrensel olarak nitelendirilemese de söz konusu yakınlık hissinin evrensel ve aynı zamanda da doğal olduğu ifade edilmektedir (Carr, 1990: 45). Millet kavramı büyük bir sosyal grubu içermektedir. Bununla birlikte söz konusu grup karakterize edilmiş olma niteliğine de sahiptir. Söz konusu sosyal grubun birçok alandaki ilişkiler sonucunda bir

araya geldiği ifade edilmektedir. Söz konusu alanlar: Bölgesel, Dini, Dilsel, Ekonomik, Siyasi, Kültürel olarak sıralanabilir (Hruch, 1985: 5).

Milletin bir kültür biçim olduğu da belirtilmektedir (Smith, 1994: 8). Bir ülkeyi, tarihsel geçmişi, kamu kültürünü ve ortak hak ve ödevleri paylaşan insan topluluklarının millet olarak nitelendirildiği ifade edilmektedir (Smith, 1994: 32).

Millet kavramı birçok etnik grubun bir araya gelmesi sonucunda meydana gelmektedir (Calhoun, 2012: 56). Bununla birlikte millet bir siyasal toplulukla da benzerliklere sahiptir (Calhoun, 2012: 95). Millet kavramının tanımında: Sınırları belirlenmiş olan bir toprak parçası, Belirli bir nüfusun mevcut olması, Bölünmezlik (Ulusun bir bütün olduğunun ifadesi), Egemenlik unsuru, Meşruiyet kavramının üstün bir niteliğe sahip olması. Meydana gelen olaylara halkın kolektif olarak müdahil olması (savaş ya da sivil yurttaşlıkla ilgili olaylarda). Milleti oluşturan her bireyin o milletin bir parçası olarak görülmesi ve tüm üyelerin birbiriyle eşit olduğunun ifade edilmesi. Ortak inançları, değerler ve dili kapsayıcı bir niteliğe sahip olan kültür. Milletin ortak bir tarihe sahip olduğu bilincini taşıması, Irk ya da mezhebe ilişkin ortak özelliklerin mevcut olması, Sınırları belirli olan bir toprak tarihi ya da kutsal anlamda bir ilişki niteliklerinin göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmektedir (Calhoun, 2012: 6).

Millet kavramının bireysel özgürlüğün teminatı olduğu Jules Michelet tarafından belirtilmektedir. 1789 yılında gerçekleşen Fransız Devrimi ile birlikte kardeşlik çağının başladığı ve bununla birlikte de toplumsal farklılıklar ile anlaşmazlıkların sona erdiği ifade edilmektedir (Özkırmı, 2016: 42). Feodalizm uzun süren bir sürecin sonunda sona ermiştir. Bunun sonucunda ise kapitalist üretim biçimi ortaya çıkmıştır. Kapitalist üretim biçimi ise modern anlamda milletlerin oluşmasını sağlamıştır. Modern anlamda milletlerin de birbirine benzer nitelikte merkezi yapıların oluşmasına neden olduğu Karl Marx tarafından ifade edilmiştir (Özkırmı, 2016: 47). Egemen devletler tarihsel sistemin üstyapısı niteliğindedir. Millet kavramı da egemen devletler ile doğrudan ilişki içerisindedir (Balibar ve Wallerstein, 2000: 100). Bu nedenle millet kavramının modern anlamıyla sanayileşme ve Fransız Devrimi sonrasında meydana geldiği belirtilmektedir.

Bir insan topluluğunun millet olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği hususunda herhangi bir ölçüt bulunmamaktadır. Çünkü millet kavramı hem yenidir hem de inşa edilmiş olma özelliği göstermektedir. Millet kavramını oluşturan nesnel ölçütler değişken ve belirsiz olma özelliği göstermektedir. Bu

nesnel ölçütler: Etnik köken, Tarih, Dil, Ortak kültür şekilde sıralanabilir. Bu nedenle millet kavramının sınırları belirli bir toprak parçası üzerinde bulunan modern devletler ile birlikte değerlendirmek gerekmektedir (Hobsbawn, 2014: 19). Milletin doğal bir yapı olduğu fikrine eleştiriler getirilmiştir. Bu eleştirilerden birine göre milletler tarihsel süreç içerisinde modern çağda oluşturulmuştur. Bununla birlikte insanlar milletlerin her zaman var olduğu düşüncesine de kapılmaktadır. Bu durum da millet kavramının bir özelliğidir. Ancak millet kavramı doğal bir yapı değil insanlar tarafından tarihsel süreç içerisinde oluşturulmuş bir kavram olma özelliği göstermektedir (Billig, 2002: 40).

Milletlerin inşa edilmiş ve doğal olma özelliklerine sahip olduğunu belirten görüşlerle birlikte bazı görüşler de ulusların hayal edilmiş olduğunu ifade etmektedir (Anderson, 2017: 20):

“Ulus hayal edilmiş bir topluluktur. Söz konusu topluluk aynı zamanda siyasal bir niteliğe de sahiptir. Hem sınırlılığı hem de egemenliği içermekte olan hayal edilmiş bir topluluktur. Ulusu oluşturan en küçük üyeler dahi diğer üyeleri tanımamaktadır. Fakat buna rağmen her üyenin zihninde toplamalarına ilişkin bir hayal mevcuttur” (Anderson, 2017: 20).

Milleti oluşturan üyelerin kendilerini millet olarak nitelendirmesi millet kavramını diğer topluluk ve gruplardan ayırtırmaktadır. Bu nedenle milletin, milleti oluşturan üyeler tarafından özel bir siyasal topluluk olarak algılandığı belirtilmektedir. Bu durum ayrıca millet kavramının etnik gruptan da ayrışmasını sağlamaktadır. Etnisite ortak siyasal hedeflere sahip değilken millet kavramı bu hedeflere sahiptir. Söz konusu siyasi hedefler devlet kurmak ve siyasal anlamda bağımsızlık şeklinde olabileceği gibi eğer devlet kurulmuş ise bu durumda da siyasi amaç devletin varlığını korumak olmaktadır (Heywood, 2014: 150).

1.2.4. Ulus Devlet

Günümüzde ey yaygın olarak görülen devlet şekli ulus-devlet modeli olmaktadır. Söz konusu model birçok unsurun etkisi sonucunda meydana gelmiştir. Bu unsurlar: Sanayileşme, Milliyetçilik, Modernleşme, Demokratikleşme şekilde sıralanabilir. Ulus-devlet modelini kurmak ve eğer kurulmuş ise bu modelin sürdürülmesini sağlamak milliyetçi ideolojilerin siyasal amaçları içerisinde en önemlisi niteliğindedir.

Devlet kurumunun geçmişi ulus-devlet modeline kıyasla oldukça eskilere dayanmaktadır. Ulus-devlet modeli yaklaşık olarak üç yüz yıllık bir geçmişe sahiptir. Ulus-devlet modeline değinmeden önce devlet kavramının da anlaşılması gerekmektedir. Devlet özü itibariyle siyasal bir kurum niteliğindedir. Söz konusu siyasal kurum sınırları belli bir toprak parçası üzerinde egemen olan insan topluluğu tarafından meydana getirilmiştir. Tarihsel süreç içerisinde birçok devlet modeli ortaya çıkmıştır. Bu devlet modelleri: Tarıma dayalı geleneksel devlet modeli, Şehir devleti, Birden fazla egemenliğin iç içe geçtiği feodal devlet modeli, Tüm yetki ve gücün tek elde toplandığı mutlak devlet modeli şeklinde sıralanabilir. Bu sıralananlardan hiçbiri ulus devlet modeli ile örtüşmemektedir. Din kavramına verilen önem Aydınlanma Çağı'ndan sonra oldukça azalmıştır. Bu durum da egemenliğin kaynağının din olarak görülmesini sona erdirmiştir. Aydınlanma Çağı'ndan sonra egemenliğin kaynağının millet olduğu fikri önem kazanmıştır. Milliyetçilik fikri, egemenliğin kaynağının millet olmasında ve buna bağlı olarak da modern devlet şeklinin oluşmasında büyük rol üstlenmiştir.

Devlet kavramı birçok düşünürün ilgisini çekmiştir. Bu kavram tarihsel süreç içerisinde değişik şekillerde ele alınmıştır. Devlet kavramı farklı biçimlerde ifade edilmektedir. Bu görüşlerden öne çıkan tanımlar şu şekilde sıralanabilir:

Platon; Devlet kavramı Platon'a göre bir zorunluluktur.

Aristo; Aristo devlet kavramını en üstün topluluk olduğunu ifade etmiştir.

Cicero; Devlet insan topluluğunun hukuki bağlarla bir araya gelmesi durumudur.

Machiavelli; Devlet siyasal bir topluluktur.

Hobbes; Gücün sosyal bir sözleşme aracılığıyla tek elde toplanması durumudur.

Kral Marks; Belirli bir sınıfın egemenliği devlet olarak nitelendirilmektedir.

Althusser; Baskı araçlarına sahip olan yapı devlet olarak adlandırılmaktadır.

Bakunin; Devlet kavramı refahı ve özgürlüğü ortadan kaldıran bir yapı özelliği göstermektedir.

Söz konusu farklılıkların temel sebebi devletin niteliğine ilişkin görüşlerin de farklılık göstermesidir. Ancak bütün bu görüş farklılıklarına rağmen egemenlik, halk ve toprak unsurlarının devleti meydana getiren unsurlar olduğu noktasında görüş ayrılığı söz konusu değildir. Devlet kavramı soyut bir kavramdır. Söz konusu kavramın en önemli dayanağı ise insanların bu kavrama olan inançlarıdır. Devlet kavramı belirli içinde yaşamını sürdüren insan toplulukları olarak tanımlanmaktadır. Bununa birlikte devlet kavramı sürekli olma özelliği gösteren

siyasal bir örgüttür ve kurumsallaşmış bir iktidarı temsil etmektedir. Bu sebeplerden dolayı söz konusu özelliklere sahip olan kuruluşların oldukça yeni olduğunu söylemek mümkündür. Devlet kelimesi batı dillerinde status, stato, state gibi karşılıklara sahiptir. Bu kullanımlar batıda 16. yüzyıldan itibaren kullanılmaktadır. Bununla birlikte ülkelerin arasında kesin nitelikte sınırların çizilmesi de bu dönemde gerçekleşmiştir. Ortaçağın sonlarında Avrupa’da feodal devlet modeli sona ermiş ve kilise de siyasal alandaki gücünü yitirmiştir. Bunun sonucunda ise modern ulus-devlet modeli ortaya çıkmıştır. Dağınık ve çatışma halinde olan insan toplulukları millet ve ülke kavramları etrafında toplanmış ve bu durum da ulus-devlet modeli olarak nitelendirilmiştir (Kapani, 2016: 48).

Etnik gruplardan hangisinin millete dönüşeceği ve bunun sonucunda siyasal bir yapıya sahip olacağı ya da hangisinin etnik grup olma niteliğini koruyacağı ulus-devlet kavramı tarafından belirlenmektedir. Devlete sahip olmayan ancak belli bir ulusal kimliğe sahip olan toplumlarda milliyetçiliğe ilişkin fikirlerin ortaya çıkmasında ulus-devlet modelinin büyük bir önemi bulunmaktadır (Calhoun, 2012: 91). Bu nedenle milli kimliği oluşturan kültürel ve etnik içerik ulus-devletlerin kuruluş süreci açısından büyük önem arz etmektedir (Bora, 2006: 67). Ulus-devlet modelini diğer devlet modellerinden farklılaştıran birçok özellik bulunmaktadır. Bu özellikler: Yönetim kapasitesinin artması, Toprakların tek elde bir araya gelmesi, Toprakların doğrudan yönetilmesi, Siyasi sürece halkın katılması, Sınırların kesin olarak belirlenmesi şeklindedir. Bu özelliklerin yanında meşru olarak nitelendirilen şiddeti kullanma gücünün de yalnızca devlete ait olduğu ifade edilmektedir. Milletin daha homojen ve itaatkâr olması ulus-devlet modelinin amaçlarından biridir (Calhoun, 2012: 92). Ulus-devletler bu amacı gerçekleştirebilmek için polis gücüne ve eğitime başvurmuştur.

1.3. MİLLİYETÇİLİK TÜRLERİ

1.3.1. Kültürel Milliyetçilik

Din, dil ve yaşama biçiminin korunması ve savunulması gerektiği kültürel milliyetçilik tarafından belirtilmektedir. Kültürel milliyetçiliğe göre milletin kendi kendisini yenilemesi siyasi amaçlara göre daha büyük önem arz etmektedir (Heywood, 2015: 338).

Dil unsuru bir milletin dayanak noktasını oluşturmaktadır. Millet olmanın en önemli göstergelerinden birinin dil olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle hem milliyetçiliğin hem de millet kavramının asıl dayanak noktası dil olmaktadır. Bununla birlikte dil milliyetçiliği, çoğunlukla kültürel milliyetçilik olarak da ifade edilmektedir. Kültürel milliyetçiliği oluşmasında birçok unsur etkili olmaktadır. Bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

Gelenekler

Semboller

İşaretler

Tarihi Anlatılar

Ortak bir yaşama ve hafızaya sahip olan etnik topluluklar bu değerlere dayanılarak kültürel milliyetçilik tarafından millete dönüştürülmektedir. Bununla birlikte kültürel milliyetçilik var olan milletlerin de varlıklarını koruması ve geliştirmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Yerel dil ve kültürün gelişmesi ve milli duyguların güçlenmesi noktasında din unsuru büyük önem arz etmektedir (Dieckhoff ve Jaffrelot, 2010: 210). Fakat bazen din unsuru milliyetçiliğin oluşmasını engelleyebilmektedir. Çünkü din olgusunun toplum üzerinde etkisini kaybetmesi sonucunda milliyetçilik kavramı dinin sahip olduğu rolü üstlenmiştir.

Ulus-devlet, milliyetçilik ve millet kavramlarının anlaşılması için kültürel anlamdaki farklılıkların anlaşılması gerekmektedir. Milli kimlik kültürel dokular tarafından oluşturulmaktadır. Fakat söz konusu kültürel dokuların modern dönemde farklılaştığı belirtilmektedir. Kültürel içerikler birçok bakımdan önem arz etmektedir. Ancak yine de her şeyi açıkladıklarını söylemek mümkün olmamaktadır. Devlet kurma süreci ve üretim ilişkilerinin genişlemesi kültürel farklılığın biçimini ve anlamını değiştirmiştir. Bu sürecin sonunda şu durumlar ortaya çıkmıştır (Calhoun, 2012: 14):

Standartlaşmış bir dil

Milli kimliğin oluşması

Eğitimin devlet tarafından yürütülmesi

Milliyetçilik kavramı kültürden beslenmektedir. Bununla birlikte kültür sayesinde milliyetçilik daha meşru bir yapıya da sahip olmaktadır. Basın, medya ve edebiyat alanlarında kültürel milliyetçiliğe rastlamak mümkündür. Siyasal milliyetçiliğin oluşması için uygun bir zemine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu zemin de kültürel milliyetçilik tarafından yaratılmaktadır. Ancak bazı durumlarda kültürel milliyetçiliğin siyasal milliyetçilik tarafından yaratılması mümkün olabilmektedir.

1.3.2. Etnik Milliyetçilik

Ortak bir soy kavramına inanç duyan, aynı kültürü paylaşan ve kendi içinde dayanışma kültürüne sahip olan grup etnik grup olarak nitelendirilmektedir. Etnik grubun mevcut olabilmesi için bazı ölçütlere ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu ölçütler şu şekilde sıralanabilir:

Grubu oluşturan üyelerin ortak bir soydan geldiklerine olan inancı

Grubu oluşturan üyelerin efsaneler yoluyla aktarılan tarihsel geçmişe sahip olması

Grubun din, dil, gelenek, sanat ve kurumlara ilişkin ortak bir kültürel bilince sahip olması

Grubun sınırları belirli bir toprak parçasına bağlılık duyması

Grubu oluşturan üyelerin gruba ilişkin ortak bir bilince sahip olması

Bazı etnik gruplar etnik kategoriler şeklinde tanımlanmaktadır. Çünkü bazı etnik grupların kültürel olarak birçok farklılığa sahip olması mümkündür. Bununla birlikte bazı etnik gruplar söz konusu grubu oluşturan üyeler tarafından da ayrı bir grup olarak tanımlanmamaktadır. Ayrıca etnik kategoriler olarak tanımlanan etnik grupların ekonomik, sosyal ve siyasal bir amaca da sahip olmadığı ifade edilmektedir. Etnik grup da diğer etnik kategoriler gibi nesnel ölçütlerle diğer gruplardan farklılaşmaktadır. Fakat diğer gruplardan farklı olarak bu farklılaşmaya ilişkin bir bilince de sahiptir. Bununla birlikte etnik grup üstün bir grup olarak algılanmak ve statüye sahip olmak da istemektedir. Etnik grupların varlığı çoğunlukla bu grupları diğerlerinden ayıran çizginin korunması ile mümkün olabilmektedir (Sönmezoğlu, 2000: 297).

Günümüzde birçok ülkede toplumsal yapının oldukça karmaşık olduğu görülmektedir. Etnik çeşitlilik de söz konusu toplumsal yapının farklı bir yönünü

meydana getirmektedir. Bir devleti oluşturan halklar arasındaki etnik çeşitlilik, farklı etnik grupların bir devlet üzerinde egemenlik kurmayı istemesiyle ilişkilidir. Çünkü birçok etnik grubun bir devlet için fetihler düzenlemesi etnik çeşitliliğin doğmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte etnik çeşitlilik kavramının siyasal ve dinsel baskılardan, iş gücü ithal edilmesinden ve ekonomik nedenlerden dolayı gerçekleşen göçlerden kaynaklandığı da ifade edilmektedir.

Etnik ilişkiler birçok yerde sorunların meydana gelmesine neden olmaktadır. Söz konusu sorunlar herhangi bir etnik azınlığa sahip olmayan ülkeleri de ilgilendirmektedir. Çünkü 60'lı yıllardan itibaren meydana gelen olaylar kültürel ve etnik farklılıklar üzerinde toplanmıştır. Bu durum da toplumlarda hızla yükselen bir olgu haline gelmiştir. Batı modern toplumların bulunduğu yer olarak nitelendirilmektedir. Bu durum da göçmenlerin batıya doğru hareket etmesine neden olmaktadır. Bunun sonucunda da etnik çeşitlilik oluşmaktadır. Ancak yoğun olarak göç alan Batı ülkeleri etnik dengelerin bozulabileceğini düşündükleri için endişelenmektedir. Kendi milletlerinin gelecekte azınlık durumuna düşebilecek olması nedeniyle söz konusu ülkeler bu durumu önlemek amacıyla çeşitli önlemler alma yoluna gitmiştir (Ürer, 1995: 3).

1.3.3. Liberal Milliyetçilik

Ekonomik, coğrafi ve siyasi şartlar milliyetçiliğe ilişkin hareketleri doğrudan şekillendirmiştir. Milliyetçilik kavramına ilişkin en etkili olarak nitelendirilebilecek tipolojilerden biri Hans Kohn tarafından yapılmıştır. Hans Kohn Batı milliyetçiliği ve Doğu milliyetçiliği dikotomisini ortaya atmıştır. Batı tipi milliyetçilik, bir vatandaşlığa bağlı milliyetçilik (civic nationalism) şeklinde ifade edilmektedir. Bununla söz konusu milliyetçilikte vatandaşlık ortak hukuk ve paylaşılan toprakla belirlenmektedir. Bu milliyetçilik anlayışına göre milliyet seçim ve sorumlulukla yeni ikamet ile belirlenmektedir. Batı tipi milliyetçilik Fransız Devrimine ilişkin prensipleri de kapsamaktadır. Bu bağlamda vatandaşların kanun önünde eşit olması gibi haklar Batı tipi milliyetçiliğin bir unsuru olduğu için bu milliyetçilik türüne liberal milliyetçilik de denilmektedir. Doğu tipi milliyetçilik ise milletin sahip olduğu ortak kültür ve etnik kökenle ilişkilidir. Doğu tipi milliyetçilik kavramı bu nedene etnik milliyetçilik (ethnic nationalism) olarak da anılmaktadır. Doğu tipi milliyetçiliğe göre kan bağı ve soy milliyet kavramı açısından belirleyici olmaktadır (Smith, 2001: 40).

Batı tipi milliyetçilik nitelik açısından kurumsal ve rasyonel olma özellikleri göstermektedir. Rasyonel milliyetçilik, milletin aynı kanunlar ve yönetim altında birlikte yaşamını sürdüren insanların bir bütün oluşturmaları ve kurumsal olması ile ilişkilendirilmektedir. Rasyonel milliyetçiliğe ilişkin hareketler batılı ülkelerde orta sınıflar tarafından yapılmıştır. Doğulu milliyetçilik hareketleri ise rasyonel milliyetçiliğe göre zıt unsurlar içermektedir. Doğulu milliyetçilik hareketleri mistik ve organik özellikler göstermektedir. Doğu Avrupa’da orta sınıf gelişmediği için Doğu tipi milliyetçilik hareketlerine oldukça az sayıda olan entelektüeller öncülük etmiştir. Doğu tipi milliyetçilik hareketlerine öncülük eden entelektüeller batıdaki gibi iktidarda yer almamaktadır. Bu nedenle bu kişilerin milliyetçiliğe ilişkin anlayışları otoriter ve keskin niteliklere sahiptir (Özkırımlı, 1999: 131). Batı kavramından anlaşılması gereken ülkeler şu şekilde sıralanabilir:

Britanya Kolonileri

İngiltere

Hindistan

Fransa

İsviçre

Doğu kavramından anlaşılması gerek niş Avrupa’nın doğusu ve Asya’dan itibaren bütün üçüncü dünya ülkeleridir.

Milliyetçiliğe ilişkin söylemler sahip oldukları ideolojik özelliklere göre sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma şu şekilde sıralanabilir:

Liberal milliyetçilik

Yayılmacı milliyetçilik

Anti-emperyalist milliyetçilik

Muhafazakâr milliyetçilik

İnsanlığın doğal olarak ayrı kimliklere sahip bir ulus koleksiyonuna bölündüğü varsayımı liberal milliyetçiliğin esasını oluşturmaktadır. Bu yüzden uluslar organik ve gerçek olma niteliklerini taşımaktadır. Uluslar, siyasal liderler ya da yönetici sınıflar tarafından oluşturulan yapay kavramlar değildir. Ulus düşüncesi liberal milliyetçiliğin ayırt edici konularından biri olmaktadır. Halk egemenliği düşüncesi ile ulus düşüncesi liberal milliyetçilik tarafından birbiriyle ilişkilendirilmektedir. Söz konusu ilişkilendirme 19. yüzyıldaki imparatorlukların baskıcı ve otoriter olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu konuya Mazzini örnek olarak gösterilebilir. Mazzini İtalyan devletlerini birleştirmek istemiştir. Ancak

bunun yanında da Avusturya'nın etkisine de son vermek istemiştir. Bu nedenle bu tip milliyetçiliğin asıl konusunun kendi kaderini belirleme hakkı (self determination) olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda ulaşılmak istenen hedef ulus-devletin kurulmasıdır. Yönetim sınırlarını olabildiği kadar çok sayıdaki ulusun sınırları ile çakıştığı durumdaki devlet ulus-devlet olarak nitelendirilmektedir. Daha da önemli olan ise liberal milliyetçiliğin ilkeli bir milliyetçilik türü olduğudur. Burada söz konusu olan bir ulusun çıkarlarını diğer ulusun çıkarlarına karşı olarak savunmaktadır (Heywood, 2014: 175).

Micheal Lind liberal milliyetçilik ile liberal olmayan (illiberal nationalism) ayrımı yapmıştır. Micheal Lind milliyetçiliğin liberal milliyetçiler tarafından kültür ve dil bağlamında değerlendirildiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte liberal dayanarak açıklamaktadır. Liberal milliyetçilik anlayışına göre ortak kültürel niteliklere sahip olan millet ve devlet arasında oldukça yoğun bir ilişki mevcuttur. Bununla birlikte liberal milliyetçilikte kültür ve dil bağı olan halkın siyasal toplumun bir unsuru olarak kabul edilmesi de söz konusu olmaktadır. Bahsi geçen siyasal topluluk tüm yaş gruplarını toplumsal sınıfları kapsamaktadır. Bununla birlikte duygusal anlamda sadakatin de mevcut olmasını sağlamaktadır. Millet kavramı hem büyük bir ortaklık olma özelliği göstermekte hem de küçük bir beşeriyet olma özelliği göstermektedir (Lind, 1994: 94). Bu nedenle bireysel özgürlüğe ilişkin algının liberal milliyetçilikte evrenselci bir yaklaşıma sahip olduğu söylenebilmektedir. Bu yaklaşımda insanların kendi doğalarından ve yaşamlarına ilişkin özel alanlarında yer alan hususlardan arınmaları gerektiği ifade edilmektedir.

Liberalizme ilişkin birçok yorum bulunmaktadır. Ancak değişmez nitelikteki önermeler göz önünde bulundurulduğunda milli devlet düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Bu düşünceye göre milli devlette liberal ekonomi varlığını sürdürebilecek ve serbest piyasa ekonomisi de herhangi bir aksama olmadan işleyebilecektir. Ekonomiye ilişkin politikaların uygulanması noktasında milli devlet kolluk kuvveti görevini üstlenmektedir. Güvenli piyasa koşullarının yaratılması ve devamlılığın sağlanmasının milli devletin bir gereği olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda liberalizm ve milliyetçilik kavramları örtüşmekte ve bunun sonucunda da liberal milliyetçilik anlayışı oluşmaktadır.

Klasik liberal ekonomi politikaları milli devlet sınırlarına gereksinim duymaktadır. Bu durum da liberalizm tarafından savunulan ekonomi ve siyasetin

ayrımını geçersiz kılmaktadır. Bununla birlikte bu durumda siyasal anlamda düzenlemelere ve milli politikalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu şekilde liberal ekonomi liberal milliyetçilik düşüncesine dönüşmektedir.

Milliyetçi bilince sahip olunması durumunda toplum içinde barış ve huzur içerisinde yaşamanın mümkün olabileceği ifade edilmektedir (Coşar, 2013: 719). Toplumu meydana getirmenin temel amacının sadece güvensizlik duygusunu ortadan kaldırmak olmadığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte ulus olmak için asgari ortak noktalara sahip olan bireylerin var olması daha büyük bir önem arz etmektedir (Coşar, 2013: 719).

Liberal düşünce ve milliyetçilik kuramları birbirine zıt konular olarak görülmektedir. Liberal milliyetçilik kuramı, milliyetçilik kuramları ile liberal düşünce kuramlarını bir araya getirmeyi hedeflemektedir (Tamir, 1993; Miller, 1997, 2000; MacCormick, 1999). Milliyetçiliğin, liberal politika kuramı tarafından rasyonel olmayan pratikler ve yabancılara olan düşmanlık ile bağdaştırılması birçok hususun yadsınması anlamına gelmektedir. Milliyetçilik kavramına yakın konumda olan liberallere göre bireysel anlamda kimliğin merkezi bileşenlerinden biri ulusal kimlikler olmaktadır. Önemli olarak nitelendirilebilecek liberal değerlerin gerçekleştirilmesi için bireylerin ulusal kültür ile olan ilişkileri oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Diğer bir deyişle kültürel ve ulusal kültürleri savunmak liberal ilkeleri tamamlayıcı sonuçların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu sonuçlar şu şekilde sıralanabilir (Tamir, 1993: 6):

Eşitlik

Özgürlük

Bireysel özerklik

90'lı yıllardan itibaren siyasal alanda kültürel temele sahip hak arama mücadeleleri yükseliş kazanmıştır. Liberal milliyetçilik de söz konusu hak arama mücadelelerine bir yanıt niteliğine sahip olmuştur. Söz konusu hak arama mücadeleleri kimlik ve vatandaşlık arasındaki ilişkinin de sorunsallaşmasına neden olmuştur. Bununla birlikte azınlık kimliklerinin ve kültürlerinin çoğunluğun kimliğine ve kültürüne karşı savunulması durumu da hak arama mücadelelerinin kapsamında yer almaktadır (Kymlicka, 1998: 25). Toplumu meydana getiren üyeler arasındaki dayanışma ilişkilerinin ortadan kalkması, toplumu oluşturan bireylerin bir arada oluşuna önem verilmesinin gerekliliğinin

yeniden gündeme gelmesini sağlamıştır. Bu nedenle kültürel temele sahip olan hak arama mücadeleleri farklı kültürel kimliklerin özgürlüğü temelinde toplumsal düzenin yeniden örgütlenmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Liberal yurttaşlık yaklaşımı da hak arama mücadelelerinin eleştirdiği yaklaşımlardan biri olma özelliği göstermektedir. Söz konusu eleştirinin esas nedeni liberalizmin soyut bireyi olmaktadır. Liberal proje, liberal milliyetçi kuram tarafından yeniden düzenlenmek istenmektedir. Bunu da milliyetçi değerler ile liberal ilkeler arasındaki bağı ortaya koyarak gerçekleştirmek istemektedir.

Temel politik öznenin birey olduğu bir toplumsallık şekli liberalizm tarafından savunulmaktadır. Liberalizmin en önemli unsurlarından birinin birey vurgusu olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle bireyin tasarımına ilişkin değerlendirmeler liberal düşüncenin temellerini anlamak açısından büyük önem arz etmektedir. Liberal politik düşünceye göre birey bütün dış unsurlardan bağımsız şekilde kendisine ait çıkarları ortaya koyma ve bu çıkarlara göre eyleme geçme potansiyelini içinde bulunduran bir insan olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle, bireyin kendisine ilişkin tercihlerde bulunma özgürlüğüne sahip olması gerekmektedir. Bu noktadan yola çıkarak liberal siyaset felsefesinin temelinde bireysel anlamda özgürlüklerin olduğu ifade edilmektedir. Bütün siyasal pratikleri yönlendirmekle yükümlü olan ve söz konusu siyasal pratikleri haklı kılan yüksek ahlak ilkesi bireysel özgürlükler olarak ifade edilmektedir (Berten, vd., 2006: 194).

Liberalizmin bireyi anlama kapasitesi liberalizmin topluma dair algıları hakkında da bir fikir vermektedir. Özgür ve eşit olarak nitelendirilebilen bireylerin bir araya gelmesi sonucunda toplum oluşmaktadır. Farklılaşmış menfaat ve ilgilerin birlikteliği liberal toplum tarafından öngörülmektedir. Bu nedenle bireysel ilgi ve menfaatlerin bir çatışma söz konusu olmadan gerçekleştirilmesi toplumsal hayatın kurucu özelliklerindendir. Bireysel özgürlükler, politik alanda merkezde bulunmaktadır. Politik alan bunun mümkün olması için düzenlenmektedir. Bu şekilde birey, politik düzlemde özne olma rolünü üstlenmektedir. Liberal kuramda devletin üstlendiği rollerden biri de bireylerin özgürlüklerine dışarıdan müdahalede bulunulması durumunda söz konusu özgürlüklerin devlet tarafından güvence altına alınmasıdır. Bireyler arasında çatışmaya sebep olan konu devlet tarafından uzlaştırılarak istikrarın yeniden sağlanması gerekmektedir. Bireysel anlamdaki özgürlüklerin haklar aracılığıyla devlet tarafından güvence altına

alındığı siyasal düzene liberal adalet kavramı adı verilmektedir. Bu düzende toplumsal ilişkilerde meydana gelebilecek olan çatışmalar hukuk aracılığıyla çözüme ulaştırılmakta ve istikrar yeniden sağlanmaktadır.

Birey liberalizmde merkezde bulunmaktadır. Bu durum ayrıca yurttaşlığa ilişkin tanım yapılırken de temel ölçüt olarak ele alınmaktadır. Liberal yurttaşlık anlayışına göre yurttaşlık kavramı temel olarak hukuki bir statü niteliğindedir. Hukuk aracılığıyla kurulan ve tanımlanan bir toplumun üyesi olma ve bu durumun neticesinde de elde edilen haklar yurttaşlık kavramı ile ilişkili olmaktadır.

Liberalizm, topluluk yaklaşımında ele alındığında eşitlik, bireysel özgürlük ve çoğulluk gibi kavramlar çerçevesinde tanımlanmaktadır. Bununla birlikte milliyetçilik kavramının topluluk anlayışında etnik ve kültürel temelde dışlayıcı bir tanım yapılmıştır. Belirtilen bu iki yaklaşım arasında göz önünde bulundurulması gereken bir gerginlik olduğu ifade edilmektedir (McCarty, 1999: 175). Ancak liberal ilkelerin tarihsel süreç içinde ulus-devlet modelinde geçerli hale geldiği liberal milliyetçi kuram tarafından ifade edilmekte ve bu nedenle de söz konusu gerilimin kaçınılmaz bir husus olmadığı belirtilmektedir. Buna göre, liberal toplumlarda ulus düşüncesi ile politik meşruiyet arasında göz önünde bulundurulması gereken bir ilişkinin mevcut olduğu ortaya koyulmaktadır. Bazı liberallere göre devlet tarafından bütün yurttaşlara eşit şekilde davranılması ve insan haklarının ihlal edilmemesi durumunda söz konusu devletin meşruiyetine dair herhangi bir sorunun ortaya çıkması söz konusu değildir. Ancak bu düşünceye sahip olan liberallerin yukarıda belirtilenlerden dolayı hatalı olduğu ifade edilmektedir (Miller, 2011: 303). Ulusal kültür ve kimliğin hem demokrasi hem de birey açısından önemli olduğu liberal milliyetçiler tarafından belirtilmektedir.

Modern çağın başlangıcından itibaren toplumu oluşturan üyelerin bir arada bulunmasının sağlanması ulusal kimlikler aracılığıyla mümkün hale gelmiştir. Ulus kavramı liberal milliyetçiler tarafından ortak bir tarih, kültür ve dile referans göstererek tanımlanmaktadır. Ulusal kimliğin tanımlanması ve şekillenmesi noktasında kültür büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü bir milleti meydana getiren en önemli unsur söz konusu milletin sahip olduğu kültürel özelliklerdir (Miller, 2006: 532). Kymlicka şu kavramları birbirine eş anlamlı olarak kullanmaktadır (Kymlicka, 1998: 49):

Kültür

Ulus

Halk

Klasik liberalizm esas yanılgısının bireyleri soyut varlıklar olarak kabul etmesi ve bunun sonucunda da kültürün bireylerin hayatı üzerindeki etkilerini göz ardı etmesi olduğu liberal milliyetçiler tarafından ifade edilmektedir. Modern bireyin kendi ilgi ve menfaatlerini dilediği gibi seçme hakkına sahip olduğu ifade edilmektedir. Ancak bu faaliyeti bir boşluk içinde gerçekleştiremeyeceği de belirtilmektedir (Tamir, 1993; Kymlicka, 1998). Kültürel ortam, toplumsal ve tarihsel olarak belirlenmektedir. Her birey de hayatını söz konusu kültürel ortam içinde sürdürmektedir. Bu sebeple bireylerin kimliklerinin oluşması ile sosyalleştikleri ortam arasında göz önünde bulundurulması gereken bir ilişkinin mevcut olduğu ifade edilmektedir. Bireyin bir kültüre ait olduğunu hissetmesi anlamlı olarak nitelendirilebilecek seçeneklerin belirginleşmesi açısından oldukça önemlidir. Ulusal kültürler de bu bağlamda bireyler için seçeneklere sahiptir. Ulusal kimlik ve kültürün devamı özerklik bakımından oldukça büyük önem arz etmektedir. Çünkü ulusal kültür ve bireysel özerklik arasından yoğun bir ilişki kurulmuştur.

Liberalizmin restorasyonu atomistik birey kavrayışını sahiplenmektedir. Liberal milliyetçi proje de bu amaçla hareket etmektedir. Liberal milliyetçi proje bireysel özgürlüklere ve haklara vurgu yapan bireyciliği, milliyet ilkesi çerçevesinde yeniden tanımlayarak liberalizmin iyileştirilmesini amaçlamaktadır. Çünkü liberalizmin günümüz şartlarına uyarlanması için eksik ya da yetersiz olan birçok husus bulunmaktadır. Liberal yurttaşlık anlayışı demokratik siyasetin mümkün olabilmesi için bazı engellere sahiptir. Bu engellerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Demokratik yurttaşlık yaklaşımı ortak amaçlar belirleme ve kamusal katılım gibi değerlere ihtiyaç duymaktadır. Ancak bu değerlerin hayata geçirilebilmesi için kültür ve ulusal kimlik arasında yoğun bir dayanışma ilişkisinin mevcut olması gerekmektedir. Liberalizmde atomistik birey yalnızca kendi ilgi ve menfaatleri ile ilgilenmektedir. Bu nedenle söz konusu bireyin demokratik siyasetin mevcut olması için gereken toplumsal dayanışmanın gerçekleştirilmesi noktasında herhangi bir katkı sunamayacağı belirtilmektedir. Bu sebeple milliyet ile yurttaşlık ilkesi arasında geçmişte var olan bağın yeniden kurulması gerekmektedir. Çünkü ulus fikri, birbirine yabancı olan vatandaşlar arasında bir sadakat ve güven duygusunun oluşmasını sağlamaktadır. Yalnızca

ortak bir ulusal kimliğe sahip olan üyeler tarafından meydana getirilen toplumda liberal değerler söz konusu olabilmektedir (Miller, 2006: 535). Ancak bu şekilde demokratik kurumlar içinde ulusların bir fonksiyona sahip olduğu ifade edilebilmektedir (Miller, 2006: 532). Bu nedenle ulus kavramının demokratik siyaset açısından kaçınılmaz olduğu söylenebilmektedir. Liberal milliyetçilerin liberal projeye yeni bir bakış açısı kazandırmayı amaçladıkları ifade edilmektedir. Bu nedenle milliyetçilik kavramı liberalizmin karşısında değil aksine yanında yer almaktadır. Ulusların veya kültürlerin liberal siyasal kuramın temel birimi olduğu liberal kuramcılar tarafından da kabul edilmektedir. Bununla birlikte liberallerin çoğunun liberal milliyetçi olduğu da ifade edilmektedir (Kymlicka, 1998: 153).

Demokrasi ve ulus idealleri arasında göz önünde bulundurulması gereken bir ilişkinin bulunduğu liberal milliyetçi düşünce tarafından ortaya koyulmaktadır. Liberal milliyetçi düşünceye göre self determinasyon hakkı ve milli egemenliğin demokrasi kavramıyla doğrudan bağlantılı olduğu belirtilmektedir. Aynı kültürü paylaşan topluluklar siyasi bakımdan da self determinasyon hakkına sahiptir. Politik birimlerin sınırları aynı zamanda ulusların da sınırı anlamına gelmektedir. Bu sebeple eğer bir toplumda ulusun sınırları ile politik topluluğun sınırları birbirinden ayrılmış ise demokratik bir toplumdaki söz etmek mümkün olmamaktadır.

Liberal milliyetçiler politik birimin sınırları ile ulusal sınırların örtüşmesi gerektiği tezi nedeniyle devlet ve ulus arasındaki ilişkiyi yeniden değerlendirmek istemektedir. Söz konusu tezin getirdiği önemli soru bütün ulusların bir devlete sahip olmasının gerekli olup olmadığıdır. Ulusal egemenliğin ancak bir devlet içinde mi mümkün olabileceği sorusu da sorulabilmektedir. Uygulamada bu şekilde bir durumun mümkün olmadığı liberal milliyetçi teori tarafından ifade edilmektedir. Bununla birlikte liberal milliyetçi teori kuramsal açıdan da devlet örgütlenmesinin ulusal egemenlik için zorunlu bir unsur olmadığını belirtmektedir. Siyasal ve ulusal anlamda sınırların örtüşmesi gerekliliği tezi her ulusun mutlaka bir devlete sahip olması anlamına gelmemektedir. Aynı devletin içinde yer alan birçok ulusun özerk olarak self determinasyon hakkını kullanabilmesi mümkün olmaktadır. Bu nedenle ulus ve devlet arasındaki ilişkinin sona erdirilmesini talep etmenin liberal milliyetçiliğin bir gereği olduğu belirtilmektedir (Lichtenberg, 1999: 174). Klasik ulus-devlet yaklaşımına göre sınırların içerisinde yaşamını sürdüren bütün bireylerin tek yasal temsilcisi

devlettir. Ancak liberal milliyetçilik yaklaşımına göre toplumu oluşturan halkların yönetsel olarak özerklik talebinde bulunabilmesi mümkündür. Mevcut devletlerin ulusal çizgiler ile bölünmesi ve yeni devletler kurulması hem oldukça güçtür hem de talep edilen bir durum değildir. Bu nedenle birçok ulusun aynı devletin içerisinde varlığını sürdürdüğü bir devlet modeli liberal milliyetçi proje tarafından talep edilmektedir.

Çokuluslu devlet modelinde çoğunluk ve azınlık milliyetçileri arasında çatışma yaşanmaması istenmektedir. Söz konusu devlet modeline ilişkin olarak liberal milliyetçi düşünürler tarafından birçok kuram ortaya koyulmuştur (Kymlicka, 1998; Miller, 2000). Söz konusu düşünürlerden biri de Kymlicka'dır. Modern toplumlarda kültürel çoğulculuğun iki kaynağının bulunduğu Kymlicka tarafından belirtilmektedir. Söz konusu kaynaklar şu şekilde sıralanabilir (Kymlicka, 1998: 38):

Ulusal azınlıklar

Göçmenler

Büyük bir devletin içerisinde yer alan, ortak bir tarihsel geçmişe ve dile sahip olan etnik grupların başka bir toplumda hayatlarını sürdürmek amacıyla göç etmesi durumunda ulusal azınlık kavramından bahsedilebilmektedir (Kymlicka, 1998: 51). Göçmenler ve ulusal azınlıklar arasında ayırım yapılması gerekmektedir. Çünkü bu ayırım politik alanın düzenlenmesi açısından oldukça büyük bir önem taşımaktadır. Bununla birlikte bu ayırım farklı kültürel grupların toplumsal bütünleşme düzeyinde sahip olabileceği hakların neler olacağını da ortaya koymaktadır. Siyasi ve sivil haklardan göçmenlerin de eşit olarak faydalanması göçmenlerin topluma uyum sağlaması açısından hayati derecede öneme sahiptir. Fakat söz konusu haklardan faydalanmanın ulusal azınlıklar için yeterli olmadığı belirtilmektedir. Çünkü ulusal azınlıklar sivil ve siyasi haklardan eşit olarak faydalanmaları durumunda dahi özerklik taleplerinden vazgeçmemektedir. Çünkü özerklik durumunda ulusal azınlık, çoğunluk milliyetçiliğinden bağımsız olarak yaşayabilecektir. Bu nedenlerden dolayı çokuluslu devletlerde devletin bölünerek her ulusun kendine ait bir devleti olmasına kıyasla aynı devletin içerisinde özyönetime ilişkin bazı hakların verilmesi ve farklılıkların tanınmasının daha sağlıklı sonuçlar ortaya çıkaracağı ifade edilmektedir.

Federatif yönetim sisteminde aynı devletin sınırları içerisinde farklı ulusal kimlikler tanınmakta ve söz konusu ulusların siyasal alanda özyönetime ilişkin

birçok hakka sahip olduğu belirtilmektedir. Kymlicka tarafından ortaya koyulan liberal milliyetçi kuram da federatif yönetim sistemini savunmaktadır. Bazı özerk kamusal kurumlara sahip olmak, ulusal azınlıkların kendi kültürlerini geliştirebilmeleri ve kültürlerinin varlığını sürdürebilmesi açısından oldukça büyük önem arz etmektedir. Farklı ulusal kamusal alanların ve kurumların mevcut olmasını sağlayarak merkezi yönetime ilişkin mekanizmaları sınırlandıran federal yönetim yapıları bu şekilde ulusal azınlıkların self determinasyon hakkına saygı duymaktadır.

1.4. MİLLİYETÇİLİK KURAMLARI

Milliyetçilik kuramlarını açıklama için çoğunlukla üçlü sınıflandırma metodu kullanılmaktadır. Bu başlık altında da bu metot kullanılacaktır. Üçlü sınıflandırma metodu milletlerin ne zaman meydana geldiği ve ne oldukları konularına ilişkin bir değerlendirmenin sonucu niteliğindedir. Bu metot milliyetçiliğin ideolojik yapı taşlarına ve felsefesine odaklanmamaktadır (Özkırımlı, 2016: 74). Milliyetçilik kuramları:

İlkçi (primodialist) yaklaşım: Milletlerin eski çağlardan beri var olduğunu ve doğal bir yapıya sahip olduğunu savunmaktadır.

Modernçi yaklaşım: Milliyetçilik kavramının sanayi devriminin bir ürünü olduğunu ifade etmektedir.

Etno-sembolcü yaklaşım: Hem modernçi yaklaşımın hem de ilkçi yaklaşımın doğru olduğunu savunmaktadır. Ancak her ne kadar modernçi yaklaşıma hak verse de ilkçi yaklaşımın varlığını kabul etmektedir (Yalçiner, 2014).

Milliyetçiliğe ilişkin çalışmalar oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu nedenle değinilecek kuramcıların seçilmesi noktasında nesnel davranmak mümkün olmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada literatürde en çok atıf alan yazarlar tercih edilmiştir. Bunun yanında başka herhangi bir ölçüt göz önünü de bulundurulmamıştır.

1.4.1. İlkçi Yaklaşım

İlkçi yaklaşım milletlerin değişmez bir niteliğe sahip olduğunu ifade etmektedir. İlkçi yaklaşım bu nedenle milli kimliği oluşturan unsurların en baştan beri var olduğunu iddaa etmektedir (Gökalp, 2007). Bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

Din

Kanbağı

Dil

Tarih birliği

Devlet yapısı

Kültür

Örf ve adetler

Musiki anlayışı

Ülkü birliği

Her ne kadar sistematik biçimde dikkate alınmasa da ilkçiler tarafından etnisitenin güçlü ve süreklilik arz eden sosyal bir olduğu ortaya koyulmuştur. Bu durum etnisite çalışmaları sonucunda belirginleşmiştir (Cohen, 1999: 10). İlkçilik yaklaşımına ilişkin milliyetçilik literatüründe üç farklı versiyon bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Özkırımlı, 2016: 91):

Sosyo-biyolojik

Kültürel

Eskilci (perennial)

Yapılan bu tasnifte milliyet kavramını tıpkı cinsiyet gibi doğum ile birlikte mevcut olduğunu ifade eden doğalcı yaklaşım göz ardı edilmiştir.

Ortak duyguların ve kültürel bağların Antik Çağ'dan beri mevcut olduğu hususu eskilci akım tarafından ifade edilmektedir. Eskilci akım etno-sembolcü akımla benzerlikler göstermektedir (Smith, 2002: 35). Milletlerin bir özü olduğu ve bu özün millet tarafından sürekli olarak korunduğu düşüncesi eskilci yaklaşım tarafından ortaya koyulmaktadır. Milletleri bir arada tutan birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

Kültür

Dil

Tarih

Üzerinde yaşanan toprak parçası

Her ne kadar bazen ekonomik açıdan istikrarın bozulması mümkün olsa da milleti meydana getiren ana öz korunduğu için milletler varlıklarını sürdürmektedir.

Sosyo-biyolojik yaklaşıma göre milliyetçiliğin temeli genetik ve içgüdüde yer almaktadır. Toplumun kimlerden kurulması gerektiği sorusuna Gat toplumu oluşturan üyelerin kendi genlerine yakın olanlar arasından seçeceği bireylerin toplumun kurulmasında özne olması gerektiği cevabını vermiştir. Bu noktada gen

bencilliği adı verilen kavramın mevcut olduğu görülmektedir. İnsanlar akrabalarını daha öncelikli olarak görme eğilimindedir. Bu nedenle insanlar sahip oldukları içgüdünün bir sonucu olarak kendilerine benzeye akrabalarını seçmektedir (Öksüz, 2016: 266). Sahip olunan bu algı genişleyerek milleti meydana getirmektedir. Toplumu oluşturan bireyler aynı millete mensup olduğu insanlarla akraba kadar yakın duygular içerisine girmektedir. Bu durum da söz konusu bireylerde milliyetçilik heyecanı oluşmasına yol açmaktadır. Sosyo-biyolojik yaklaşımda devletlerin etnik yanı daha ön planda yer almaktadır. Bu nedenle milliyetçilik sürecini aynı soydan gelen insanların devletleşme süreci olarak da nitelendirmek mümkün olabilmektedir.

Birincil konumda bulunan bağlılıklar kültürel yaklaşım açısından önem arz etmektedir. Çünkü birincil bağlılıkların sahip olduğu özellikler bu yaklaşım açısından önemli olduğunu düşündürmektedir. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir:

Doğal olarak bulunur

Sosyolojik kaynakları belirsiz olma özelliği göstermektedir

Sözle ifade edilememektedir

Zorlayıcı niteliğe sahiptir

Ruhsal kaynakları belirsizdir

Duygularla ilgilidir

Menfaate ilişkisi mevcut değildir

Kültürel yaklaşımda din, dil ve ortak tarih gibi hususların milleti diğer milletlerden ayırdığına ve bunların birincil bağlılık olduğuna inanılmaktadır. Önemle belirtmek gerekir ki burada önemli olan nokta söz konusu bağlılıkların mevcut olup olmadığı değildir. Asıl önemli olan bu bağlılıkların varlığına ilişkin inançtır (Özkırımlı, 2016). Milliyetçilik düşüncesi aynı kültürün oluşturduğu bağ ve bu bağa olan güçlü bir inançla doğmaktadır.

İlkçi Yaklaşımların Değerlendirilmesi

Milletin geçmişten beri mevcut olduğu düşüncesinin ilkçi yaklaşımlara ait olduğu ifade edilmektedir. İlkçi yaklaşımlar üç kola ayrılmaktadır. Bu kollardan biri eskilci yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre millet çekirdek olarak vardır. Fakat geçmişi tarihin başlangıcına kadar değil eski çağlara kadar dayanmaktadır. Sosyo-biyolojik yaklaşımda ise milletlerin en baştan beri var olduğu ifade edilmekle

birlikte devletlerin soy tercihleri sonucunda meydana geldiği belirtilmektedir. İnsanların var olduğuna dair bir inanca sahip oldukları ancak nasıl oluştuğunu ya da nedenini sorgulamadıkları toplumsal zamların milleti meydana getirdiği düşüncesi ise kültürel yaklaşım tarafından ortaya koyulmaktadır. Milletin varlığına ilişkin herhangi bir sorgulama içerisine girmemesi ve verili değer olarak kabul etmesi ilkçi kuramların ortak niteliklerindendir. Bununla birlikte ilkçi kuramlar milletlerin meydana geldiği kaynaklar noktasında farklı düşüncelere sahiptir. Kan bağına ve ırka ilişkin değerlendirmeler sosyolojik yaklaşımda ve eskilci yaklaşımda yer almaktadır. Üzerinde yaşanan toprak parçası ve kültür gibi unsurların varlığının eski zamanlara dayandığı görüşü ise eskilci yaklaşım tarafından savunulmaktadır.

1.4.2. Modernist Yaklaşım

Modernliği meydana getiren toplumsal fenomenlerin demokratik ve endüstriyel devrimler olduğu ifade edilmektedir (Wagner, 2003: 24). Milliyetçilik kavramının sanayi devriminden sonra ortaya çıktığı fikri modernist yaklaşımların ortak noktasıdır. Milliyetçiliğe ilişkin süreçlerin meydana gelmesinde etkili olan unsurlar modernist kuramcılar tarafından ifade edilmektedir. Bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

Şehirleşme

Üretim ilişkilerinin değişikliğe uğraması

Ulaşım imkânlarındaki değişiklikler

Uluslararası ilişkilerdeki rol paylaşımları

Göç

Üretim biçimlerinin değişikliğe uğraması

İletişim imkânlarındaki değişiklikler

Kuramcılardan her biri konuya ilişkin farklı bileşenleri ön plana çıkararak teorisini ortaya koymuştur.

Milliyetçilik bir doktrin niteliğindedir. Milletlerin her bir farklı farklı ayırt edici niteliklere sahiptir. Bu nedenle insanlar doğal olarak çeşitli milletlere ayrılmıştır. Milletin kendi kendini yönettiği sistem tek meşru yönetim biçimidir. Milletin kendi kendini yönetmesi biçimi sadece bir irade beyanından ibarettir. Milliyetçilik kavramı ise söz konusu iradenin halka ve dünyaya anlatılması olarak tanımlanabilmektedir. Entelijensiya bu aşamada devreye girmekte ve halkı ikna

etmeye çalışmaktadır. Bu noktada entelijensiyanın yürüttüğü faaliyet milleti uyandırmak amacı gütmemektedir. Entelijensiya topluma yabancılaşmış bu nedenle de bir yere ait olma arzusu içindedir. Bu arzunun yerine getirilmesi için de en uygun ortam da milliyetçilik tarafından oluşturulabilmektedir (Kedourie, 1971).

Milliyetçi düşünceye göre eğitim faaliyetlerinin amacı sadece bilgi vermek, toplumsal hayata ilişkin kuralları öğretmek değildir. Milliyetçi düşünce bütün bunlarla birlikte gençlerin iradesini millet iradesine dönüştürmek amacına da sahiptir. Bu nedenle eğitim kurumlarının devlet politikalarının hayata geçirildiği yerler olarak görülebilmesi mümkün olabilmektedir.

Ortadoğu gibi etnik açıdan karışıklıkların görüldüğü bölgelerde milliyetçilik siyasi istikrarı ve karşılıklı güvene dayanan huzurlu bir ortamın mevcut olmasını sağlamamaktadır. Hatta aksine istikrarsızlığın ve nefretin asıl sebebi konumunda bulunmaktadır.

Milliyetçilik çağında imparatorluklar dağılmakla karşı karşıya gelmiştir. İmparatorluklar dağılmanın önüne geçebilmek amacıyla bazı bölgelerde sınırlı olarak özerklikler verme yoluna başvurmuştur. Milliyetçiliğin temel amaçlarından biri belirli bir kültürü ve dili korumaktır. Bu nedenle her ne kadar söz konusu bölgelere imparatorluklar tarafından özerklikler verilse de milliyetçi arzular bu tavizlerle yetinmemiştir. Bunun sonucunda ise imparatorluklar ile söz konusu bölgeler arasındaki ilişki sona ermiştir.

Milliyetçilik kavramı dışlanmış entelijensiyanın kendini bulma çabasının bir uzantısı olma özelliği göstermektedir. Kedourie milliyetçilik kavramına ilişkin temelleri Alman filozofların fikirlerinde aramıştır. Kedourie milliyetçiliği bir hareket olarak görmemektedir. Kedourie'ye göre milliyetçilik daha çok bir düşünce ve felsefe niteliğindedir. Bu nedenle de milliyetçiliğin esasında bir doktrin olduğunu belirtmektedir.

Benedict Anderson tarafından millet tanımı yapılırken dört unsura değinilmiştir. Bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

Milletin hayal edilmiş olması

Sınırlılık

Egemen bir cemaat olması

Millet hayal edilmiş bir kavramdır. Milleti oluşturan üyelerin zihninde millet kavramı yer almaktadır. Üyeler birbirini tanımasa dahi millet kavramı üyelerin

zihinlerinde bir bütün olarak bulunmaktadır. Milleti kavramı esnek olma özelliği göstermektedir. Ancak buna rağmen sınırları belirlenmiş bir alanda mevcudiyetini korumaktadır. Dünyanın tamamının kendisine ait olduğunu hiçbir millet öne sürmemektedir. Millet kavramı aydınlanma çağının düşünsel ikliminde ortaya çıkmıştır. Söz konusu kavramın hayal edilme şekli egemen olması ile ilişkilendirilmektedir. Bahsedilen unsurların temeli milletin cemaat olma niteliği ile ilgilidir. Bu noktada derin ve yatay bir yoldaşlığın tasarımının oldukça önemli bir parçası olduğu ortaya koyulmaktadır (Anderson, 2015).

Meçhul asker anıtı milliyetçi fikrin yakın zamanlara ait olduğunu ortaya koymaktadır. Aydınlanma çağında dinlerin ön plandaki varlıkları sona ermiştir. Bu durum da cennet ve cehennem düşüncesinin ortadan kalkmasına sebep olmuştur. Ölümsüzlük kavramı cennet ve cehennem kavramlarıyla temsil edilmektedir. Ancak insanın ölümsüzlüğe gereksinim duymaya devam etmiştir. Bu nedenle milliyetçilik kavramının bu gereksinimi karşılama görevini üstlendiği ifade edilmektedir. Meçhul asker anıtları bu bağlamda düşünülebilmektedir. Çünkü kim olduğu bilinmeyen kahraman aynı zamanda ölümsüzlüğün de kanıtı niteliğindedir. Bu durum da milleti oluşturan üyelerin ölümsüz olduğu anlamına gelmektedir (Anderson, 2015).

Milliyetçilik kavramının kültürel sistemlerle birlikte değerlendirilmesi gerektiği Anderson tarafından ortaya koyulmaktadır. Anderson'a göre milliyetçilik kavramının ideoloji olarak ele alınması hata olacaktır. Hanedanlık mülkü ve dinsel cemaat unsurları söz konusu kültürel sistemlerin ilgi alanına girmektedir. Kutsal olarak nitelenen cemaatler Latincenin eski önemini kaybetmesiyle birlikte parçalanmış, çoğullaşmış ve bölgeselleşmiştir. Handedanlıklar da 17. Yüzyıldan itibaren sahip oldukları güçleri kaybetmeye başlamıştır. Saf monarşi ile ülkelerin yönetilmesi zaman geçtikçe olanaksız hale gelmiştir.

Hayal edilme olgusu zaman algısının değişmesinden oldukça etkilenmiştir. Takvim ve saatin Ortaçağ'da herhangi bir anlamı bulunmamaktaydı. Modern çağda günlük gazeteler insan yaşamı üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir. Bununla birlikte roman yazma biçimi de değişikliğe uğramıştır. Bütün bu değişimlerin sonucunda da birey içinde bulunduğu milleti tanımamasına rağmen ortak yapılan işlerin devamlılığına tam olarak inanmaktadır (Anderson, 2015).

Kitap yayıncılığı kapitalizmin gelişmesiyle birlikte artış göstermiştir. Bunun sonucunda da halk dillerinde yayınlar artmıştır. Bu durum da üç sonucun meydana gelmesini sağlamıştır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

Latince değişmiş ve kilisenin latincesinden farklılaşmıştır.

Reform hareketleri hızlanmıştır (1517'de Martin Luther'in düşüncelerini Wittenberg Katedralinin kapısına asması sonucunda Almanca nüshalar on beş gün içinde tüm Almanya'ya yayılmıştır).

Halk dillerinden idari merkezileşme amacıyla monarklar tarafından faydalanılmıştır.

Latin ülkelerinde milliyetçilik kavrayışının oluşturulması noktasında Criollolar'ın (Avrupa dışında doğan Avrupalılara verilen genel isim) etkisinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Memur criollolar mesleklerinden dolayı yolculuk yapmak durumunda kalmaktadır. Bu yolculuklar hac niteliğine sahiptir. Taşralı Criollo yayıncılar kendi dillerinde birçok kitap basmaktadır. Belirtilen iki Criollo tipi yeni bilincin ana yapısını meydana getirmektedir.

Avrupa'daki korsanlar 19. Yüzyılda dünyayı görmeye başlamıştır. Bunun sonucunda ise birbirinden farklı çok sayıda yaşama biçimi olduğunu anlamışlardır. Milliyetçilik için gerekli olan ortam dillerin öneminin anlaşılmasıyla birlikte sağlanmıştır. Resmi milliyetçiliğin Avrupa'da milliyetçiliğin diğer bir gelişme biçimi olduğu ifade edilmektedir. Bu milliyetçilik türünde iktidarı elinde bulunduranlar güçlerini kaybetmemek için halkın kültürünü ve dilini kabul etmiştir.

Afrika ve Asya'daki sömürgelerde oluşan milliyetçilik olgusunun, kapitalizm tarafından yaratılan küresel emperyalizme bir tepki olduğu ortaya koyulmaktadır. Bu noktada iyi yetiştirilmiş olan yerli entelijensiyalar oldukça büyük tepkilere neden olmuştur. Entelijensiya milliyetçilik modellerini bilmektedir. Bu modeller entelijensiya tarafından uyarlanıp geliştirilmiştir. Bu nedenle sahip oldukları fikirleri yaymak noktasında herhangi bir güçlükle karşılaşmamışlardır.

Millet belirli bir bölge içerisinde egemen, sınırlı ve hayal edilmiş bir topluluktur. Bu noktada hayal edilmiş olma niteliği karakteristik bir öneme sahiptir. Aynı anda aynı gazetenin aynı dilde bir başkası tarafından da okunduğunu bilen birey kendisini içinde bulunduğu milletin bir parçası olarak hissetmektedir. Bununla birlikte iletişime ilişkin olanakların artması ve kitap basımının her geçen gün daha

kolay ve ucuz hale gelmesi bahsedilen düşüncenin yayılmasına katkıda bulunmaktadır (Anderson, 2015).

Millet oldukça uzun süren bir oluşma sürecine sahiptir. Millet oluşumuna ilişkin sürecin incelenmesi noktasında temel unsur milli kimlik olmaktadır. Millet yalnızca Avrupa’da 19 ve 20. Yüzyıllarda modern devletlerin meydana gelmesiyle birlikte oluşan bir yanılgı niteliğinde değildir. Millet kavramı birçok alandaki değişimden etkilenmiş ve bu değişimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Millet kavramının doğumunu etkileyen hususlar şu şekilde sıralanabilir:

Kentleşme

Kapitalizm

Endüstrileşme

Millet kavramı yukarıda sayılan alanlarda meydana gelen değişimlere paralel olarak ortaya çıkmıştır. Milliyetçilik, milli kimlik ve millet kavramları sadece Doğu Avrupa ile ilişkili kavramlar değildir. Bu kavramlar bütün Avrupa’nın gelişiminde rol üstlenmiştir. Milliyetçilik kavramının nedensel ve ön yargılardan bağımsız bir şekilde ele alınması gerekmektedir (Hroch, 1996).

Katılımcıların üstlendiği rol ve etnik grubun bilinçlenme seviyesi geliştirilen model bakımından Hroch tarafından dikkate alınmaktadır. Hroch tarafından geliştirilen model Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Hroch Tarafından Geliştirilen Aşamalı Model

Birinci Aşama (A aşaması)	Katılımcıların sayısı sınırlıdır. Bu aşamada siyasi arzulara kıyasla farklılıkların anlaşılması ve topluma yayılması amaçlanmaktadır. Grubun bilinçlenme seviyesi oldukça düşüktür.
İkinci Aşama (B aşaması)	Katılımcıların sayısı kademeli olarak artar. Başlarda grubu harekete geçirmek amacıyla eylemler yapan küçük bir azınlık mevcuttur. Ancak herhangi bir başarı elde edememektedir. Zamanla birlikte bu azınlığın düşünceleri yaygınlaşır ve çoğunluk milli kimliklerine sahip çıkmaya başlar. Bu aşamada bilinçlenme seviyesi oldukça yüksektir.
Üçüncü Aşama (C aşaması)	Toplumsal yapının tam olarak meydana geldiği ifade edilmektedir. Toplumun tamamı katılımcı olarak nitelendirilmektedir. Bilinçlenme düzeyi o kadar yüksektir ki milli kimliğin anlaşılması

ve bu amaçla eyleme geçilebilmesi mümkün olmaktadır.

Kaynak: (Özkırımlı, 2016: 194)

Hroch tarafından ortaya koyulan aşamalı modelde B aşamasına geçişin katalizörü işlevine sahip olan üç unsur bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Özkırımlı, 2016: 198):

Mevcut yapıda siyasal ya da toplumsal anlamda bir kriz meydana gelmesi

Halkın mevcut düzenden memnun olmaması

Geleneksel ahlaki sistemlere ve dine olan inancın kaybedilmesi

Milletin oluşumuna ilişkin süreçler Hroch tarafından modern anlamda milletin meydana gelmesinden önceki siyasi ve sosyo-kültürel iklime göre ikiye ayrılmaktadır. Buna göre ilk olarak ele alınan milletler şu şekilde sıralanabilir:

Fransız

İsveç

İngiliz

Alman

Yukarıda sıralanan milletler bütün sosyal grupları ve sınıfları kapsamaktadır. Bununla birlikte bu milletlerin millet olmasını sağlayan şey ekonomik ve sosyal gelişmelerden çok kapsayıcı niteliğe sahip bir sosyal yapıya ve yazı dilleri olan bir kültüre sahip olmalarıdır. Belirtilen milletler Reform hareketleri ve Fransız İhtilali sonucunda dönüşüme uğramıştır. Bu dönüşümler sonucunda vatandaşlık ilkesini milli kimlik olarak kabul ettikleri belirtilmektedir. Avrupa'da yer alan ülkelerin büyük çoğunluğu ise ikinci grupta yer almaktadır. Bu grupta üç adet eksikliğin mevcut olduğu görülmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

Edebiyat ve dil (Kültürel açıdan)

Milli elit (Sosyal açıdan)

Milli devlete gitmeye olanak tanımayan öz yönetim (Politik açıdan)

İkinci grubun millet olabilmesi noktasında beş faktörün etkisi söz konusu olmaktadır. Bu faktörler şu şekilde sıralanabilir (Hroch, 2004):

İyi yetişmiş kurucu liderlerin bulunması

Verimli ve yoğun olarak nitelendirilebilecek sosyal ilişkilere sahip olunması

İfade hürriyeti, yapısalcılık ve eşitlik gibi politik anlamda modernizmin mevcut olması

Milliyetçi retoriğin farklı sosyal gruplar tarafından kendi menfaatleri için mücadeleye ithal edilerek kullanılması

Destek olma ve ötekileştirme biçiminde iki farklı etkisi bulunan dış unsurlar Milli hareket üç yapısal aşamadan meydana gelmektedir. Söz konusu aşamalarda milleti meydana getiren ana grubun sayısı ve bu grubun milli kimliğe ilişkin bilinçlenme seviyesi kademeli olarak artış göstermektedir. Ana etnik grup ise burada katılımcı olarak nitelendirilmektedir. Ana etnik grup bu noktada milliyetçilik düşüncesini yaygınlaştırmak ve milli kimliğe sahip çıkmak rollerini üstlenmektedir. Aşamalar arasındaki geçiş hızının söz konusu milletin kendine özgü özelliklere göre farklılaşabileceği belirtilmektedir.

Gellner tarafından ortaya koyulan kurama göre devlet kavramı en temel olgu niteliğine sahiptir. Çünkü milliyetçiliğin söz konusu olabilmesi için kurallarına göre işleyen mevcut bir devlete gereksinim duyulmaktadır. Kurulması istenen devletler ve hayali devletler milliyetçilik kuramının kapsamında değerlendirilmemektedir (Gellner, 2013).

İnsanlık tarihi üç farklı evreye ayrılmaktadır. Bu evreler şu şekilde sıralanabilir:

Tarım öncesi

Tarım

Sanayi

Tarım öncesinde avcı-toplayıcı toplulukları meydana getiren bireylerin sayısının oldukça az olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle siyasal anlamda iş bölümüne gerek duyulmamıştır. Tarım toplumlarında rahipler, askerler ve yöneticiler gibi üst tabaka ile alt tabaka (tarım üreticileri, köylüler) arasında bir geçirgenlikten bahsedebilmek mümkün olmamaktadır. Okuryazar olan üst tabaka istikrarlı bir yapıya sahip olduğu için dikkat çekebilecek bir çatışmanın meydana gelmesi de söz konusu olmamaktadır. Tarım toplumunda devletin yapısı şu şekildedir: Merkezde hâkim bir otorite bulunmaktadır. Hâkim otoritenin çevresinde ise yarı özerk niteliğe sahip yerel unsurlar bulunmaktadır. Okuryazarlık oranı sanayileşme ile birlikte artış göstermiş ve bilgiye erişim sadece belirli kitlenin tekelinde olmaktan çıkmıştır. Bu durum da yüzyıllardır süren kast sisteminin bozulmasını sağlamıştır. Bunun sonucunda yüksek kültür topluma yayılmış ve yönetim de bu durumu desteklemek mecburiyetinde kalmıştır. Sanayi toplumlarının belirgin özellikleri bu durumu mümkün kılmıştır. Sanayi toplumunun özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

Öngörülebilirlik

Sürdürülebilirlik

Büyümeye odaklı olma

Sanayi çağının mümkün kıldığı işbirliği olgusu milliyetçiliğin oluşması noktasında büyük bir rol üstlenmiştir (Gellner, 2013).

Sanayi çağına geçilmiştir fakat toplumsal anlamdaki örgütlenme tarım toplumunda kalmıştır. Siyasal anlamdaki birikim ile kültürel anlamdaki birikim örtüşmemiştir. Milliyetçilik de bu duruma tepki olarak ortaya çıkmış ve siyasi anlamdaki gerçekliğin sosyolojik anlamdaki gerçeklikle uyum içerisinde olması gerektiğini ifade etmiştir. Milliyetçilik, milletler tarafından yaratılan bir ürün olma niteliğine sahip değildir. Aksine milliyetçiliğin kendisi milletleri yaratmıştır (Gellner, 2013: 138). Bununla birlikte bir ülkeye, dine ya da krala bağlanmak yerine kendini bir kültüre bağlı hissedene birey tarafından meydana getirilen toplumsal düzende eğitim faaliyeti devletin tekeline geçmektedir. Toplum içerisinde yaratılan yüksek kültür eğitimin de katkılarıyla kendini alt kültürlerle dayatmaya başlamaktadır. Yüksek kültürün toplum tarafından kabul görmesi sonucunda ise siyasi-sosyolojik ahengin mevcut olduğunu söylemek mümkün olabilmektedir. Toplumsal yapı, tarım aşamasında toplumun bir bütün halinde kalmasını sağlamaktaydı. Kültürün bu hususta herhangi bir katkısı bulunmamaktaydı. Ancak sanayi aşamasında bu durumun tam tersinin söz konusu olduğunu söylemek mümkün olmaktadır. Çünkü sanayi aşamasında toplumun bir arada kalmasını sağlayan unsur kültürdür (Gellner, 2013: 93).

İrkçilik problemi bu aşamadan sonra söz konusu olmaktadır. Eşitsizlik sanayi toplumu tarafından meydana getirilmektedir. Yüksek kültürün yayılması ve türdeş eğitim sisteminin yaygınlaşması sonucunda eşitliğin mümkün olacağı düşünülmektedir. Ancak ekonomik dengelerin değişmesi için zamana ihtiyaç duyulmaktadır. Toplumsal yapı içerisinde dezavantajlı olan grupların gelirlerinde bir değişiklik görülmemektedir. Bu durum da her ne kadar belirgin hale gelmeye de gerginliğe sebep olmaktadır. Fakat uygun koşulların var olması halinde ırkçılığın görülmesi mümkün olabilmektedir (Gellner, 2013: 93).

Milletin meydana gelmesi milletçiliği yaratmamıştır. Aslında milleti meydana getiren neden milliyetçilik kavramıdır. Yüksek kültürün birçok altkültürlü topluma benimsetilmesi durumunda milliyetçilik kavramı söz konusu olmaktadır. Söz konusu benimsetme eylemi tek merkezden yürütülen, türdeş ve standart eğitim sistemi ile gerçekleştirilmektedir. Bu şekilde kültürel birim ile siyasi birim bir ahenge sahip olmaktadır (Gellner, 2013: 93).

John Breuilly teori ortaya koymaktansa genel bir metot belirlemek ve uygulamak istediğini belirtmiştir (Özkırmı, 2016: 129). Breuilly'e göre milliyetçiliğe ilişkin prensipler üç iddiaya dayandırılmaktadır. Bu iddialar şu şekilde sıralanabilir (Breuilly, 2011):

İnsanlık milletlere ayrılmıştır

Milletler saygı görmeyi ve tanınmayı hak etmektedir.

Milletler diğer milletlerin arasında bağımsız bir alanda varlıklarını sürdürürler

Milliyetçilik kavramı siyasi bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle bu konu hakkında yapılacak olan açıklamalarda siyasi doktrinin kullanılması gerekmektedir. Kültür, ekonomi ve siyaseti kapsayan genel iş bölümünde modernizmin etkisiyle birlikte değişimler gerçekleşmiştir. Bütünleşik bir yapıya sahip olan iş bölümü yerini fonksiyonel iş bölümüne bırakmıştır. Bu noktada lonca sistemi örnek gösterilebilmektedir. Loncaların ekonomik anlamda işleve sahip olduğu ifade edilmektedir. Çünkü loncalar dağıtım ve üretimin planlanması noktasında rol üstlenmektedir. Bununla birlikte loncalar kültürel ve siyasi anlamda işlevlere de sahiptir. Çünkü loncalar mesleki eğitim faaliyetlerinde bulunmakla birlikte yerel yönetim üzerinde de belirgin etkilere sahiptir. Bahsi geçen işlevler modernizmin etkisiyle birlikte ayrılmıştır. Serbest ticaret yapan işletmeler ekonomik işleve sahip olmaktadır. Dini anlamdaki ritüeller ise kilise tarafından gerçekleştirilir. Bürokratlar ve parlamento ise yönetim işlevini yürütmektedir (Breuilly, 1996). Sivil toplum ile devlet arasındaki ayrım bu dönüşüm sonucunda ortaya çıkmıştır. Milliyetçilik, bireyin kişisel anlamdaki menfaati ile yurttaşın kamusal anlamdaki menfaati arasındaki çatışmaları çözme rolünü üstlenmektedir. Çözümüne ilişkin ilk yaklaşım bireylerin bir araya gelerek milleti oluşturduğunun kabul edilmesidir. Bununla birlikte elitler tarafından toplumun kolektif niteliği ön plana çıkarılmaktadır. Sonuç olarak ise çözüme ilişkin bu iki yaklaşım bir araya getirilmektedir (Özkırmı, 2016: 152).

Milliyetçilik kavramının üçe ayrıldığı Breuilly tarafından ortaya koyulmaktadır. Bu ayrım şu şekilde sıralanabilir:

Reformcu milliyetçilik

Ayrılcı milliyetçilik

Birlikçi milliyetçilik

Milletlerin doğal olduğunun kabul edildiği milliyetçilik dönemleri ile doğal olmadığının düşünüldüğü dönemler arasında farklılıklar bulunduğu

belirtilmektedir. Milliyetçi ideoloji üç işleve sahiptir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

Meşru hale getirme

Harekete geçirme

Uyum

Uyum işlevi elitlerin milli değerler ve milli kimlik etrafında toplanmasını içermektedir. Harekete geçirme işlevi ise popüler olarak nitelendirilebilecek destek çağrılarını içermektedir. Meşru hale getirme işlevi ise diğer ülkelerin ve o ülkelerin halklarının dikkatini çekme konusuyla ilişkili olmaktadır. Milliyetçi hareketlerin kendi aralarında kullandıkları dilin çelişkili olmasının sebebi de meşru hale getirme işlevi ile doğrudan bağlantılıdır (Breuilly, 1999).

İnsanların milletlerden meydana geldiği öne sürülmektedir. Her birey bir millete mensup olması sebebiyle meşru olma özelliğine sahiptir. Söz konusu birey aynı zamanda bağımsızdır. Toplumsal yapı modernizmin etkisiyle birlikte değişime uğramıştır. Sivil toplum ve devlet arasında bir ayrım söz konusu olmuştur. Kamusal ve bireysel anlamda menfaatler ortaya çıkmakta ve bu durum da çatışmaların meydana gelmesine yol açmaktadır. Bu durumun çözülebilmesi için elitler tarafından milliyetçilik düşüncesi harekete geçirilmekte ve toplum kolektif olma bilinci ile hareket etmeye başlamaktadır. Bu noktada siyasi yapı mevcut değilse bile artık siyasi yapı meşru bir hale gelmekte ve devlet oluşmaktadır.

Deutsch modernist milliyetçi kuramların ortaya çıkması noktasında çok önemli bir rol üstlenmiştir. Deutch kendisinden sonra gelen nesiller üzerinde göz önünde bulundurulması gereken etkilere sahip olmuştur. Deutch tarafından bir derinliğe sahip kuram ortaya koyulmamıştır. Ancak konu hakkında ortaya koyduğu yaklaşım büyük önem arz etmektedir.

Sosyal hareketlilik ve iletişim kavramlarının milliyetçilik kuramı açısından önemli olduğu Deutsch tarafından ifade edilmektedir. Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş Deutsch tarafından değerlendirilmiştir. Farklı bölgelerde yaşamlarını sürdüren insanlar ticaretin de gelişim göstermesiyle birlikte birbirlerini anlamak ihtiyacı hissetmiştir. Bu durum da ortak dilin oluşmasına ve yöresel lehçelerin zamanla kaybolmasına yol açmıştır. Daha sonra demir ve kara yolları da inşa edilmiş bunun sonucunda da posta hizmetleri verilmeye başlanmıştır. Bu durum iletişimi ve bununla bağlantılı olarak da bilgi alışverişinin

artmasını sağlamıştır. Sonuç olarak aynı dildeki bilgilerin paylaşıldığı bir aşamaya geçildiği ifade edilmektedir (Roger, 2008).

Seyahat etme imkânı yolların inşa edilmesiyle birlikte artış göstermiştir. Eski zamanlarda seyahat edenlerin çoğunlukla ticari faaliyetlerle ilgilenen küçük bir azınlık olduğu ifade edilmektedir. Ancak yolların inşa edilmesi sonucunda bu durum değişiklik göstermiştir. Sanayinin gelişmesiyle birlikte fabrikaların işçilere olan ihtiyacı artmıştır. Bu durum da çok sayıda insanın yer değiştirmesine yol açmıştır. Şehirlere küçük köy ve kasabalardan köy eden insanlar şehir kültürü tarafından asimile edilmiştir. Bu durumun sonucunda da millet meydana gelmiş olmaktadır (Kosaku, 1998).

Basımevleri ve kahvehaneler toplumsal anlamda bir yaşam alanı meydana getirmiştir. Bu şekilde milliyetçi ideoloji de yayılma imkânı elde etmiştir. Bununla birlikte iletişim sağlanması için alt yapı kurulmuştur. Bu durum da bireylerin mekândan bağımsızlaşmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda da bireyler artık bir millete mensup olduklarını hissetmeye başlamıştır (Roger, 2008: 160).

Bu noktada devletin yapısının oldukça güçlü olması gerektiği de ifade edilmektedir. Çünkü devlet yapısının güçlü olmadığı durumlarda sanayileşme gecikmekte ve asimilasyon gücü de yeterli seviyelere ulaşamamaktadır (Calhoun, 2007).

Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçilmesi bireyler arasında anlaşmanın zorunlu olmasını gerektirmiştir. Bu durum da ortak dilin oluşmasını sağlamıştır. Kentleşme kavramı sanayinin gelişim göstermesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Kent kültürünün alt kültürleri asimile etmesi sonucunda milletin oluştuğu belirtilmektedir. Milliyetçilik de ulaşım ve iletişim imkânlarının gelişmesi ile birlik yayılmıştır. Çünkü iletişim ve ulaşım imkânlarının gelişmesi bireyler arasındaki bilgi alışverişinin de artmasını sağlamıştır.

Brass ortaya koyduğu araçsalci yaklaşımla milliyetçi literatürde oldukça önemli bir yere sahiptir. Brass'ın yaklaşımının temelinde elitler bulunmaktadır. Elitlerin kendi menfaatleri çerçevesinde kültürel anlamdaki farklılıkları veya benzerlikleri ön plana çıkararak milliyetçilik duygusunu kullandıkları Brass tarafından ortaya koyulmaktadır (Calhoun, 2007: 45). Brass tarafından ortaya atılan milliyetçilik kuramı dört varsayımla doğmuştur. Bu varsayımlar şu şekilde sıralanabilir:

Etnik kimliklerin kaçınılmaz olarak milliyetçiliğe dönüştüğü iddiası doğru değildir. Aksine belirli koşullar altında kültürel kimlikler siyasallaşmaktadır.

Kültürel farklılıklar etnik tartışmaların meydana gelmesine sebep olmamaktadır. Geniş ekonomik ve siyasi çevre etnik tartışmalara neden olmaktadır. Ayrıca siyasi ve ekonomik çevre elitler arasındaki mücadele üzerinde de göz önünde bulundurulması gereken etkilere sahiptir.

Elit olarak nitelendirilen grupların kendi aralarındaki mücadelesi etnik grubun tanımlanmasını ve etnik grup tarafından ortaya koyulan direnci etkilemektedir. Söz konusu etki aynı zamanda etnik grubun sahip olduğu kültür ve değer gibi unsurlar üzerinde de görülmektedir.

Etnik dönüşüme ilişkin sürecin başlaması için bazı şartların mevcut olmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu şartlar şu şekilde sıralanabilir:

Elitler arasındaki mücadelenin, topluluklar arasında görülen nesnel anlamdaki farklılıkların ve seçilen sembollerin gruba aktarılmasının mümkün olması

Halkı meydana getiren insan kitlesinin hareketli bir yapıya sahip olması

Halkı meydana getiren insan kitleleri ile elitler arasında sınıfsal anlamda menfaat çatışmalarının olmaması

Yukarıda sıralananlarla birlikte sınıflar arasında bir iletişim de sağlanmış olması gerekmektedir. İletişimi kolaylaştıracak unsurlar ise şu şekilde sıralanabilir:

Okuma yazma oranının artması

Kitle iletişim araçlarının gelişmesi

Yerel dillerin daha standart bir hale gelmesi

Yerel dillerin öğretilebileceği okulların niceliğinin ve niteliğinin artması

Yerel kitapların sayısının artması

Milliyetçiliğin halka yayılması, sınıflar arasındaki iletişim imkânlarının artması ve dönüşüm sürecinin tamamlanması ile birlikte kolaylaşabilmektedir. Ancak yine de milliyetçiliğin halka yayılması için bunların yeterli olduğunu ifade etmek mümkün olmamaktadır. Milliyetçiliğin halka yayılmasını sağlayacak ana unsurun sınıf içi mücadelenin mevcut olması olduğu belirtilmektedir. Ekonomik anlamda güçsüz olan bireyler ekonomide etkin olmak için girişimlerde bulunduklarında egemen etnik grup tarafından engellenirse ekonomik anlamda güçsüz olan bireyler milliyetçiliğe başvurabilmektedir. Eğer egemen olarak nitelendirilen grup güçsüz olan bireyleri tehdit olarak görürse bu durum milliyetçi ideolojinin güçsüz bireyler arasında büyük bir hızla yayılmasını sağlayabilmektedir.

Üç siyasi etken milliyetçi hareketlerin başarı elde edebilmesi noktasında önem arz etmektedir. Bu etkenler şu şekilde sıralanabilir:

Milliyetçi olarak nitelendirilebilecek bir siyasi örgütlenmenin mevcut olması ve söz konusu siyasi örgütlenmenin düzgün bir programa sahip olması

Etnik gruplardan gelen taleplere çözümler geliştiren yönetim biçimlerinin milliyetçi örgütlenmeyi engelleyici niteliğe sahip olmaması

Elitlerin iktidarı paylaşmaya dair isteklerinin olması

Elitlerin milliyetçilik ideolojisini araç olarak kullandığı ifade edilmektedir. Bu bağlamda ekonomik ve siyasi çevre içerisinde yaşamlarını sürdüren etnik gruplar arasındaki çatışma belirleyici bir niteliğe sahiptir. Zayıf olan grubun güçlü olan grup tarafca engellenmesi durumunda ya da zayıf olan grubun güçlü olan grup tarafından bir tehdit olarak görülmesi durumunda milliyetçilik ideolojisinin elitler tarafından yayılması mümkün olabilmektedir.

Hechter tarafından milliyetçilik kuramı iç sömürgecilik kavramıyla açıklanmaktadır. Yayılmacı model olarak da nitelendirilen asimilasyon politikasını hayata geçirmenin mümkün olmadığı yine Hechter tarafından ifade edilmektedir. Sanayi öncesi dönemde çevre ile merkez arasında herhangi bir ilişkinin mevcut olmadığı yayılmacı modelde ifade edilmektedir. Çünkü o dönemde çevre ve merkez birbirinden yalıtılmış konumda yer almaktaydı. Ancak sonraki süreçlerde sanayinin de gelişmesiyle beraber merkez, çevrenin gelişmesi noktasında önemli roller üstlenecek ve çevre sahip olduğu tüm toplumsal yapılarla birlikte merkeze benzemeye başlayacaktır. Bütün bu süreçlerin sonunda ise çevre ile merkez arasında kültürel ve maddi refah bakımından herhangi bir fark mümkün olmayacaktır (Özkırımlı, 2016: 119).

Hechter tarafından anlatılan modelin gerçeklerle örtüşmediği ifade edilmektedir. Bununla birlikte Hechter sanayileşmenin varlığını da kabul etmektedir. Fakat toplumsal bütünleşmenin meydana gelemeyeceği ve çevrenin merkez tarafından sömürüleceği hususları da Hechter tarafından ortaya koyulmuştur. Merkezin çevre üzerinde siyasi ve ekonomik bakımdan egemenlik kurması sanayinin sebep olduğu sonuçlardan biri olmaktadır. Merkez geliştikçe çevre ona bağımlı olmaktadır. Bu nedenle çevreyi kontrol altında tutabilmek için çevreye sınırlı olarak üretim yapabilme imkânı tanınmaktadır. İtibarlı işler merkezde toplandığı gibi toplumsal roller de merkezin lehine paylaştırılmaktadır. Bu durum Hechter tarafından kültürel iş bölümü olarak adlandırılmaktadır. Kültürel iş bölümü iki

boyuttan meydana gelmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Özkırmılı, 2016: 122):

Merkezde ve çevrede iş kollarının eşit olmayan bir biçimde dağılması

Çevreyi meydana getiren üyelerin bazı işkollarında kümelenmesi

İş kolları merkezde toplandıkça merkeze çevreden göl almaktadır. Bu durum da kadın nüfusunun dağılımında bir dengesizliğe sebep olmaktadır (Hechter, 1999: 42).

Bu durum farklı sonuçlar da meydana getirmektedir. İlk olarak ekonomik eşitsizlik bu durumdan etkilenmektedir. Ekonomik eşitsizlik bu durum neticesinde büyümekte ve çevrede bulunup herhangi bir üstünlüğe sahip olmayan grubun birleşme ihtimali artmış olmaktadır. Bununla birlikte grup içi iletişim seviyesi de yükselmektedir. Bu durum da çevrenin birliktelik duygusunun güçlenmesini sağlamaktadır. Bütün bu sonuçlarla birlikte kültürel arası çeşitlilik de artmış olmaktadır (Hechter, 1999: 43).

Kültürel farklılığı meydana getiren unsurlar şu şekilde sıralanabilir (Hechter, 1999: 43):

Farklı dini uygulamalar

Dil

Yaşama biçimi

Kültürel işbölümü ekonomik eşitsizlik ve nesnel kültürel farklılıkların bir araya gelmesi sonucunda oluşmaktadır. Bu durum da hızlandırıcı unsur olarak uygun iletişimin sağlanmasını ve çevrenin milli topluma entegre olması noktasında başarıma ihtimalini oldukça düşürmüştür (Hechter, 1999: 43).

Çevrenin entegre olamaması durumunda etnik farklılıklar da ön plana çıkmaktadır. Çevre etnik farklılıkların bilinçli olarak anlaşılması sonucunda kendi özünü keşfetmektedir. Bunun sonucunda da merkezden daha üstün olduğunu iddia etmektedir. Bu durumun sonucunda millet olma aşamasına geçilmekte ve bu durum da bağımsızlık taleplerinin gündeme gelmesini sağlamaktadır (Özkırmılı, 2016: 122).

İşbölümündeki kültürel farklılığın oluşması iç sömürgecilik modeli tarafından öngörülmektedir. Bununla birlikte iç sömürgecilik modeli iş bölümündeki kültürel farklılığı bir dereceye kadar açıklamaktadır (Hechter, 1999: 43). Bölgesel anlamdaki eşitsizliklerin ve yayılmacıların kalkması beklenmekteyken devam edeceği hatta daha da artacağı iç sömürgeci model tarafından öne sürülmektedir

(Hind, 1984). Maddi ve kültürel zenginlik bakımından çevre ile merkez arasında bir fark kalmayacağına dair iddiaların geçersiz olduğu Hechter tarafından ifade edilmektedir. Hechter bu durumun sanayileşmenin etkisiyle meydana geleceğini öne sürmektedir. Bununla birlikte çevrenin merkeze bağımlı olarak kalacağı ve gelişmeyeceği de Hechter tarafından ortaya koyulmaktadır. Bu şekilde çevredeki grubun merkeze entegrasyonunun sağlanamaması durumunda çevredeki grubun içerisinde bütünleşme oluşmaktadır. Ayrıca çevredeki grup etnik anlamdaki farklılığını da keşfetmektedir. Gerçekleştirilen bu keşif sayesinde grup milleti meydana getirebilmektedir.

Ulusal birim ve siyasal birimin çakışmalarını öngören siyasal ilkeye milliyetçilik adı verilmektedir (Gellner, 2013: 71). Milletler meydana gelmeden önce de milliyetçilik kavramının var olduğu ifade edilmektedir. Devletler ve milliyetçilikler, milletler tarafından meydana getirilmemektedir. Milletler, milliyetçilikler tarafından oluşturulmaktadır. Milletin insan gelişiminin bir derecesini yansıttığı hususu Hobsbawn tarafından ortaya koyulmaktadır. Bununla birlikte etnik kökene genetik açıdan yaklaşmanın güçlü bir dayanağı olmadığı da Hobsbawn tarafından ortaya koyulmaktadır. Çünkü etnik grubun temeli biyolojik olmaktan ziyade kültürel olmaktadır.

Tarihsel olarak milliyetçiliği gelişimi Hobsbawn tarafından üç evreye ayrılmaktadır. Bu evrelerden ilki 1880 yılından önceki dönem olarak saptanmıştır. Bir halkın millet olabilmesi için öncelikle yeterli olarak nitelendirilebilecek nüfus büyüklüğüne ulaşması gerekmektedir. Yeterli nüfus büyüklüğüne ulaşıldıktan sonra ise halkın millet olabilmesi için üç ölçütün mevcut olması gerekmektedir. Bu ölçütler şu şekilde sıralanabilir:

Millet ve bir parçası olduğu devlet arasında tarihsel geçmişi olması gerekmektedir. Milletin içinde kültürel seçkinler grubunun bulunması gerekmektedir. Ayrıca bu seçkinler grubunun yazılı, milli, edebi ve idari bir dile sahip olması gerekmektedir.

Milletin fethi ilişkin yeteneğinin kanıtlanmış olması gerekmektedir.

Bu evrede dilin, milliyetçiliğin zorunlu bir bileşeni niteliğine sahip olmadığı belirtilmektedir. Yazılan ya da konuşulan standart milli dillerin kitlesel eğitim ve matbaadan sonra ortaya çıktığı öne sürülmektedir.

Devletlerin sahip olduğu resmi ideolojilerin yurttaşlarda aynı biçimde karşılık bulamadığı da ifade edilmektedir. Bu durum da milli kimliğin diğer kimliklere

ilişkin ögelerle birlikte olduğunu fakat onlardan daha üstün olmadığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte milli kimlik ile milliği kimliği meydana getiren ögelerin değişime uğraması mümkün olabilmektedir. Hobsbawn din kavramının kimliğin bir unsuru olarak değerlendirilemeyeceğini ifade etmektedir. Ayrıca kutsal ikonların modern milletlerde kullanılmasının onları önemli hale getirildiği de yine Hobsbawn tarafından öne sürülmektedir.

Ön milliyetçilik olarak ifade edilen ikinci evrenin 1880-1914 yılları arasında gerçekleştiği Hobsbawn tarafından belirtilmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi millet olabilmek için belirli bir nüfusa sahip olmak gerekmektedir. Ancak bu şart ikinci evrede ortadan kalkmıştır. Bu nedenle Hobsbawn'a göre kendini millet olarak nitelendiren her halk devlet kurmaya ilişkin hakka sahiptir.

Milletlerin tarih ile arasındaki bağ zayıflamaktadır. Bu durum da millet olmanın ölçütlerini etnik köken ve dil ögeleriyle sınırlandırmaktadır. Spor ve modern kitlesel medya milli kimliğin kendini ifade etmesini sağlamaktadır.

Geleneksel grupların direnişi ve toplumların şehirleşmesi ile birlikte yeni modern sınıfların meydana gelmesi sonucunda diasporalar ve halkların göçü Hobsbawn tarafından milliyetçiliği yayılmasının nedenleri olarak gösterilmektedir.

Bu evreye ilişkin olarak şu dört durumun ortaya koyulması gerekmektedir:

Halkın zihninde milli bilinç kavramına ilişkin bir anlam bulunmamaktadır.

Toplumsal bilincin yaratılması ile milli bilinç arasında yoğun bir ilişki bulunmaktadır.

Milli bilinç doğrusal bir gelişim göstermemektedir.

Toplumsal bilince ilişkin diğer ögelere milli bilinç tarafından zarar verilmemektedir.

Hobsbawn 1918 ve 1950 arasındaki dönemi milliyetçiliği zirvesi olarak adlandırmaktadır. Milliyetçiliğin bu dönemde tarihte hiç görülmeyen bir yükselişi yaşadığı ifade edilmektedir. Çünkü bu dönemde antiemperyalist hareketler ve antifaşist düşünceler bu dönemde yaygınlık kazanmıştır.

Kabul edilmiş kurallar tarafından yönlendirilen ve ayrıca sembolik bir niteliğe de sahip olan belirli değer ve davranış kurallarının benimsenmesini sağlayan pratikler kümesi icat edilmiş gelenek olarak adlandırılmaktadır (Hobsbawn ve Ranger, 2005: 2). Her ne kadar töre geleneği hukuki yanını ve teamül teknik yanını ifade etse de gelenek, töre ve teamülün farklı kavramlar olduğunun

belirtilmesi gerekmektedir. Geleneklerin meydana gelmesi noktasında iki boyut söz konusu olmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

Siyasal boyut (elit sınıfın oluşturulması, devlete sadakat)

Toplumsal boyut

Siyasal seçimlerin başlaması ve liberalizmin gelişmesi ile beraber insan kitleleri artık uysal olarak nitelendirilememektedir. Bu durum da insan kitlelerinin yönlendirilmesi gerektiği düşüncesinin ortaya çıkmasına doğmuştur. İnsan kitlelerini yönlendirebilmek amacıyla da gelenekler icat edilmiştir. Bu konuya ilişkin Fransa'da icat edilen şu üç gelenek Hobsbawn tarafından örnek gösterilmektedir:

Kiliseye seküler bir karşılık üretilmesi

Halka açık törenlerin mümkün olması

Kamusal nitelikteki anıtların yaygınlık kazanması

İcat edilmiş geleneğe ilişkin iki farklı tür bulunmaktadır. Bu türler şu şekilde sıralanabilir:

İnşa edilmekle beraber aynı zamanda kurumsal bir niteliğe de sahip olan gelenekler

Oldukça kısa zaman önce icat edilmesine rağmen büyük bir hızla kabul edilen gelenekler

1932 yılında Britanya'da kurulan Kraliyet Noel yayını inşa edilmekle beraber aynı zamanda kurumsal bir niteliğe de sahip olan geleneklere örnek gösterilebilmektedir. Bununla birlikte Britanya Futbol Federasyonu'nun kupa finaline ilişkin uygulamaları da oldukça kısa bir zaman önce icat edilmesine rağmen büyük bir hızla kabul edilen geleneklere örnek gösterilebilmektedir. İcat edilmiş gelenekler Hobsbawn tarafından yapay ve uydurma olarak nitelendirilmektedir.

Din ve folklor gibi oldukça eski olan öğeler yeni geleneklerin icat edilmesi için kullanılmaktadır. Bununla birlikte Hobsbawn şu unsurların icat edilmiş olgular olduğunu ifade etmektedir:

Milli marşlar

Spor müsabakaları

Askeri üniformalar

Bayraklar

Fonksiyonel anlamda icat edilmiş gelenekler üçe ayrılmaktadır. Bu ayrım şu şekilde sıralanabilir:

Toplumsal anlamda birlik ve beraberliğin oluşturulmasını ya da bunların sembolize edilmesini sağlayan gelenekler

Hiyerarşiyi, statüyü ya da kurumları meydana getiren ya da bunların meşru bir hale gelmesini sağlayan gelenekler

Değer yargısı, inanç ve davranışa ilişkin alışkanlıkların aktarılmasını hedefleyen gelenekler

Yukarıda sıralanan maddelerden ikinci ve üçüncü tipteki gelenekler bilinçli bir tasarlanma ile meydana getirilmiştir. Ancak birinci tipteki geleneklerin daha yaygın olduğu ifade edilmektedir. İkinci ve üçüncü maddede yer alan geleneklerin ancak halkın diliyle ifade edilmesi durumunda yaygınlaşabileceği ortaya koyulmaktadır.

1870 ve 1914 yılları arasında geleneğin icadına ilişkin üç yönün mevcut olduğu belirtilmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

Kalıcı bir niteliğe sahip olmakla birlikte kamusal sembolik bir söylem de içeren spor müsabakaları ve kitlesel gösteriler ile sembolik olarak nitelendirilen ve kalıcı olmayan askeri üniformalar ve heykeller gibi geleneklere ilişkin ayrım bu yönlerden ilkinin oluşturmaktadır.

Geleneklerin hem geniş toplumsal tabakalarda hem de daha dar olan toplumsal tabakalarda etkili olması da ikinci yönü ifade etmektedir.

İcat edilmiş geleneklerin manipülasyon amacıyla kullanılmış olması ise üçüncü yönü ifade etmektedir.

Milliyetçiliğin her ne kadar etnik unsurları içerse de etnik bir olgu olarak nitelendirilemeyeceği, milliyetçiliğin kültürel bir olgu olduğu Hobsbawn tarafından ifade edilmektedir. Hobsbawn, toplumların yeni gelenekler icat edilerek yönetilebileceğini ve bununla birlikte de milliyetçiliği yaratılabileceğini belirtmektedir. Ayrıca milletin de milliyetçilik ile birlikte meydana geleceği de Hobsbawn tarafından belirtilmektedir. Toplumsal birlik ve beraberlik duygusunun güçlendirilmesi noktasında icat edilen gelenekler oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Bununla birlikte aşağıda sıralananların gerçekleştirilmesi hususunda da icat edilmiş geleneklerin oldukça önemli bir payı söz konusudur:

Kurumlar meydana getirmek

Hiyerarşiyi yaratmak

Statü oluşturmak

İnancın aktarılması

Değerlere ilişkin yargıların ifade edilmesi

Davranış kalıplarının gelecek nesillere aktarılması

Yukarıda sıralananlarla birlikte din ve folklor gibi olgular da geleneği icat etmek amacıyla kullanılabilmektedir.

Modern tarihte meydana gelen genel yön değişimlerine yol açan oldukça karmaşık bir niteliğe sahip olan çok yönlü tepki milliyetçilik olarak ifade edilmektedir (Nairn, 2015: 55). Bununla birlikte etnik toplulukların doğal bir özelliği olmadığı ayrıca bu toplulukların oldukça yeni ve yapay olduğu da ifade edilmektedir.

Kentleşme ve sanayileşme ile beraber kalkınmanın da mümkün olabildiği ancak yine de istenen düzeyde bir gelişmenin sağlanamadığı Nairn tarafından belirtilmektedir. Esasında rastlantı, çatışma ve düzensizlik unsurlarının kalkınma kavramı ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Fakat yine de bu unsurlar kalkınma kavramını biçimlendirme işlevini üstlenmiştir.

Sanayileşmiş ülkelerin geri kalmış ülkeler üzerinde birçok konuda üstünlük sağladığı ifade edilmektedir. Söz konusu üstünlüğün sürece ilişkin beklenen bir sonuç olduğu da belirtilmektedir. Çünkü sanayileşmiş ülkeler teknolojinin getirdiği olanaklardan da yararlanarak sanayilerini ve ekonomilerini geliştirmiştir. Bununla birlikte de söz konusu sanayileşmiş ülkeler geri kalmış ülkeleri pazar olarak nitelendirmiştir.

Geri kalmış ülkelerde elitlerden oluşan sınıfın meydana gelmesi kalkınmanın mümkün olmasını sağlamıştır. Sanayileşmenin ve modernleşmenin bir sonucu olan siyasi, ekonomik ve sosyal kurumların yaratılmasının halk tarafından istenen bir durum olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle taklit ederek de olsa böyle bir ihtiyacın doğduğu ifade edilmektedir. Bunun mümkün olmasını sağlamak için elitlerden oluşan sınıf halkı ikna etmek istemiştir. Bunun sonucunda elit sınıf halkların sahip olduğu tek şeyi arkada bıraktıklarını keşfetmiştir. Bunun da sınıflar arası farklılıklara sahip olmayan ve dış güçlere karşı kendi kimliğinin farkında olan bir toplumu meydana getirmek için tarihsel bir yolculuk olduğu belirtilmektedir. Ancak bu şekilde tarihsel süreç içerisinde meydana gelen olayların ötesinde birleştirici izler bulunulabilmekte ve geri kalmışlık ile beraber oluşan tepki ifade edilebilmektedir.

Bu aşamadan itibaren diyalektiğin mantığı devreye girmektedir. Gelişmiş ülkeler milliyetçiliğin yaygınlaşmasına yol açmıştır. Ancak bu durumdan onlar da belirgin bir biçimde zarar görmüştür. Çünkü gelişmiş ülkeler milliyetçiliğe gereksinim duymamaktır. Fakat dünya siyasetinin geldiği noktada milliyetçi olmamak söz konusu olmamaktadır. Çünkü milliyetçilik dünya siyasetini belirleyen ölçütlerden biridir. Bu durum da gelişmiş ülkelerin kendilerini milliyetçi olarak tanımlamasını sağlamıştır.

Milliyetçiliğin iyi ya da kötü olmakla herhangi bir ilgisinin bulunmadığı ve bu kavramın ayrı bir olgu olduğu Nairn tarafından ortaya koyulmaktadır. Ayrıca Nairn milliyetçilik kavramının tarihsel olarak meydana geldiğini de ifade etmektedir. Milliyetçilik kavramı Nairn'e göre kalkınmaya ilişkin amaçların yerine getirilebilmesi için bir araç niteliğindedir.

Yoğun sanayileşme ve modernite sosyo-ekonomik süreçlerin biçimini değiştirmiştir. Bu durum da milliyetçilik kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu nedenle milliyetçilik kavramının yeni bir kavram olduğu ifade edilmektedir.

Kapitalizmin oldukça dengesiz bir şekilde geliştiği Nairn tarafından ifade edilmektedir. Kapitalizmin dengesiz gelişmesi gelişmiş ülkelerin diğer ülkeler üzerinde belirgin bir üstünlük kurmasına sebep olmuştur. Halk tarafından talep edilen ihtiyaçların karşılanması için de diğer ülkelerdeki elitler halkı ikna etme yoluna başvurmuştur. Elitler bunu gerçekleştirmek için de en kolay yolun milliyetçilik olduğuna karar vermişlerdir. Topluluğun dış mihraklar karşısında kendi kimliğini oluşturmuş olması onu motive etmekte ve eyleme geçmesine neden olmaktadır.

Modernçi Yaklaşımların Değerlendirilmesi

Milliyetçilik kavramının modern dönemde oluşan bir düşünce şekli olduğu fikri modernçi görüşlerin ortak noktası olarak nitelendirilmektedir. Milliyetçilik kavramının doğmasına sebep olarak şunlar sıralanabilir:

Sanayi devrimi

Göç

İletişim olanaklarındaki yenilikler

Ulaşım olanaklarındaki yenilikler

Milliyetçilik kavramının milletler tarafından değil, aksine milletlerin milliyetçilik tarafından oluşturulduğu belirtilmektedir.

Milliyetçiliğin meydana geliş süreci ekonomik açıdan Hechter tarafından ortaya koyulmaktadır. Hechter'e göre çevre ve merkez arasındaki ilişkide sanayileşmenin gelişmesi ile birlikte güç dengesizliği meydana gelmektedir.

Hechter milliyetçiliğin oluşum sürecini ekonomik açıdan değerlendirmiştir. Hechter söz konusu değerlendirmeyi yaparken sanayileşmenin gelişmesi sonucunda merkez ve çevre arasındaki güç ilişkisinde meydana gelen dengesizliği göz önünde bulundurmaktadır. Nairn ise elitler tarafından yönetilen güçsüz milletlerde meydana gelen milliyetçiliğe ilişkin temayı incelemektedir.

Toplumdan dışlanmış olan entelijensiyanın milliyetçilik kavramını bir öğreti haline getirdiği Kedourie tarafından ifade edilmektedir. Bireylerin toplum ile uyum içerisinde yaşamasını amaçlayan elitlerin milliyetçiliğin oluşum sürecinde büyük bir payı olduğu Breuilly tarafından belirtilmektedir. Milliyetçiliğin meydana gelmesi noktasında ekonomik ve siyasi alandaki güç çatışmalarının katkısının olduğu Brass tarafından ortaya koyulmaktadır. Bununla birlikte Brass, milliyetçiliğin elitler tarafından kullanıldığını da belirtmektedir.

1.4.3. Etno-Sembolcü Yaklaşım

Etno-sembolcü yaklaşım iki itirazın sonucu olma niteliği göstermektedir. Söz konusu itirazlardan birinin ilkçi teorilere karşı olan itiraz olduğu ifade edilmektedir. Milletlerin geçmişinin kesin olarak belirlenemeyeceği ve bu nedenle de milletlerin daima var olduğu fikrine etno-sembolcüler itiraz etmiştir. Çünkü etno-sembolcüler milliyetçiliğin modern zamanlarda yaratılan bir kavram olduğu düşüncesini taşımaktadır. Diğer itiraz ise modernist teorilere karşı getirilmiştir. Modernist teoriye göre milliyetçilik şu kavramlarla açıklanabilmektedir:

Endüstrileşme

Ulaşımın dönüşümü

Kapitalizm

İletişimin dönüşümü

Ancak etno-sembolcü yaklaşım milliyetçiliğin yalnızca bu kavramlarla ilişkilendirilmesinin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Etno-sembolcüler şu olguların modern zamanlarda kurulan milletler üzerinde etkilerinin olduğunu ortaya koymaktadır:

Mitler

Gelenekler

Semboller

Bu nedenle etno-sembolcüler milliyetçilik kavramı incelenirken tarihsel bir bakış açısının kullanılması gerektiğini ifade etmektedir.

Etno-sembolcü teoriye ilişkin değerlendirilmesi gereken teorisyenlerden biri John Armstrong'dur (Özkırımlı, 2016). Günümüzde toplumun yaşama tarzına etnik bilincin etki ettiği görülmektedir. Söz konusu milliyetçiliğin de etnik bilincin son aşaması olduğu Armstrong tarafından ifade edilmektedir. Bu durumun nedeni olarak ise bilincin sürekliliği ve kalıcılığını öne sürmektedir.

Etnik bilinç inatçı olma niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte etnik bilinç durağan bir yapıya sahip değildir. Bu aşamada bireylerden daha çok grupları ve grupların karakteristik özelliklerini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Grup kavramı öteki ile birlikte bir anlama sahip olmaktadır. Bu nedenle grup, kendi topluluğunun ne olduğu ile ilişkili olmamaktadır. Ancak grup kendi topluluğu ile diğer gruplar arasındaki farkı dikkate almaktadır. Bunun sonucunda da bilinçlenme aşamasına geçilmektedir. Bu aşamada ise gruba ilişkin sadakat kendini göstermektedir.

Parametrelerin doğru bir şekilde nitelendirilmemesi durumunda etnisiteye ilişkin değerlendirme yapılması mümkün olmamaktadır. Çünkü bu şekilde başvurulacak nokta belirlenememektedir. Çünkü bireylerin sahip olduğu algı değişkenlik göstermektedir. Bu durum da etnisitenin doğru bir şekilde tespit edilememesine yol açmaktadır. Din ve sınıf gibi kimlikler etnisite ile ilişkilendirilmektedir. Bu sebeple etnisiteyi bağlamından ayırarak değil belirtilen kimlikler ile birlikte incelemek gerekmektedir. Etnisite ile din ve sınıf gibi kimliklerin etkileşiminin ortaya koyulması gerekmektedir. Söz konusu etkileşim şu unsurlarda gözlemlenebilmektedir:

Mitler

Semboller

Din

Aile

Öğretim

Yardımlaşma

Sembollerin iletişim ve içerik açısından verimli olduğu ifade edilmektedir. Yalnızca sembolün kendisi bile verimliliğe katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte

mitler ve kişisel sembollerin türdeş bir yapıda ve uyumlu olması kalıcılıklarını artırmaktadır (Smith, 2016: 165-170).

Etnik bilincin milliyetçiliğin son aşaması niteliğinde olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte etnik bilincin sahip olduğu özellikler şu şekilde sıralanabilir:

Süreklilik

Kalıcılık

Diğer topluluklara bakış etnisite tarafından belirlenmektedir. Bu noktada diğer toplumlar ve etnisite arasındaki farkın göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Sembollerin ve mitlerin kalıcı olmasına katkıda bulunan unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

Yerleşik yaşama biçimi

Göçebe yaşama biçimi

Örgütlenme biçimi

Dil

Din

Milliyetçi öğreti tarafından kabul edilen hususlar şu şekilde sıralanabilir (Smith, 2017):

Tarihsel bir geçmişe, ortak bir kadere ve bireyselliğe sahip olan milletler dünyayı oluşturmaktadır.

Toplumdaki siyasal ve sosyal güç millet tarafından oluşturulmaktadır.

İnsanların özgür olabilmesi için içinde yaşadıkları toplum ile uyum içinde olmaları gerekmektedir.

Ancak milletler özgür ve güvenli bir ortamda var olabilirse dünyada barış ve adaletten bahsedilebilmektedir.

Milliyetçiliği, etnik kökeni ve milletleri analiz edebilmek için gerekli olan temel faktörler şu şekilde sıralanabilir:

Mit

Değer

Gelenek

Sembol

Hatıra

Ritüel

Milletlerin meydana gelmesine ilişkin çıkış noktası ve altyapı ilişkiler ve etnik bağ ile oluşturulmaktadır. Değişme ve dönüşme niteliklerine sahip olsa da özünü

muhafaza eden çekirdeğe etnie adı verilmektedir. Üyelerin aynı soydan geldiklerine dair inançları, belirli bir bölgeye olan inançları ile birlikte ortak bir kültüre sahip olmaları durumunda bu üyelerden meydana gelen insan topluluğuna etnie adı verilmektedir (Smith, 2017: 42). Millet tanımı ile etnie tanımının benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Etnielerin tarihsel süreç içerisinde kendilerini koruyarak millete dönüşmeleri hususu hakkında şunlar söylenebilmektedir (Smith, 2017):

Dini anlamdaki reformlar her değişimde toplumun yenilenme biçimine ilham vermektedir. Bu noktada reformların yalnızca topluma sunduğu katkı yönünden bir önem arz ettiği ifade edilmektedir.

Etnielerin kendilerini bir fanusun içine hapsederek yaşamak yerine daha kontrollü ve seçici bir biçimde diğer kültürlerin bazı niteliklerini elde ettiği görülmektedir.

Etnielerin toplumsal açıdan oldukça geniş bir çapta meydana gelen halk hareketi olduğu ortaya koyulmaktadır.

Toplumun farklılığını ve üstünlüğünü ortaya koyması amacıyla ilişkili olan etnik seçilmişliğe dair mitler etnie olarak ifade edilmektedir.

Smith tarafından milliyetçiliğin gelişimi açıklanırken Doğulu ve Batılı milletler arasında bir ayırım yapma yoluna gitmiştir. Teritoryal milliyetçiliklerin batıda görüldüğünü ve bağımsızlıktan önce ve sonra olmak üzere iki farklı biçimde meydana geldiği ifade edilmiştir. Sömürge faaliyetinin meydana getirdiği milliyetçilikte ise ana düşünce anti-sömürgeciliktir. Bu durumda yabancı milletlerden olan yöneticilerin kovulması ve söz konusu toprak parçası üzerinde devleti olan millet oluşturulması hedeflenmektedir. Bunlar anti sömürgeci milliyetçilikler olarak ifade edilmektedir. Bağımsızlık sonrasında meydana gelecek olaylar da sivil-teritoryal temelde gerçekleşebilmektedir. Eskiden sömürge olan toplumun bağımsızlığını kazanması sonrasında farklı etnik unsurlar bir araya getirilmekte ve teritoryal millet oluşturulmaya çalışılmaktadır. Literatürde bu tür milliyetçiliklere entegrasyoncu milliyetçilikler adı verilmektedir. Doğuda yaşandığı ifade edilen etnik milliyetçilikler bağımsızlık öncesi ve bağımsızlık sonrası olmak üzere iki farklı biçimde oluşmuştur.

Bağımsızlık Öncesi Hareketler: Büyük bir siyasi birlikten ayrılmak ve etnik olarak yeni bir millet kurmak hedeflenmektedir. Bu hareketler diaspora milliyetçiliği ve ayrılıkçı milliyetçilik olarak da ifade edilmektedir.

Bağımsızlık Sonrası Hareketler: Burada da etnik ve jeneolojik unsurlar ön plandadır. Var olan sınırlar dışındaki akrabaların yaşamını sürdürdüğü topraklar işgal edilerek etnik olarak daha büyük bir milli devlet kurmak amaçlanmaktadır. Bu hareketler pan ve irredentist milliyetçilikler olarak da ifade edilmektedir (Smith, 2007).

Etno-sembolcü Yaklaşımların Değerlendirilmesi

Etno-sembolcüler milletlerin modern çağlarda meydana geldiğini söylemektedir. Bu yönüyle etno-sembolcülerin modernci kuramlara yaklaştığı da ifade edilmektedir. Bununla birlikte etno-sembolcüler ilkçi kuramlarla da benzerlikler taşımaktadır. Çünkü etno-sembolcüler şu etkilerin mevcut olduğunu kabul etmektedir:

Mit

Sembol

Gelenek

Etnik bilincin sürekli ve devamlı olması sebebiyle milletleri meydana getirdiği Armstrong tarafından ortaya koyulmaktadır. Etnik bilincin kalıcılığına ilişkin olarak şu unsurların etkili olduğu belirtilmektedir:

Yerleşik ya da göçebe yaşama biçimi

Din

Dil

Örgütlenme şekli

Bununla birlikte çekirdek etnienin milletlerin özünü oluşturduğu da ifade edilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ, TÜRKİYE VE TÜRK CUMHURİYETLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER

2.1. TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne geçilmesi bir modernleşme süreci olarak da ifade edilmektedir. Çünkü Türk ulus-devletinin kurulması ve Türk milliyetçiliği konusunda değerlendirme yapılırken Osmanlı Devleti'nin 19. Yüzyılda yaşadığı oldukça sancılı bir süreç olan modernleşme sürecinin de ele alınması gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında ön planda olan kişiler de bu süreçle birlikte ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş sürecinin aynı zamanda bir sekülerleşme süreci olduğu da ifade edilmektedir. Bununla birlikte bu sürecin sadece Türk milliyetçiliğine özgü bir süreç niteliği de taşımamaktadır. Bu süreç diğer birçok ulus-devletin kurulması süreci ile benzerlik göstermektedir.

Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu ve Gelişimi

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Türkçülük akımı doğmuştur. Türk milliyetçiliğine ilişkin ilk temeller de bu süreçte atılmıştır. 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde birçok gelişme yaşanmıştır. Bu gelişmelerin sonucunda ise Türkçülük akımı ortaya çıkmıştır. Türkçülük akımının ortaya çıkması ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin doğması mümkün olmuş ve bununla birlikte 1940'lı yıllarda gelişmeye başlayan Türk milliyetçiliğinin de temelleri bu aşamada atılmıştır. Bu nedenle Türkçülük akımının önemli olduğu ifade edilmektedir.

Merkeziyetçi bir devlet anlayışı ve bürokrasinin gelişimi Tanzimat Dönemi ile birlikte mümkün olmuştur. Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesi bu süreçte meydana gelen gelişmelerden en çok dikkat çeken olduğu ifade edilmektedir (Ortaylı, 2005: 29). Çünkü Tanzimat Fermanı ile birlikte halkın malı, canı ve inancı kanun ile koruma altına alınmıştır. Bu sebeple Tanzimat Fermanı'nın ilanı anayasal gelişmenin de başlangıç noktası olarak ifade edilmektedir (Ortaylı, 2005: 101).

Devletlerin 18. Yüzyıldan itibaren merkeziyetçi olma yolunda dönüşümler gösterdiği görülmektedir. Merkeziyetçilik modern çağda devletlerin idari, mali ve hukuki alanda bütüncül ve standart bir kontrol kurmaları ile meydana gelen bir

özelliğidir. Niceliği ve niteliği artan bir bürokrasi ve bürokratik kayıt sistemi merkeziyetçi devletin sahip olduğu niteliklerdendir. Bu noktada bürokrasinin sahip olduğu güç merkeziyetçilik olarak ifade edilebilmektedir. Söz konusu güç, denetlenen bir iktidarın emrinde olabileceği gibi mutlak bir iktidar tarafından da kullanılabilir. Fakat gelişmiş teknolojinin merkeziyetçi bürokrasi tarafından kullanılarak sahip olduğu kontrol gücünü artırması mümkün olabilmektedir (Ortaylı, 2005: 123).

Modern devletlerin meydana gelmesiyle birlikte benzer süreçlerin Avrupa’da da yaşandığı belirtilmektedir. Siyasi açıdan modern devlet tüm halkı kapsayıcı bir tutuma sahiptir. Modern devlet şu faaliyetler ile halkına ilişkin kayıt tutmaktadır:

Nüfus sayımları

Askerlik

İlköğretimin zorunlu olması

Bununla birlikte bu faaliyetler devletin bürokratik bir yapıya sahip olmasını da sağlamaktaydı. Ayrıca ulaşım ve iletişim ağlarının gelişmesi de merkezi otoritenin sahip olduğu etkinliğin artmasını sağlamıştır. Bu şekilde insanlar merkezi devlet ve merkezi devletin temsilcileri ile daimi olarak iletişim içinde olmak zorunda kalmıştır (Hobsbawn, 2006, 102).

Bürokratik yapı Osmanlı Devleti’nde Tanzimat Dönemi ile beraber oluşmuştur. Bu bürokratik yapıya karşı gelişen tepki Osmanlı Devleti’nde siyasal nitelikteki düşünce akımlarının ve hareketlerin de meydana gelmesini sağlamıştır. Osmanlı Devleti’nde Tanzimat Dönemi’nde ülke dışında eğitim almış ve dil bilen yeni bir aydın grubu ortaya çıkmıştır. Bu grup “Genç Osmanlılar” olarak nitelendirilmektedir. Bu gruba mensup olan bireyler Tanzimat paşalarına tepki duymaları, hürriyet düşüncesi taşımaları ve Batı ile İslam arasında bir sentez fikrine sahip olmaları gibi özellikleri ile birbirlerine benzemektedir. Bununla birlikte Genç Osmanlılar grubunu oluşturan üyelerin birçok konuya ilişkin olarak farklı düşüncelere sahip oldukları da ifade edilmektedir. Örneğin bu gruba mensup olanlardan biri olan Şinasi tamamen Batıcı düşüncelere sahip iken, Namık Kemal ise İslami değerler ile Batılı değerler arasında bir sentezin mümkün olabileceğini savunmaktadır. Ayrıca Ali Suavi de parlamentoyu tamamen reddetmektedir. Sonuç olarak Genç Osmanlılar olarak adlandırılan grubun homojen olmadığını söyleyebilmek mümkün olmaktadır (Mardin, 2006: 73).

Tanzimat döneminde meydana gelen gelişmelerin toplumda düalist bir yapının meydana gelmesine de neden olduğu ifade edilmektedir. Modern olan ve modern olmayan, söz konusu düalizmin taraflarını oluşturmaktadır. Tanzimat ile birlikte kurumlar Batı tarzına bürünmüş ve daha modern bir yapıya sahip olmuştur. Bununla birlikte geleneksel olarak nitelendirilebilecek olan eski kurumlar da bu dönemde hâlâ var olmaya devam etmektedir. Genç Osmanlılar bu durumdan da etkilenmiş ve zihinlerinde bir düalizmin meydana gelmesine sebep olmuştur.

Millet sistemi geleneksel olarak tanımlanan Osmanlı toplumunda dine dayalı olmuştur. Belli bir sayıya sahip olan dini gruplar kendi dini liderlerinin öncülüğünde bir birim oluşturmuştur (Karpas, 2002: 13). Batılı ve Ortodoks Hristiyanların bir millet olarak nitelendirilmesi bu konuya ilişkin örnek olarak gösterilebilmektedir. Yine Doğu Hristiyanları da Ermenilerin temsil ettiği başka bir millet olarak nitelendirilmiştir. Bununla birlikte Müslümanların da durumu yukarıda belirtilenler ile benzerlikler göstermektedir. Bu nedenle Türk milliyetçiliğinin gelişimi oldukça yavaşlamıştır. Bununla birlikte bu dönemdeki aydınların Türk olmaya ilişkin bir bilince sahip olmadığı da ifade edilmektedir. Türk kelimesinin siyasal metinlerde ilk kez Genç Osmanlılar tarafından kullanılmaya başlandığı da belirtilmektedir. Namık Kemal Osmanlı Devleti'ndeki halkların birliğini ifade ederken "Osmanlı" kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. Ancak bununla birlikte Namık Kemal şu kavramları da kullanmıştır (Özdoğan, 2001: 57):

Namık Kemal yazdığı "Vatan Yahut Silistre" adlı piyesi ile vatan ve vatanseverlik kavramlarının yaygınlaşmasını sağlamıştır (Özdoğan, 2001). Namık Kemal'in vatana ilişkin fikirlerinin Ernest Renan'ın "Bir Millet Nedir?" başlıklı konuşmasını anımsattığı Şerif Mardin tarafından ifade edilmektedir. Namık Kemal tıpkı Renan gibi vatan kavramının sadece coğrafi unsurlar ile açıklanamayacağını çünkü tarihsel süreç içerisinde oluşan hatıralar ve tecrübelerin bu konuda oldukça büyük bir öneme sahip olduğunu ifade etmiştir (Mardin, 2006: 362). Mardin ayrıca Namık Kemal'in vatanseverlikten bahsederken şu kavramları oldukça sık bir şekilde kullandığını belirtmektedir:

Osmanlı

Ümmet

Millet

Mezhep

Türk

Namık Kemal yukarıda sıralanan kelimeleri milli bağlılığın odağını belirtmek için kullanmaktadır (Mardin, 2006: 363).

Vatan ve hürriyet kavramları Namık Kemal'in çabaları sonucunda yaygınlaşmasına rağmen Türkler üzerinde en çok duran kişi Ali Suavi olmuştur.

Rusların Orta Asya'yı fethetmesine Ali Suavi tarafından Türkçü olarak nitelendirilebilecek bir tepki gösterilmiştir. Ali Suavi Türki halklardan ve bu halkların uygarlığını savunan fikirlere sahiptir. Ali Suavi bu fikirlerini şu araçlar ile paylaşmıştır:

1871 yılında Paris'te çıkardığı Ulum adlı 15 günlük gazete

1873 yılında Pariste çıkardığı Hive başlıklı broşür

Gobineau, Türk ırkının oldukça görgüsüz ve kaba bir ırk olduğunu ifade etmiştir. Bu karşılık olarak ise Ali Suavi Türklerin sahip olduğu şu özelliklerden bahsetmiştir (Özdoğan, 2001: 57):

Dillerinin çok gelişmiş olması

Hayvancılık alanında insanlığa yaptığı katkılar

Metalurji alanında insanlığa yaptığı katkılar

Siyasal ve askeri alandaki başarıları

Bu dönemdeki aydınların halk tarafından kullanılan Türkçeye oldukça yakın sade ve yalın bir dil kullandıkları da ifade edilmektedir. Bu noktada söz konusu aydınların Türk dilini geliştirmek için uğraş verdiği de görülebilmektedir (Özdoğan, 2001).

Yukarıda bahsedilen aydın hareketinin devamından Jön Türkler gelmiştir. Genç Osmanlıların fikirleri Jön Türkler üzerinde etkili olmuştur. Bununla birlikte Türkçülük fikrinin Jön Türklerde Genç Osmanlılara göre daha baskın olduğu belirtilmektedir. Jön Türklerin siyasal teori bakımından derinlikli olarak nitelendirilebilecek düşüncelere sahip olmadığı ifade edilmektedir. Bu nedenle Jön Türklerin kültürel milliyetçilik ve dilbilimin gelişmesi noktasında katkılarda bulunduğu ortaya koyulmaktadır (Mardin, 2006: 65).

Çöküşün eşiğinde olan imparatorluğun kurtarılması konusu hem Jön Türklerin hem de daha sonra ortaya çıkan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin temel meselesi olmuştur. II. Abdülhamit'in istibdat yönetimine, Jön Türkler hürriyet düşüncesi ile karşı çıkmıştır. Ancak Jön Türklerin asıl amacının meşruti bir sistemin kurulmasını sağlamak olduğu bilinmektedir (Mardin, 2006: 77). Farklı etnik

kökene sahip olan unsurların Osmanlılık bilincine sahip olmasını sağlamak ve onların da temsil edilmelerini sağlayacak meşruti bir sistem kurmak Jön Türklere göre imparatorluğu oluşturan halkları bir arada tutabilmek için gerekli olmaktadır. Ancak Osmanlıcılık düşüncesinin pratikte bir karşılığının olmaması ve Osmanlı Devleti'nin yaşadığı diğer gelişmeler Türkçülük fikrinin Jön Türkler tarafından savunulmasına yol açmıştır.

Bu dönemde birçok sosyolojik ve toplumsal unsur Türkçülüğün ve Türk milliyetçiliğinin gelişmesini sağlamıştır. Bununla birlikte bahsi geçen sosyolojik ve toplumsal unsurların birçok açıdan iç içe geçtiği de söylenebilmektedir. Bu aşamada Türkçülük fikrinin Jön Türkler tarafından savunulmasını gerektiren toplumsal gelişmelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu gelişmeler şu şekilde sıralanabilir (Göçek, 2008):

Savaşlar

Ticari ilişkilerde meydana gelen değişiklikler

Reformların özellikleri

Edebiyat, eğitim ve tarih ile ilgili toplumdaki yaklaşımlar

Gizli dernekler, hayır kurumları ve siyasi partiler tarafından hazırlanan örgütsel çerçeve

Rusya ve Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti üzerindeki ekonomik ve siyasi endişeleri Osmanlı Devleti'nin 19. ve 20. yüzyılda tarafı olduğu savaşların temel nedenini ifade etmektedir. Bu dönemde Osmanlı ordusunun eski gücünü kaybettiği belirtilmektedir. Bu nedenle söz konusu savaşların kaybedilmesi ve bunun sonucunda meydana gelen toprak kayıpları ve buna bağlı olarak nüfus hareketleri Türk milliyetçiliği fikrinin doğması üzerinde etkili olmuştur. Çünkü savaşlar sonucunda toprak kaybedilmesi sonucunda söz konusu bölgelerden Anadolu'ya doğru göçler yaşanmıştır. Rusya'nın Kırım'ı işgal etmesinden sonra ilk göç hareketinin meydana geldiği ifade edilmektedir. Bununla birlikte Kafkaslarda ve Balkanlarda meydana gelen toprak kayıpları sonucundaki göç dalgaları ile birlikte nüfus etnik bakımdan gitgide daha homojen bir yapıya kavuşmuştur. Yaşanan bu göç akımları sonucunda Rusya'daki milliyetçilik fikrinden etkilenen Türk aydınları da Osmanlı Devleti'ne dönmüştür. Bununla birlikte bu aydınların Türk milliyetçiliğinin gelişmesine önemli katkılarda bulunduğu ifade edilmektedir. Ticari ilişkilerin gelişme kaydetmesinin de Türk milliyetçiliğinin gelişmesine katkıda bulunduğu ifade edilmektedir. Ticaret ve

sanayi bakımından Osmanlı Devleti'nin Avrupa devletleri ile rekabet etme kabiliyetine sahip olmadığı ifade edilmektedir. Osmanlı Devleti'nde ticaret Müslüman olmayan bireyler tarafından yürütülmüştür. Bununla birlikte Avrupalılar da ticaret yaptıkları kişilerin Müslüman olmamaları konusunda çaba harcadıkları bilinmektedir. Osmanlı Devleti tarafından Avusturya ve Yunanistan, Bosna-Hersek'in işgal edilmesi ve Girit'in kaybedilmesi sebepleriyle boykot edilmişlerdir.

Yukarıdaki belirtilenlerin dışında bazı nedenlerden dolayı İstanbul'daki Rum esnafın da boykot edildiği bilinmektedir. Ekonomik alandaki milliyetçi çatışmalara ilişkin bir değerlendirme yapabilmek için bu ekonomik boykotların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bununla birlikte bu boykotlar nedeniyle ittihatçılar tarafından Türk burjuvazisi yaratılması yoluna gidilmiştir. Bununla birlikte bu süreçte birbirinden farklı olan etnik unsurların bir arada tutulabilmesi için gerçekleştirilen reformlar da yetersiz olmuştur.

Batılı tarzda eğitim veren kurumları ve yine özellikle Batı'da başlayan Türkoloji çalışmalarının etkisi; Türk dili üzerinde yapılan çalışmalar ve Türk dilinin ön plana çıkarılması Türk milliyetçiliğinin gelişmesine sebep olmuş ve yaşanan toplumsal dönüşümün de daha anlamlı bir hale gelmesini sağlamıştır. Artık bir örgütlenme zemininin oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun için de şu olaylar yeterli olmuştur:

Çeşitli göçmen dernekleri

Gizli örgütler

Farklı siyasi partilerin kurulması

Göçmen derneklerinin faaliyetleri ve çıkardıkları yayınların Türk milliyetçiliğinin yayılması noktasında oldukça önemli olduğu ifade edilmektedir.

II. Meşrutiyet İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin faaliyetleri sonucunda ilan edilmiştir. Bu dönemde Tanzimat aydınları tarafından ortaya atılan farklı düşünce akımları ilk defa özgür bir şekilde tartışılabilme imkânını elde etmiştir. Bu dönemde ön planda olan düşünce akımları:

İslamcılık, Türkçülük, Osmanlıcılık şekilde sıralanabilir. Bu sıralanan düşünce akımlarının kökleri Yeni Osmanlılara kadar dayanmaktadır. Ancak özellikle Jön Türkler bu düşünce akımlarını yoğun bir şekilde tartışmış ve gücü ellerinde bulundurdukları zaman zarfında da bu düşünce akımlarını uygulamak için çaba göstermişlerdir. Bununla birlikte bu düşünce akımlarını benimseyen kişilerin bu

düşünce akımlarını kesin sınırlarla birbirinden ayırmadığı da ifade edilmektedir. Türkçülük akımı diğer iki akım karşısında galip gelene kadar Osmanlı'daki aydınların zihninde bu üç düşünce akımı da var olmuştur (Mardin, 2006). Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasını engelleyebilmek amacıyla bu üç düşünce akımı aydınlar tarafından öne sürülmüştür. Farklı etnik gruplara, dinlere mensup olan hatta farklı dilleri konuşan bireylerden meydana gelen Osmanlı Devleti bu bireyleri Osmanlı kimliği altında bir araya getirerek devlete bağlılık duymalarını ve bunun sonucunda da devletin bölünmemesini amaçlamıştır. Osmanlı kimliği 19. Yüzyıl boyunca Osmanlı'daki seçkinlerin en çok önem verdikleri politika niteliğine sahip olmuştur. Milletlerin sahip olduğu ayrılıkçı düşüncelerin önüne geçmek için ortaya atılan pragmatik politika Osmanlılık politikası olarak adlandırılmaktadır. Osmanlı'daki yönetici seçkinler bir üst kimlik oluşturduktan sonra ittifak-ı anasırı sağlayarak imparatorluğun bölünmesini önlemeyi amaçlamıştır (Çetinkaya, 2008: 96).

Osmanlılık düşüncesini hayata geçirebilmek için II. Meşrutiyetin ilanından hemen sonra Jön Türkler tarafından birçok alanda reform yapılmaya başlanmıştır. Ancak bu reformlar başarılı olamamış ve bunun sonucunda da Osmanlı Devleti toprak kaybetmiş ve Osmanlılık fikri de destek bulamamıştır. Çünkü Osmanlılık fikrinin milliyetçiliğin baskın olduğu bir dönemde var olamayacağı ifade edilmiştir (Ortaylı, 2005: 154). Osmanlılık fikrinin destek görememesinden sonra ise milliyetçilik ve İslamcılık düşünceleri ön plana çıkmıştır. Başlangıçta milliyetçilik düşüncesinden ziyade İslamcılık düşüncesi Jön Türkler tarafından ön planda tutulmuştur. Çünkü halkların büyük bir çoğunluğunu birbirine bağlayan ortak bir milliyet kimliği yoktur. Bu sebeple bu işlev de din tarafından yerine getirilmektedir (Georgeon, 2006). Ancak İslamcılık fikrinin de çok uzun süre var olmadığı ifade edilmektedir. İslamcılık düşüncesinin anlamını kaybetmesi noktasında iki olay oldukça kritik bir rol üstlenmiştir. Bu olaylar şu şekilde sıralanabilir (Ahmad ve Yavuz 2007: 188):

1912 yılında Arnavutların Osmanlı Devleti'nden ayrılmaları

Dünya Savaşı sırasında da Arapların Osmanlı Devleti'nden ayrılmaları

Bunun sonucunda da gücü elinde bulunduran İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin aynı zamanda resmi ideolojisi de olan Türkçülük görüşü daha ön planda başlamıştır. Özellikle I. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkçülük görüşü tamamen baskın hale gelmiştir.

2.2. TÜRKİYE VE TÜRK CUMHURİYETLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER

2.2.1. SSCB Dönemi ilişkiler

Türk Cumhuriyetleri'nin bağımsızlıklarını ilan etmelerinden önceki süreçte SSCB'nin yoğun etkisi altında olduğu ifade edilmektedir. Bu dönemde Türk Cumhuriyetleri SSCB'nin kültürünü ve sosyal hayatını önemli ölçüde benimsemiştir. Bu nedenle Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri'nin demokrasi anlayışlarının da farklılık gösterdiği görülmektedir. 70 yıllık bir süreç boyunca eğitim kurumlarında, yönetimde, medyada, askeriyede, sosyal ve kültürel ortamlarda Rusça etkili olmuştur. Bu durum Türkiye'ye üniversite eğitimi amacıyla Türk Cumhuriyetleri'nden gelen öğrencilerin aynı etnik gruba mensup olmalarına rağmen Rusça konuşmalarında da görülebilmektedir. Bununla birlikte Türk Cumhuriyetleri'nin resmi ya da özel ziyafetlerinde de Rus kültürünün etkilerinin hissedildiği ifade edilmektedir (Devlet, 2002: 178).

Milliyetçilik kavramı SSCB döneminde yaygın bir niteliğe sahip olmamıştır. Çünkü ekonomik ve siyasi olarak “üst birlik” içinde yer almak ulusal kimlikleri ve ulusallık düşüncesinin yadsınmasına yol açmıştır. Bu nedenle o dönemde “Sovyet” üst kimliğinin tüm toplumları kapsayıcı ve bütünleştirici bir işleve sahip olduğunu ifade etmek mümkündür. SSCB 90'lı yıllar öncesinde Türk Cumhuriyetleri üzerinde hâkimiyet elde etmiş ve bu şekilde de ülkeyi çok yakından tanıma imkânı bulmuştur (Erler, 2017: 133).

Türk Cumhuriyetleri her ne kadar zengin doğal kaynaklara sahip olsalar da açık denize erişim imkânına sahip değildir. Bu nedenle Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri için oldukça önemli bir müttefik olduğu ifade edilmektedir.

SSCB döneminde Türk Cumhuriyetleri Rusların hâkimiyeti altında yaşamaktan kurtulmak için Türkiye'yi bir köprü olarak görmüştür. Bu nedenle de bağımsızlıklarını ilan etmeleriyle birlikte Türkiye ile yakın ilişkiler içerisine girmişlerdir (İğdır, 2006: 10).

2.2.2. Bağımsızlık sonrası ilişkiler

2.2.2.1. Türkiye ve Azerbaycan Arasındaki İlişkiler

1991 yılından sonra Türkiye beş Türk Cumhuriyeti'nin kurulması aşamasından inisiyatif almıştır. Bu Türk Cumhuriyetleri'nden dördü Orta Asya'da biri de Kafkaslarda bulunmaktadır. Bu süreç hakkında bir değerlendirme yapıldığında Türkiye'nin Hazar Denizi'nin ötesindeki amaçlarını hayata geçiremediği ancak Azerbaycan ile oldukça yoğun bir ilişki içerisine girdiği ifade edilmektedir (Özertem, 2011: 48). Azerbaycan ve Türkiye arasındaki ilişki üzerinde coğrafi olarak yakın konumda olmalarının da büyük rol üstlendiği ifade edilmektedir.

Azerbaycan'ın bağımsızlık mücadelesi verdiği dönemde dış ülkelere yardım aldığı bilinmektedir. Bu yardımların büyük kısmının da Türkiye kaynaklı olduğu belirtilmektedir (Kalafat, 2006: 408). Azerbaycan ve Türkiye arasındaki ilişkinin temelinde komşu ülkeler olması yatmaktadır. Bununla birlikte de şu konularda ortak paydaya sahip olmalarının da aralarındaki ilişki üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu söylenebilmektedir:

İrk

Dil

Din

Kültür

Azerbaycan, Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerinin başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir (Ekin, 2007: 35). Bu bağlamda Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ilişkinin farklı bir öneme sahip olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte enerji kaynaklarının doğuda yoğunlaşmış olması da bu noktada önem kazanmaktadır (Ekin, 2007: 35). Türk Cumhuriyetleri ile kurulacak ilişkilerde sadece ekonomik faktörlerin dikkate alındığı söylenememektedir. Ayrıca Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki ilişkinin sadece ekonomik faktörler dikkate alınarak değerlendirilmesi de rasyonel bir niteliğe sahip değildir. Bu nedenle Türk Cumhuriyetleri ile kurulacak ilişkilerde Türkiye'nin herhangi bir maddi beklentisi bulunmamaktadır.

Türkiye'nin Azerbaycan açısından sahip olduğu işlevler şu şekilde sıralanabilir (Ekin, 2007: 37):

Türkiye, Azerbaycan'ın Batı'ya açılan bir kapısı niteliğindedir.

Türkiye, Avrasya enerjisini Batı'ya aktaran bir köprü niteliğine sahiptir.

Türkiye, Azerbaycan için model bir ülke niteliğine sahiptir.

Türkiye, Azerbaycan'ın koruyucusu ve güvencesi olma konumuna sahiptir.

Türkiye, gelişmiş bir ekonomiye sahip olması nedeniyle Azerbaycan'a model olma rolünü üstlenmektedir.

Yukarıda sıralanan işlevlerin ekonomik ve siyasi politikalarla artırılması da mümkün olabilmektedir. Bununla birlikte bunun her iki ülkeye de fayda sağlayacağı ortaya koyulmaktadır.

Azerbaycan'ın Türkiye'ye yakın olması ve ayrıca zengin petrol kaynaklarına da sahip olması Rusya'nın Azerbaycan'ı yakından takip etmesine yol açmaktadır. Bu nedenle Rusya'nın farklı nedenlerle Ermenistan'ı kışkırttığı ve Azerbaycan'la aralarında bir çatışma oluşmasına sebep olduğu ifade edilmektedir. Rusya'nın tutumu neticesinde Ermenistan tarafından yapılan saldırılara karşı Azerbaycan'ın zor durumda kalması, Azerbaycan'ın sosyal ve ekonomik olarak gelişmesinin önünde bir engel niteliğindedir. Azerbaycan'ın içinde bulunduğu durum Türkiye tarafından bilinmektedir. Bu nedenle Türkiye, Azerbaycan'a insani yardımlar yapmıştır (Saray, 1996: 394).

2004 yılında Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ilk ziyaretini Türkiye'ye yapmıştır. Bu dönemde Ermenistan ve Türkiye arasında sınır kapılarının açılmasına ilişkin müzakereler yürütülmektedir. Bu nedenle Aliyev tarafından gerçekleştirilen ziyaretin bu açıdan da değerlendirilmesi gerekmektedir. Karabağ sorununa ilişkin 2004 yılında ortak bildiriler yayınlanmıştır. Bu bildirilerde Türkiye ve Azerbaycan arasındaki stratejik işbirliğinin geliştirilmesi ve Karabağ sorununun barışçıl yollarla çözülmesi gerektiği ifade edilmiştir (Ergun, 2007: 259).

2005 yılının Temmuz ayında KKTC ve Azerbaycan arasında ücreti oldukça düşük uçuşlar başlamıştır. Bununla birlikte KKTC vatandaşlarının Azerbaycan'a kendi ülkelerine ait pasaportlar ile girip çıkabilmeleri de sağlanmıştır. Bu durum hem Türkiye hem de KKTC tarafından memnuniyet ile karşılanmıştır. Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazanmasından itibaren Türkiye ile olan ilişkilerinde herhangi bir olumsuzluk görülmediği ifade edilmektedir (Ergun, 2007: 259).

Batılı petrol şirketleri de Azerbaycan'a olan ilgisini Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazanmasından itibaren artırmıştır. Çünkü Azerbaycan oldukça zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahiptir (Efegil, 2004: 44). Azerbaycan'a olan bu ilgi

Türkiye'nin de stratejiler geliştirmesini gerektirmektedir. 2011 yılında Azerbaycan ve Türkiye arasındaki toplam ticaret hacminin 3.5 milyar dolar olduğu belirtilmektedir. 2011 yılında ticaret hacminde %33.2'lik bir artış görülmektedir (T.C Ekonomi Bakanlığı, 2012). Ticaret hacminin yürütülen işbirliği ve bölgesel kalkınmaya ilişkin faaliyetler ile artırılabilceği de ortaya koyulmaktadır.

2012-2013 yıllarında öncelikli olarak nitelendirilen ülkelerden biri de Azerbaycan olmuştur. Bu durumun Türkiye'nin Azerbaycan'a verdiği önemi göstermesi bakımından göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Azerbaycan ekonomisinde Türkiye'nin aktif olarak faaliyet gösterdiği alanlar şu şekilde sıralanabilir (Ergun, 2007: 260):

Bankacılık
Sigorta
Perakende ticaret
Enerji
İnşaat
Telekomünikasyon
Tekstil
Petro-kimya
Otomotiv
Gıda
Taşımacılık
Eğitim
Medya
Kimyasal maddeler
Fırıncılık
Demir-çelik
Pazarlama

Türkiye'nin yukarıda sıralanan sektörlerde gösterdiği faaliyetlerin farklılaşmasıyla birlikte derinlik kazanmasının Azerbaycan ve Türkiye arasındaki ilişkiler üzerinde oldukça olumlu etkilere sahip olduğu ifade edilmektedir.

Ulus devletlerin kendi kültürlerine ve kimliklerine bu dönemde yabancılaştığı ifade edilmektedir. Bu nedenle enerji alanına ilişkin stratejiler ve politikalar geliştirmek ayrıca tarafların ekonomilerinin daha güçlü bir yapıya sahip olmasını

sağlamak bu noktada oldukça büyük önem arz etmektedir (Tüysüzoğlu, 2012). Ekonomik açıdan karşılıklı bağımlılık ilkesinin sağlanmasının sadece iki ülke açısından değil aynı zamanda bölgesel kalkınmaya da destek olacağı ifade edilmektedir.

Azerbaycan'ın modernleşmesi noktasında Türkiye ekonomik alanda gösterdiği faaliyetlerle etkili olmaktadır. Bununla birlikte Türkiye'nin sosyal ve kültürel alanda da etkili olduğu görülmektedir. Azerbaycan Türkleri, Türkiye'de meydana gelen gelişmeleri takip etmektedir. Gelişmekte olan ülkeler grubuna dahil olan Türkiye'nin çevresindeki ülkeler tarafından büyük bir dikkatle izlendiği belirtilmektedir (Saray, 1996: 170).

2.2.2.2. Türkiye ve Kazakistan Arasındaki İlişkiler

Kazakistan'ın bağımsızlığını kazanmasından itibaren Türkiye ile iyi ilişkilere sahip olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda iki taraf arasında birçok protokol yapılmış ve antlaşmalar imzalanmıştır. Bununla birlikte çok sayıda Kazak öğrencinin Türkiye içinde eğitim görmesi de imzalanan protokol ve antlaşmalarla sağlanmıştır. Ayrıca 1993 yılında Kazakistan ve Türkiye'nin katkıları ile Hoca Ahmed Yesevi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi kurulmuştur. Kazakistan ve Türkiye arasında şu alanlarda ilişkiler kurulduğu ifade edilmektedir (Güneş, 2012):

Siyasal

Sosyal

Ekonomik

Kültürel

Kazakistan ve Türkiye arasında tesis edilen ekonomi ve eğitim alanındaki ilişkiler oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü ekonomi ve eğitim bir ülkenin geleceğini şekillendirmektedir.

Kazakistan süper güç olarak nitelendirilen Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya iyi ilişkiler içerisinde olmak istemektedir. Kazakistan ve Türkiye arasındaki ilişkilerin çok çeşitli alanlarda mevcut olması noktasında şu unsurların etkili olduğu ifade edilmektedir (Khanna, 2011: 162):

Kazakistan'ın zengin doğal kaynaklara sahip olması

Kazakistan ve Türkiye'nin stratejik konumu

Ortak tarih bilinci

Dil

Kültür

Ekonomi unsurunun devletlerarasındaki ikili ilişkilerde önemli olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte ekonomi unsuru iki ülke arasındaki ilişkiyi çeşitlendirme ve bu şekilde de daha kapsamlı bir yere taşınması noktasında iyi bir güç rolünü üstlenmektedir.

2009 yılında Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Nazarbayev bu ziyaret sırasında Stratejik Ortaklık Anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşma ile Kazakistan ve Türkiye arasındaki ilişkinin yeni bir boyuta taşındığı ifade edilmektedir (T.C Dışişleri Bakanlığı, 2012). Devlet Başkanı statüsünde yapılan resmi ziyaretlerin iki ülke arasındaki ticaret hacmini artırdığı ortaya koyulmaktadır.

Türkiye ve Kazakistan Avrasya coğrafyasında barışı ve istikrarı sağlamak amacıyla işbirliği yapmaktadır. Bu işbirliğine Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirveleri örnek gösterilebilmektedir. Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirveleri hem bölgesel hem de uluslararası platformlardaki işbirliğini hızlandırmaktadır. Bununla birlikte bu zirveler ilişkilerin çeşitlenmesini ve derinleşmesini de sağlamaktadır. Bu şekilde iki ülke arasındaki ilişkiler daha kapsamlı bir yapıya dönüşmektedir.

Türkiye'nin Orta Asya'daki ticari açıdan en önemli ortaklarından birinin Kazakistan olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte ekonomik krizler de iki ülke arasındaki ilişkileri doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda ticaret hacminin 2009 yılındaki krizle birlikte 1.7 milyar dolara gerilediği ifade edilmektedir. Ancak 2010 yılı ile birlikte iki ülke arasındaki ticaret hacminde tekrar bir artış görülmüştür. Ülkeye giren sermaye miktarı açısından bir değerlendirme yapıldığında Türkiye'nin Kazakistan'daki 15. yatırımcı ülke konumunda olduğu görülmektedir. Türkiye'den daha fazla miktarda yatırım yapan ülkelere bazıları şu şekilde sıralanabilir:

İngiltere

Rusya

Amerika Birleşik Devletleri

Fransa

Hollanda

Bununla birlikte Kazakistan'da yatırım yapan Türk girişimcilerin şu alanlarda daha ön planda olduğu ifade edilmektedir:

Gıda sektörü

İlaç sektörü

Kimya sanayisi

İnşaat

Otelcilik

İmalat,

Kazakistan'daki müteahhitlik sektöründe de günbegün Türkiye'nin daha etkin olduğu ortaya koyulmaktadır (T.C Dışişleri Bakanlığı, 2012). Türkiye'nin Kazakistan ile arasındaki ilişkilerinin hem niceliğini hem de niteliğini artırması durumunda Türkiye, Kazakistan'daki yabancı yatırımcılar sıralamasında daha üst sıralara çıkabilecektir.

Türk-Kazak işbirliği birçok alanı kapsayan çok yönlü ve geniş bir karaktere sahiptir. Bununla birlikte iki ülke arasındaki işbirliğinin günbegün gelişme gösterdiği de ifade edilmektedir. Ayrıca iki ülke de güncel sorunlar karşısında küresel çapta benzer konumlarda bulunmaktadır (İmaşova, 2002: 630). Türkiye ve Kazakistan arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkinin diğer Türk Cumhuriyetleri açısından örnek olarak görülebileceği belirtilmektedir.

Kazakistan yüzölçümü olarak oldukça geniş bir alana yayılmaktadır. Bununla birlikte Kazakistan zengin doğal kaynaklara sahiptir. Bu durum Türkiye ve diğer gelişmiş ülkelerin Kazakistan'a yatırım yapmasını sağlamıştır. Kazakistan'ın dış ticaret hacminin büyük bir kısmını eski Sovyet ülkeleri ile olan ticari faaliyetleri oluşturmaktadır. Türkiye'nin Kazakistan'la olan ticari faaliyetleri Kazakistan'ın dış ticaret hacminin oldukça küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Kazakistan'ın Türk Cumhuriyetleri içinde en yoğun ticari ilişki içerisinde bulunduğu ülkenin Özbekistan olduğu ifade edilmektedir (Dikkaya, 1999).

2.2.2.3. Türkiye ve Kırgızistan Arasındaki İlişkiler

Sovyetlerin 8 Aralık 1991 yılında çökmesiyle birlikte Kırgızistan bağımsızlığını ilan etmiştir. Kırgızistan'ı tanıyan ve bu ülkede elçilik açan ilk ülkenin Türkiye olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte Türkiye ve Kırgızistan arasındaki ilişkilerin daha sonraki süreçte de gelişme gösterdiği ortaya koyulmaktadır. Türkiye'nin Kırgızistan'da yaptığı yatırımların oldukça çeşitli olduğu görülmektedir. Bu yatırımlar arasında en belirgin olanları şu şekilde sıralanabilir (Toraman, 2012):

Otelcilik

Bankacılık

Gıda

İçecek üretimi

İnşaat malzemeleri üretimi

Kırgızistan'ın bağımsızlığını kazanmasından itibaren uluslararası kuruluşlara üye olma noktasında çaba gösterdiği belirtilmektedir. Bununla birlikte Türkiye'nin de çabalarıyla “Türkçe Konuşan Ülkeler Zirvesi” oluşturulmuş ve bu zirve daha sonra kapsamlı bir yapıya bürünerek “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi” şeklinde adlandırılmıştır.

Kırgızistan yurttaşları arasında bir kamuoyu araştırması yapılmış ve bu araştırmada uluslararası ilişkilerde öncelik verilmesi ülkelerin hangileri olacağı sorulmuştur. Bu araştırma sonucunda sıralama şu şekilde olmuştur (Kasım, 2011: 57):

Rusya

Kazakistan

Özbekistan

Amerika Birleşik Devletleri

Türkiye

Yukarıdaki sıralama aynı zamanda bölgede hangi ülkelerin etkili olduğu konusunda da bilgi vermektedir. Ayrıca bu sıralamada ekonomik açıdan beklentilerin de etkili olduğu ifade edilmektedir.

Türkiye'nin Kırgızistan'a yaklaşımı noktasında en önemli konular şu şekilde sıralanabilir (Toraman, 2012):

Yeni devletlerin bağımsızlıklarının korunması

Uluslararası alanda birlikte hareket etmek

Kırgızistan'daki Türk yatırımcıların yatırımlarının korunması

2.2.2.4. Türkiye ve Özbekistan Arasındaki İlişkiler

Özbekistan bağımsızlığını ilan ettikten sonra diğer ülkelerle dönemselsel olarak çeşitli ilişkilere girmiştir. Ancak Özbekistan hiçbir ülkeye bağlanmamıştır. Özbekistan'ın uyguladığı bu dış politika bir tutarsızlık olarak da algılanmaktadır (Toraman, 2012). Özbekistan'ın izole bir ülke olmak ile hiçbir ülkeye bağlı olmamak arasındaki ayrımı koruması gerektiği belirtilmektedir.

Özbekistan, yarattığı medeniyet ve kültür ile tarihsel süreç boyunca bölgenin motor gücü olma işlevini üstlenmiştir. Bağımsızlık ve bölgesel liderlik unsurları Özbekistan'ın dış politikasını oluşturmaktadır. Özbekistan'ın en önemli kaynağının pamuk üretimi olduğu ifade edilmektedir. Pamuk üretiminden elde edilen gelir ülkedeki birçok projenin finanse edilmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte Türkiye'nin Özbekistan'a ihracatının da Türk inşaat şirketlerinin faaliyetleriyle birlikte arttığı ortaya koyulmaktadır. Özbekistan ile hem siyasal anlamda hem de ticari anlamda daha yoğun ilişkiler içerisine girilmesi gerektiği belirtilmektedir (Dikkaya, 1999).

Türkiye'nin Özbekistan'a ihracat yaptığı kalemlerden bazıları şu şekilde sıralanabilir:

Makine ve cihazların parçaları

Halı

Yer kaplamaları

Demir-çelik ürünleri

Kâğıt

Motorlu kara araçları

Traktör

Plastik ürünleri

Kimyasal maddeler

Karton

Çeşitli makine ve cihazlar

Alüminyum eşya

Elektrikli cihazlar

Türkiye'nin Özbekistan'dan yaptığı ithalat ise oldukça sınırlıdır. İthalatta en büyük paya sahip ürünler şu şekilde sıralanabilir (Özsu, 2002: 121):

Pamuk

Bakır

Hayvansal ürünler

2.2.2.5. Türkiye ve Türkmenistan Arasındaki İlişkiler

SSCB'nin 1991 yılında dağılması ile birlikte Türkmenistan bağımsızlığını ilan etmiştir. Türkiye, Türkmenistan'ı tanıyan ve bu ülkede Büyükelçilik açan ilk ülke

olmuştur. Türkmenistan ve Türkiye ortak bir dili, tarihi, dini ve kültürü paylaşmaktadır. İki ülkenin arasındaki ilişkinin karşılıklı saygı ve işbirliğine dayalı olduğu ifade edilmektedir. Günümüzde Türkmenistan ve Türkiye'nin birçok konuda yakın ilişki içerisinde olduğu belirtilmektedir. Bu konular şu şekilde sıralanabilir (T.C Dışişleri Bakanlığı, 2012):

Dış politika

Ticaret

Ekonomi

Kültür

Türkiye'nin Türkmenistan ile olan ilişkilerinde demokrasiyi ön şart olarak görmeyerek reel politik düzlemde politikalar ürettiği görülmektedir. Türkmenistan'ın Batı'ya ve Batı kaynaklı kurumlara karşı önyargıya sahip olduğu bilinmektedir. Bu nedenle Türkiye, Türkmenistan tarafından Batı bloğunda görüldüğü için ikili ilişkilerde şüphe unsuru mevcuttur (Turgut, 2011: 55). Türkmenistan'ın bu tutumunun hem ikili ilişkilerin gelişmesini önlediği hem de iki ülke arasındaki güveni zedelediği ifade edilmektedir.

Türkmenistan'da 10.000'den fazla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bulunmaktadır. Bu kişileri iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilere olumlu yönde etki ettiği bilinmektedir. Bununla birlikte Türk iş adamlarının, Türkmenistan'ın bağımsızlığını kazanması ile birlikte Türkmenistan'ın kalkınmasına katkıda bulunduğu ortaya koyulmaktadır. Türkmenistan'ın bağımsızlığın kazanmasından itibaren yaklaşık olarak 22 milyar \$ değerindeki iş Türk firmaları tarafından gerçekleştirilmiştir. Türk firmaları inşaat sektörüyle birlikte tekstil sektöründe de faaliyet göstermektedir. Türkmenistan ve Türkiye arasındaki ticaret hacminin her geçen gün artış gösterdiği belirtilmektedir. Bununla birlikte her yıl birçok Türkmen vatandaşı Türkiye'ye turistik seyahat amacıyla gelmektedir. Ayrıca binlerce Türkmen öğrencinin de Türkiye'de üniversite eğitimi aldığı görülmektedir (T.C Dışişleri Bakanlığı, 2012).

2.3. TÜRKİYE'NİN TÜRK CUMHURİYETLERİNE YÖNELİK KÜLTÜREL DİPLOMASİ UYGULAMALARI

2.3.1. Kültürel diplomasi ve Türkiye'nin Kültürel diplomasi faaliyetleri

Toplumların sahip olduğu hayat tarzları kültür tarafından meydana getirilmektedir. Bununla birlikte kültür hayat tarzlarını anlatmaktadır (Ünal, 2017: 98). Kültür kavramı hem toplumun hem de bireyin elde ettiği bazı unsurların bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir (Yıldırım, 2015: 302):

Bilgi
İnanç
Sanat
Gelenek
Adet
Ahlak
Alışkanlık
Kabiliyetler
Hukuk

Kültür kavramı ilk olarak ailede oluşmaktadır. Bununla birlikte kültür kavramının iş ortamında, arkadaş çevresinde, okulda ve genel olarak içinde yaşanılan toplumla şekillendiği ifade edilmektedir (Hofstede, 1980: 25). Kültür kavramı bireyler arasında oluşturulmakta ve kamusal olarak devam ettirilmektedir.

Belirli bir tarihsel süreçte toplumun sahip olduğu pratikler, maddi ve manevi tüm üretimler kültür olarak ifade edilmektedir. Kültür kavramının meydana gelebilmesi için öncelikle dil birliğinin mevcut olması gerekmektedir. Bununla birlikte etnik kimlikle ilişkili olarak maddi ve manevi pratikler de kültürün var olabilmesi için ihtiyaç duyulan unsurlardır (Binark, 2019: 45). Toplum ilk olarak maddi araçları ve doğal kaynakları iletmektedir. Bu şekilde de kültür mirasını aktarmakta ve kalıplaşmış davranış biçimlerini iletmektedir. İnsan kültürünün sahip olduğu en önemli unsurlar aktarılırken kelimeler kullanılmaktadır. Bu unsurlar gelenek ve görenekleri kapsamında barındırmaktadır. Ayrıca şunları da içeriğinde bulabilmek mümkündür (Özel, 2015: 153):

Düşünceler

Amaçlar

Tutkular

Özgöl anlam

Yaklaşımlar

Sosyal demokrasilerdeki kamusal kültürün 20. Yüzyılda zaman geçtikçe daha ticari bir yapıya sahip olduğu ifade edilmektedir. Küresel kültür artık bütünleştirici olmaktan ziyade güncel hazlara odaklanmaktadır. Bununla birlikte yeni kimlikler küresel kültür tarafından oluşturulmaktadır. Bununla birlikte milli dayanışma biçimleri de kültür tarafından daha güçsüz bir halde getirilmektedir (Stevenson, 2015: 85). Baskın olan ideolojinin etkisi ve halkın sahip olduğu iç dinamikler, bireylerin sahip olduğu özgürlüklerin ortadan kalkmasına sebep olmaktadır. Bu durumda da kültür endüstrisi kavramı gündeme gelmektedir. Üst düzey kültürün, kültür endüstrisinden zarar gördüğü ifade edilmektedir. Bu durum da daha önceki kültür ve sanatın artık mevcut olmamasına yol açmaktadır (Karagöz, 2010: 197). Kültürel üretim teknoloji alanında meydana gelen gelişmeler ve kapitalizmin yükselişı ile birlikte artmıştır. Bu durum da kitle kültürünün meydana gelmesini sağlamıştır. İletişim araçlarının daha yaygın hale gelmesi ile birlikte kitle kültürü oldukça popüler olmuştur. Bu durum da popüler kültür kavramının oluşmasını sağlamıştır (Yaylagöl, 2016: 91). Popüler kültür ürünlerinden bazılarının hükümetler tarafından desteklendiğı ve bu şekilde dolay olarak da olsa uzun vadeli mesajlar verildiğı belirtilmektedir (Eken, 2015: 30). Horkheimer ve Adorno Frankfur Okulu düşünürleri arasında yer almaktadır. Ayrıca bu düşünürler kapitalist sosyopolitik yapıya eleştiriler getirmektedir. Kültürün doğması ile kitleler arasında bir ilişkinin mevcut olmadığı, kültür endüstrilerinin kültürü yarattığı Adorno ve Horkheimer tarafından ifade edilmektedir. İnsanlar egemen kültür tarafından yönlendirilmektedir. Bununla birlikte bilinçsiz olarak nitelendirilen insan kitleleri de popüler kültür olarak adlandırılan kültürün üretilmesinde rol almaktadır (Akt. Karagöz, 2010: 198). Adorno kültür endüstrisinin yapılanmasına ilişkin temellerin anlaşılması için çalışmalar yürütmüştür. Popüler kültürün, büyük sermaye ve kültür endüstrisinin ajanları tarafından meydana getirildiğı Adorno tarafından ifade edilmektedir (Akt. Öktem ve Karagöz, 2015: 214). Popüler kültür gibi farklı kültürel ya da ideolojik etkileşimler kamu diplomasisi tarafından kullanılarak yabancı milletlerin söz konusu ülkeye ilgisinin artırılması hedeflenmektedir.

Kamu diplomasisinin en temel unsurunun kültürel diplomasi olduğu ifade edilmektedir. Çünkü kamu diplomasisi aracılığıyla milletler ve kültürler arasında sanat, fikir, bilgi ve kültüre ait diğer unsurlar birbirleriyle etkileşim içerisine girmektedir. Bununla birlikte millet kendisini kültürel diplomasi ile dünyaya ifade etmektedir (Cummings, 2003: 1). Sivil toplum ya da devlet veya her ikisi birlikte kültürel diplomasiye ilişkin faaliyetleri gerçekleştirmektedir (Ekşi, 2018: 197).

Kamu diplomasisinin iletişimsel yönü ve kültürel ilişkiler boyutunun oldukça önemli olduğu belirtilmektedir (Ekşi, 2018: 129). Kamu diplomasisi aracılığıyla çeşitli kültürel yapıların uluslararası ortamlarda tanınırlığı artırılabilir (Yıldırım, 2015: 337).

Gençlerin, dünya genelinde meydana gelen olaylar hakkında bilgi sahibi olmaları ve bununla birlikte farklı kültürlerle mensup olan insanlarla iletişim kurmayı öğrenmeleri de kültürel değişim ile mümkün olabilmektedir (Brown vd., 2010: 79).

Uluslararası anlamda kültürel ilişkiler yürütülürken şu araçlardan faydalanılabilmektedir (Ekşi, 2018: 190). Kamu diplomasisinin en önemli unsurlarından birinin de toplumu temsil etme işlevine sahip olan bu kültürel dinamikler olduğu ifade edilmektedir (Yıldırım, 2015: 166). Kültürel diplomasinin içerisinde yer alan kültürel faaliyetlere kardeş şehir uygulamaları örnek gösterilebilmektedir (Karadağ, 2016: 94).

Kamu diplomasisinin etkin bir şekilde yürütülebilmesi için kültürel diplomasiye ilişkin faaliyetlerin bazı unsurlar ile uyum içinde olması gerekmektedir. Bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir (Yıldırım, 2015: 3):

Dış politika

Enformasyon

Siyasi değerler

Kamu diplomasisi için en çok önem taşıyan hususlar şunlardır:

Kimlik

Kültür

Din

Yukarıda sıralananlarla birlikte bir milletin sahip olduğu politik kültür, politikalar, müzakere biçimi ve çatışma yönetimi yaklaşımı da kültür tarafından şekillendirilmektedir. Bir ülke kamu diplomasisine ilişkin faaliyetlerini

yürütürken kullandığı taktikler ve stratejiler de kültürden büyük oranda etkilenmektedir (Zaharna, 2010: 118).

Karşılıklı anlayışın artırılması için milletler ve halklar arasındaki düşüncelerin, kültürün, sanatın ve kültürün değişimi kültürel diplomasi olarak ifade edilmektedir (Cumming, 2003: 1). Kültürün sahip olduğu diğer öğeler şu şekilde sıralanabilir:

Film

Edebiyat

Dans

Drama

Müzik

Dil

Yukarıda sıralanan öğeler kültürel diplomasi faaliyetleri çerçevesinde ihraç edilebilen, teşvik edilebilen ve diğer ülkelerle takas edilebilen kültürel ürünler olarak tanımlanabilmektedir. Her ne kadar kültürel diplomasi faaliyetleri ülkelerin kültürlerinin değişimini ön plana çıkarsa da ülkeler çoğunlukla karşılıklı kültür alışverişi yapmak yerine sahip oldukları kültürel ürünleri başka ülkelere ihraç etmeyi tercih etmektedir (Zaharna, 2020: 118).

Kültürel diplomasi faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi ülkelerin sahip oldukları imaja oldukça olumlu bir katkıda bulunmaktadır. Güven ve karşılıklı anlayış ise söz konusu olumlu imaj oluştuktan sonra elde edilebilmektedir (Özkan, 2015: 8). Kültürel değerler bir ulusun imajını ortaya koymaktadır. Bu nedenle kültürel değerler kamu diplomasisi için en önemli kaynak niteliğine sahiptir (Akçadağ, 2017: 6).

Kültürün dört farklı boyuta sahip olduğu Hofstede tarafından ortaya koyulmaktadır. Kültürler arasındaki eşitsizliği önemli farklarından biri de “güç aralığı” ile ifade edilmektedir. Güç aralığının düşük olması üstler ve astlar arasındaki iletişimin açık olduğunu ve insanlar arasındaki diyalogun da yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. Riskli ve belirsiz durumlarla mücadele edebilme yeteneği ise “belirsizlikten kaçınma” şeklinde ifade edilmektedir. Kültürün belirsizlikten kaçınma derecesi düşük ise bireyler daha kontrollü ve daha sakin bir tutum içerisinde olabilmektedir. Cinsiyete dayalı olan rollerin farklılaşması ise “erillik ve dişillik” şeklinde ifade edilmektedir. Dişil olarak nitelendirilen kültürlerde erkek ve kadınlar dayanışma içerisinde olduğu ve bir eşitliğin

sağlandığı görülmektedir. Ancak eril olarak nitelendirilen kültürlerde erkeklerin toplumsal yapı içerisinde daha ön planda oldukları ve bununla birlikte sert oldukları da belirtilmektedir. Bireyler arasındaki ilişki ve bağlar “bireysellik ve kolektivizm” ile ifade edilmektedir. Bireylerin menfaatlerinin daha öncelikli olduğu toplum bireysel toplum olarak adlandırılmaktadır. Bununla birlikte toplumun menfaatlerinin daha öncelikli olduğu toplumlar kolektivist kültürler şeklinde ifade edilmektedir (Akt. Becerikli, 2005: 24). Belirsizlikten kaçınma oranının ve güç aralığının düşük olduğu ve bununla birlikte dişil ve bireysel olarak nitelendirilen toplumlarda kültürel diplomasinin daha etkin bir şekilde yürütülebileceği ifade edilmektedir. Çünkü bu şekilde kültürlerde karşılıklı menfaat ve diyalog unsurları ön planda olmaktadır.

Kültürel diplomasinin sahip olduğu boyutlar şu şekilde sıralanabilir (Ekşi, 2015: 349):

Spor

Edebiyat

Eğitim

Kamu diplomasisine ilişkin faaliyetler yürütülürken bazı araçlardan faydalanılmaktadır. Bu araçlar şu şekilde sıralanabilir (Ünal, 2017: 98):

Yabancı dil eğitimi

Radyon yayınları

Yaygın kültür öğeleri

Kültür ve sanat ödülleri

Görsel medya

Filmler

Yazılı medya

Müzik

Kültüre ilişkin olan olumlu imajın istenilen biçimde oluşturulabilmesi kültürel diplomasinin amacını oluşturmaktadır (Signitzer ve Coombs, 1992: 140). Kültürel diplomasiye ilişkin faaliyetlerden etkisi uzun vadede görülenler şunlardır (Nye, 2017: 147):

Kitaplar

Sanat

Değişim programları

Bununla birlikte kültürel diplomasiye ilişkin faaliyetlerden etkisi oldukça kısa bir süre içerisinde görülenler ise şu şekilde sıralanabilir (Nye, 2017: 148):

Kısa filmler

Radyo

Sinema

Kamu diplomasisine ilişkin faaliyetlerin çoğunlukla kültürel diplomasi kapsamında olduğu belirtilmektedir (Ünal, 2017: 94). Kamu diplomasisine ilişkin faaliyetlerden biri olan yabancı dil eğitimi ve öğretimi de kamu diplomasisine ilişkin kültürel alanda yer alan uygulama araçlarından biridir. Dilleri öğrenmek için verilen çift taraflı emek bu uygulama aracının kapsamını oluşturmaktadır (Karadağ, 2016: 93). Eğitim diplomasisi ile kültürel diplomasi faaliyetlerinin birbirine benzemesi nedeniyle bu iki diplomasi faaliyetinin kapsamının belirlenmesinde bazı güçlükler yaşanabilmektedir.

Dil ve kültür kavramları Avrupa ülkeleri açısından kamu diplomasisinin en önemli unsurları niteliğindedir. Bu nedenle Avrupa devletleri eğitim faaliyetleri ile dünyanın ilgisini çekmeyi amaçlamıştır. Mevcut durum göz önünde bulundurulduğunda da belirledikleri hedefe ulaştıkları ifade edilebilmektedir (Özkan, 2015: 7).

Çeşitli coğrafyalardaki kültürlerle etkileşimin sonucunda meydana gelen Türk kültürü aynı zamanda oldukça zengin ve köklü olma niteliklerine de sahiptir. Türk kültürünün şu üç kültürün sentezlenmesi sonucunda oluştuğu ifade edilmektedir:

İslam kültürü

Batı kültürü

Anadolu kültürü

Kültürel faaliyetlerin düzenlenmesinin amaçlarından biri de Türk kültürünün küresel çapta tanıtılması ve başka ülkeler nezdinde olumlu bir algıya sahip olmaktadır. Bu nedenle Türk dış politikası tarafından kültürel faaliyetlerin düzenlenmesi için çaba harcanmaktadır. Türk Kültür Merkezleri, bu kapsamda gerçekleştirilen çalışmalara örnek gösterilebilmektedir (Ünal, 2017: 128).

Dil, kültürün en temel öğelerinden biridir. Türkçe'nin bilim ve kültür dili olması için Cumhuriyet dönemi ile birlikte birçok kurum kurulmuştur. Bu kurumlar aynı zamanda kültürel değerlerin yerleşmesi noktasında da önemli işlevlere sahip olmuştur. Bu kurumlar şu şekilde sıralanabilir (Yıldırım, 2015: 342):

Türk Dil Kurumu

Musiki Muallim Okulu

Halkevleri

Orta Öğretmen Okulu

Milli Eğitim Bakanlığı

Gazi Eğitim Enstitüsü

Türk Tarih Kurumu

Türkiye'nin kültür diplomasisi faaliyetlerinde rol alan kurumlar ise şu şekilde sıralanabilir (Ekşi, 2015: 351):

Yunus Emre Enstitüsü

TİKA

TÜRKSOY

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar

Dışişleri Bakanlığına bağlı olan Yurtdışı Tanıtım ve Kültür İşleri Kurumu

Kültürel mirasımıza sahip çıkılmalı ve bu amaçla da Yunus Emre ve Mevlana gibi Türk kültürünü oluşturan önemli değerlerin eserlerinin kültürel diplomasiye ilişkin faaliyetlerde kullanılması gerekmektedir (Yılmaz, 2018: 33).

Yükseköğretim Kurumları da kültür diplomasisinin bir aktörü niteliğine sahiptir. Çünkü üniversiteler de yabancı üniversiteler ile çeşitli programlar uygulamakta ve bu şekilde de kültürel bir etkileşim meydana gelmektedir.

2.3.2. Yükseköğrenim faaliyetleri

Eğitim diplomasisine ilişkin faaliyetlere şunlar örnek gösterilebilmektedir:

Uluslararası öğrenci değişim programları

Yurtdışında açılan dil okulları

Uluslararası akademik konferanslar

Yabancı öğrencilere verilen burslar

Üniversiteler ve okullar kamu diplomasisinin gerçekleştirilmesi noktasında önemli işlevlere sahiptir. Bununla birlikte diğer ülkelerin yurttaşlarına kültürel değerlerin aktarılması noktasında da üniversiteler ve okullar önemli roller üstlenmektedir. Erasmus+ gibi değişim programları üniversiteler tarafından uygulanmaktadır (Sancar, 2012: 92).

Türkiye'deki üniversitelerin büyük bir kısmı Erasmus+ ve Mevlana gibi öğrenci değişim programları aracılığıyla ortak çalışmalar yürütmekte ve bu şekilde de

eğitim ve kültür alışverişine katkıda bulunmaktadır (Yıldırım, 2015). Ülkenin markalanması noktasında şu hususların etkisi bulunmaktadır:

Ülkeden çıkan yayın sayısı

Üniversitelerin verimliliği

Ülkedeki bilimsel makalelerin dünya çapındaki yeri

Üniversiteler ve okulların kamu diplomasisi sürecinde büyük rol üstlendikleri ifade edilmektedir. Üniversiteler hem öğrenci değişim programlarını uygulamakta hem de kültürel mesajların iletilmesini sağlamaktadır. Bu nedenle üniversitelerin kamu diplomasisi noktasında oldukça önemli bir rol üstlendiği ortaya koyulmaktadır. Öğrenci değişim programlarının amaçları şu şekilde sıralanabilir:

Türk kültürüne ilişkin olumlu bir imajın yaratılmasını sağlamak

Uzun vadeli ilişkiler kurmak

Üniversiteler kültürel nitelikteki mesajları uluslararası konferanslar ve kongreler aracılığıyla da iletebilmektedir. Söz konusu etkinliklere ülke dışından gelen katılımcılar ya da ülke dışında Türkiye'yi temsil eden akademik personelin kamu diplomasisi noktasında önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilmektedir (Sancar, 2015: 30). Bununla birlikte Türkiye'de ortakları olan yabancı üniversitelerin de önemli bir aktör olduğu belirtilmektedir. Türkiye'nin sahip olduğu imaj açısından Türk üniversitelerinin uluslararası alandaki işbirliğinin büyük önemi bulunmaktadır. Ayrıca Türk üniversitelerinin uluslararası alanda sahip olduğu itibar da Türkiye'nin imajı ve markası bakımından oldukça önemlidir (Özkan, 2018: 18).

Üniversiteler Türkiye'nin entelektüel anlamdaki sermayesini temsil etmektedir. Bununla birlikte Türk kamu diplomasisine ilişkin vizyonun yaratılması ve uygulanması noktasında da üniversiteler oldukça etkili olmaktadır. Üniversitelerin sahip olduğu bu etki sahip oldukları stratejik önemden kaynaklanmaktadır. Ancak üniversitelerin temsil ettiği entelektüel sermayenin topluma yön verecek bir niteliğe sahip olması gerekmektedir. Bu amaçla üniversitelerde şu hususların göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Özkan, 2018: 26):

Kamu diplomasisi faaliyetine ilişkin merkezlerin oluşturulması

Kamu diplomasisine ilişkin eğitim programlarının açılması

Kamu diplomasisi ile ilişkili nitelikteki derslerin eklenmesi

Kamu diplomasisine ilişkin sertifika programlarının oluşturulması

Yukarıda sıralananlar alanında uzman kişilerin yetişmesini sağlamakla birlikte kamu diplomasisi faaliyetine verilen önemin de artmasını sağlayacaktır.

2.3.3. Büyük Öğrenci Projesi

Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından, SSCB'nin dağılmasıyla Orta Asya'da yen kurulan Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini güçlendirmeyi ve tarihsel bağları olan bu ülkelerin, yetişmiş insan gücünün gelişmesine katkı sağlamak amacıyla dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın girişimleri neticesinde Büyük Öğrenci Projesi uygulamaya konulmuştur.

BÖP, 1992 yılında 5 ülkeyle (Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan) başlatılmıştır. Proje daha sonra 57 devlet topluluğunun dahil olduğu, Türk Cumhuriyetleri sınavı (TCS) sonucu öğrenci kabul edilen geniş kapsamlı bir program haline gelmiştir(Terzi, 2013).

Projenin yönetiminden, 2922 sayılı kanuna dayanarak çıkarılan 85/9380 sayılı yönetmenliğe göre oluşturulan Değerlendirme kurulu sorumlu kılınmıştır.

Değerlendirme kurulu üyeleri;

Milli Eğitim Bakanlığı

Devlet Bakanlığı

Dışişleri Bakanlığı

İçişleri Bakanlığı

Yükseköğretim Kurulu

Kredi Yurtlar Kurumu

Mit Müsteşarlığı Temsilcilerinden oluşmaktadır(Özkan, 2022).

Milli Eğitim Bakanlığı 1992 yılında Büyük Öğrenci projesinin amacını; Türk Cumhuriyetlerinin v Türk topluluklarının yetişmiş insan ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olunması, Türkiye dostu genç bir nesil yetiştirmek ve Türk Dünyası ile kalıcı bir kardeşlik ve dostluk köprüsü kurulması, Türkçenin öğretilmesi ve Türk kültürünün tanıtılması, Türk Dünyasında yer alan ülkeleri, bu ülkelerin kendi aralarındaki tarihsel bağların canlandırılması ve ilişkilerin in geliştirilmesi olarak tanımlanmıştır(Terzi, 2013) .

Ancak: Proje ile ilgili yapılan literatür taramalarından ortaya çıkarılan sonuç, projenin gerekli ilgiyi görmediği için 2010 yılında yeni bir düzenlemeye gidilmiş Türkiye Bursları adını almıştır. Projede yapılan değişikliklerle beraber kapsamı ve amacında da düzenlemelerle gidilmiş, farklı coğrafyalarda projenin kapsamına

dahil edilmiştir. Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti, yükseköğretim faaliyetleri aracılığıyla kültürel diplomasi uygulamasında farklı bakış ortaya koyulduğu görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE METOD

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örneklemi, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi, güvenilirlik analizini içeren başlıklara yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Türk Cumhuriyetinden gelen yükseköğrenim öğrencilerinin Türk Milliyetçiliği algısını betimlemeye yönelik yapılan bu çalışmada genel tarama modellerinden betimsel nitelikte ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara tarama (survey) araştırması denir.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. İlişkisel tarama modelleri ise, iki ya da daha fazla değişken arasında değişim olup olmadığını ve bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın çalışma evrenini, Ardahan Üniversitesi'nde Yükseköğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Evreni temsil edebilmesi için örneklem sayısı ise amaçlı örneklem ile belirlenmesi uygun görülmüştür. Amaçlı örnekleme, derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir. Amaçlı örnekleme yöntemi olan ölçüt örnekleme, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Gurbetoğlu, 2018). Buradan hareketle araştırmanın örneklemini Türk Cumhuriyetinden gelen Ardahan Üniversitesi 04.10.2021-06.10.2022 tarihleri arasında yükseköğrenim gören Türk Cumhuriyetlerinden gelen yükseköğrenim 111 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Veriler, araştırmanın değişkenlerine ilişkin ölçek maddeleri ve araştırmaya katılan katılımcılarla ilgili soruları içeren anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmada

kullanılan anket 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların sosyo-demografik özellikleri yer almaktadır. İkinci bölümde milliyetçilik ile ilgili sorular sorulmuştur. Üçüncü bölümde ise, öğrencilere Türk Milliyetçiliği sorulmuştur.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Çalışmanın yapıldığı dönemde Covid-19 pandemisi nedeniyle Ardahan ilinde 45 öğrenci bulunmaktaydı. Ardahan İl'inde bulunan ve örnekleme giren katılımcılara 45 adet form dağıtılmış, bunlardan 40 âdeti geri dönmüştür. Geri dönen form sayısı, 30 katılımcıdan oluşan örneklem grubunu karşılamaktadır. Ölçeklerdeki maddelerin bir kısmını boş bırakan, ölçekteki maddelere birden fazla yanıt veren 10 adet veri geçersiz kabul edilerek araştırmanın örneklemini 30 olarak belirlenmiştir. Geçersiz kabul edilen veriler hatalı ve eksik doldurulan verilerdir. Bu veriler araştırmanın güvenilirliğini ve normalliğini bozduğu için geçersiz kabul edilmiştir.

Ölçekler, 20.12.2021-15.03.2022 tarihleri arasında dağıtılmış ve toplanmıştır. Anketler katılımcılara dağıtılırken katılımcıların uygunlukları ve rahat bir şekilde doldurabilmeleri dikkate alınarak dağıtılmıştır.

3.5. ARAŞTIRMADA VERİLERİN ANALİZİ

Elde edilen veri toplama aracı, örnekleme giren 18 yaş üstü öğrenciler tarafından uygulanmıştır. Türk Cumhuriyetinden gelen yükseköğrenim öğrencilerinin Türk Milliyetçiliği algısını belirlemeye yönelik yapılan bu çalışmadan elde edilen veriler bağımlı ve bağımsız değişkenler dikkate alınarak, bilgisayar ortamında SPSS 22. 0 (Statistical package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak veri tabanı oluşturularak analiz edilmiştir.

Demografik değişkenlere göre dağılımların belirlenmesi amacıyla frekans (f) ve yüzdelere (%) hesaplanmıştır. Ortalamalar ve standart sapmalar hesaplanmıştır. 18 yaş üstü öğrencilerin Türk Milliyetçiliğinin demografik değişkenlere göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans (anova) analizleri yapılmıştır.

ANOVA testinde gruplar arası varyans grupların ortalamaları arasındaki farklardan doğan değişkenliği ölçer. Gruplar arası varyans ne kadar büyük ise, grup ortalamalarının birbirinden farklı olma olasılığı o kadar fazladır. Gruplar içi

varyans her gruptaki değerler arasındaki varyansı ifade eder ve rasgele nedenlere bağlı olan değişkenliği ölçer. Gruplar içi varyans ne kadar büyük ise, grup ortalamalarının birbirinden farklı olma olasılığı o kadar azdır (Büyüköztürk, 2010: 39).

3.6. GÜVENİLİRLİK ANALİZİ

Araştırma için elde edilen verilerin güvenilirliğini ölçmek için (Cronbach Alfa Katsayısı) kullanılmıştır. Testte yer alan soruların varyansların toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan ve 0 ile 1 arasında değerler alan Alfa katsayısı, bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır. Cronbach Alfa Katsayısı, testte yer alan soruların homojen bir yapıyı açıklamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmadıklarını araştırır. Alfa Katsayısı, bireysel soru puanlarını içeren bir testte sorulara verilen yanıtların toplanması durumunda soruların birbirleri ile benzerliğini, yakınlığını, ortaya koyan bir katsayıdır. Alfa katsayısının bulunabileceği aralıklar ve buna bağlı olarak da ölçeğin güvenilirlik durumu aşağıda verilmiştir (Büyüköztürk, 2010). $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise test güvenilir değildir, $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise test düşük güvenilirliktedir, $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise test oldukça güvenilir, $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise test yüksek derecede güvenilir bir testtir.

Tablo 2. Güvenilirlik Analizi

Test	Cronbach's Alpha	N
Türk Milliyetçiliği	0,789	25

Tablo 2’de de görüldüğü gibi gerçek uygulamada hesaplanan Alpha Cronbach alfa (α) güvenilirliği katsayılarının oldukça yüksek çıkması anketin güvenilir bir yapıya sahip olduğunu kanıtlar niteliktedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmada toplanan verilerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Her bir bulgu yorumlanarak ve çıkarım yapılarak değerlendirilecektir.

4.1. BİREYLERİN SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİLERİNİN SONUÇLARI

Tablo 3. Öğrencilerin Vatandaşlık Kökenlerinin Dağılımları

	Frekans (n)	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Azerbaycanlı Öğrenciler	12	40,0	40,0	40,0
Kazakistanlı Öğrenciler	4	13,3	13,3	53,3
Kırgızistanlı Öğrenciler	3	10,0	10,0	63,3
Özbekistanlı Öğrenciler	2	6,7	6,7	70,0
Türkmenistanlı Öğrenciler	9	30,0	30,0	100,0
Toplam	30	100,0	100,0	

Tablo 3’de belirtildiği üzere çalışmaya dâhil edilen bireylerin 12’si (40,0) Azerbaycanlı, 4’ü (%13,3) Kazakistanlı, 3’ü (%10,0) Kırgızistanlı, 2’si (%6,7) Özbekistanlı, 9’u (%30,0) ise Türkmenistanlıdır. Araştırmanın çoğunluğunda Azerbaycanlı öğrenciler bulunmaktadır.

Tablo 4. Öğrencilerin Cinsiyetlerinin Dağılımları

	Cinsiyet			
	Kadın		Erkek	
	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Azerbaycanlı Öğrenciler	1	8,3	11	91,7
Kazakistanlı Öğrenciler	2	50,0	2	50,0
Kırgızistanlı Öğrenciler	1	33,3	2	66,7
Özbekistanlı Öğrenciler	2	100,0	0	0,0

Türkmenistanlı Öğrenciler	3	33,3	6	66,7
---------------------------	---	------	---	------

Tablo 4’de gösterildiği üzere çalışmaya katılan Azerbaycanlı öğrencilerin 1’i (%8,3) kadın, 11’i (%91,7) erkektir. Kazakistanlı öğrencilerin 2’si (%50,0) kadın 2’si (%50,0) ise erkektir. Kazakistanlı öğrencilerin cinsiyetleri eşit dağılım göstermektedir. Kırgızistanlı öğrencilerin 1’i (%33,3) kadın, 2’si (%66,7) erkektir. Özbekistanlı öğrencilerin tümü (n=2) kadındır. Türkmenistanlı öğrencilerin 3’ü (%33,3) kadın, 6’sı (%66,7) ise erkektir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 9’u kadın, 21 ise erkektir.

Tablo 5. Öğrencilerin Yaşlarının Dağılımları

	Yaşı							
	18-20		21-23		24-26		27 ve üzeri	
	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Azerbaycanlı Öğrenciler	5	41,7	4	33,3	2	16,7	1	8,3
Kazakistanlı Öğrenciler	0	0,0	0	0,0	2	50,0	2	50,0
Kırgızistanlı Öğrenciler	0	0,0	0	0,0	1	33,3	2	66,7
Özbekistanlı Öğrenciler	1	50,0	0	0,0	1	50,0	0	0,0
Türkmenistanlı Öğrenciler	0	0,0	3	33,3	3	33,3	3	33,3

Tablo 5’de gösterildiği üzere Azerbaycanlı öğrencilerin yaşları; 5’inin (%41,7) 18-20 yaş arası, 4’ünün (%33,3) 21-23 yaş arası, 2’sinin (%16,7) 24-26 yaş arası, 1’inin (%8,3) ise 27 yaş ve üzeridir. Kazakistanlı öğrencilerin yaşları; 2’sinin (%50,0) 24-26 yaş arası, 2’sinin (%50,0) 27 yaş ve üzeridir. Kırgızistanlı öğrencilerin yaşları; 1’inin (%33,3) 24-26 yaş arası, 2’sinin (%66,7) ise 27 yaş ve üzeridir. Özbekistanlı öğrencilerin yaşları; 1’inin (%50,0) 18-20 yaş arası, 1’inin (%50,0) 24-26 yaş arasıdır. Türkmenistanlı öğrencilerin yaşları ise 3’ünün (%33,3) 21-23 yaş arası, 3’ünün (%33,3) 24-26 yaş arası, 3’ünün (%33,3) ise 27 yaş ve üzeridir. Öğrencilerin 6’sı 18-20 yaş arasında, 7’si 21-33 yaş arasında, 9’u 24-26 yaş arasında, 8’i ise 27 yaş ve üzeridir.

Tablo 6. Öğrencilerin Gelir Düzeylerinin Dağılımları

	Gelir Düzeyi									
	1500 TL den az		1500-3000 TL		3001-4500 TL		4501-6000 TL		6000 TL den fazla	
	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Azerbaycanlı Öğrenciler	3	25,0	1	8,3	4	33,3	2	16,7	2	16,7
Kazakistanlı Öğrenciler	0	0,0	2	50,0	1	25,0	0	0,0	1	25,0
Kırgızistanlı Öğrenciler	1	33,3	0	0,0	2	66,7	0	0,0	0	0,0
Özbekistanlı Öğrenciler	1	50,0	1	50,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Türkmenistanlı Öğrenciler	7	77,8	1	11,1	1	11,1	0	0,0	0	0,0

Tablo 6’da belirtildiği üzere çalışmaya katılan Azerbaycanlı öğrencilerin gelir düzeyleri 3’ünün (%25,0) 1500 TL den az, 1’inin (%8,3) 1500-3000 TL arası, 4’ünün (%33,3) 3001-4500 TL arası, 2’sinin (%16,7) 4501-6000 TL arası, 2’sinin (%16,7) ise 6000 TL den fazladır. Kazakistanlı öğrencilerin gelir düzeyleri 2’sinin (%50,0) 1500-3000 TL arası, 1’inin (%25,0) 3001-4500 TL arası, 1’inin (%25,0) ise 6000 TL den fazladır. Kırgızistanlı öğrencilerin 1’i (%33,3) 1500 TL den az, 2’si (%66,7) 3001-4500 TL arasındır. Özbekistanlı öğrencilerin gelir düzeyleri 1’inin (%50,0) 1500 TL den az, 1’inin (%50,0) 1500-3000 TL arasındır. Türkmenistanlı öğrencilerin gelir düzeyleri ise 7’sinin (%77,8) 1500 TL den az, 1’inin (%11,1) 1500-3000 TL arası, 1’inin (%11,1) ise 3001-4500 TL arasındır.

Tablo 7. Öğrencilerin Sınıflarının Dağılımları

	Sınıfı							
	1. sınıf		2. sınıf		3. sınıf		4. sınıf	
	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Azerbaycanlı Öğrenciler	3	25,0	1	8,3	2	16,7	6	50,0
Kazakistanlı Öğrenciler	0	0,0	1	25,0	1	25,0	2	50,0
Kırgızistanlı Öğrenciler	0	0,0	1	33,3	0	0,0	2	66,7
Özbekistanlı Öğrenciler	0	0,0	2	100,0	0	0,0	0	0,0
Türkmenistanlı Öğrenciler	0	0,0	1	11,1	2	22,2	6	66,7

Tablo 7’de belirtildiği üzere Azerbaycanlı öğrencilerin 3’ü (%25,0) 1. sınıf, 1’i (%8,3) 2. sınıf, 2’si (%16,7) 3. sınıf, 6’sı (%50,0) ise 4. sınıftır. Kazakistanlı öğrencilerin 1’i (%25,0) 2. sınıf, 1’i (%25,0) 3. sınıf, 2’si (%50,0) 4. sınıftır. Kırgızistanlı öğrencilerin 1’i (%33,3) 2. sınıf, 2’si (%66,7) ise 4. sınıftır. Özbekistanlı öğrencilerin tümü (n=2) 2. sınıftır. Türkmenistanlı öğrencilerin 1’i (%11,1) 2. sınıf, 2’si (%22,2) 3. sınıf, 6’sı (%66,7) ise 4. sınıftır. Çalışmaya katılan öğrencilerin 3’ü 1. sınıf, 6’sı 2. sınıf, 5’i 3. sınıf, 16’sı 4. sınıftır.

4.2. BİREYLERİN MİLLİYETÇİLİK İLE İLGİLİ SORULARA VERDİKLERİ CEVAPLARIN DAĞILIMLARI

Tablo 8. Türk, Kazak, Azeri, Türkmen, Özbek Ayrı Bir Irk ve Ulusal Bir Kimliğe İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Dağılımı

	Türk, Kazak, Azeri, Türkmen, Özbek Ayrı Bir Irk ve Ulusal Bir Kimlik			
	Ayrı Irk		Ulusal Kimlik	
	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Azerbaycanlı Öğrenciler	7	58,3	5	41,7
Kazakistanlı Öğrenciler	1	25,0	3	75,0
Kırgızistanlı Öğrenciler	0	0,0	3	100,0
Özbekistanlı Öğrenciler	0	0,0	2	100,0
Türkmenistanlı Öğrenciler	5	55,6	4	44,4

Tablo 8’de gösterildiği üzere çalışmaya dâhil edilen Azerbaycanlı öğrencilerin 7’si (%58,3) Türk, Kazak, Azeri, Türkmen, Özbek ayrı ırk olduğunu, 5’i (%41,7) ulusal kimlik olduğunu ifade etmiştir. Kazakistanlı öğrencilerin 1’i (%25,0) ayrı ırk olduğunu, 3’ü (%75,0) ulusal kimlik olduğunu belirtmiştir. Kırgızistanlı ve Özbekistanlı öğrencilerin tümü ulusal kimlik olduğunu belirtmiştir. Türkmenistanlı öğrencilerin 5’i (%55,6) ayrı ırk olduğunu, 4’ü (%44,4) ise ulusal

kimlik olduğunu ifade etmiştir. Araştırmanın çoğunluğunda öğrenciler Türk, Kazak, Azeri, Türkmen, Özbek'in ulusal kimlik olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 9. Bütün Türklerin Tek Bir Devlet Altında Toplanıp Toplanmamasına İlişkin Görüşlerin Dağılımları

	Bütün Türklerin Tek Bir Devlet Altında Toplanıp Toplanmaması			
	Evet		Hayır	
	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Azerbaycanlı Öğrenciler	5	41,7	7	58,3
Kazakistanlı Öğrenciler	1	25,0	3	75,0
Kırgızistanlı Öğrenciler	3	100,0	0	0,0
Özbekistanlı Öğrenciler	2	100,0	0	0,0
Türkmenistanlı Öğrenciler	5	55,6	4	44,4

Tablo 9'da gösterildiği üzere Azerbaycanlı öğrencilerin 5'i (%41,7) bütün Türklerin tek bir devlet altında toplanmasını, 7'si (%58,3) ise toplanmamasını ifade etmiştir. Kazakistanlı öğrencilerin 1'i (%25,0) bütün Türklerin tek bir devlet altında toplanmasını, 3'ü (%75,0) toplanmamasını belirtmiştir. Kırgızistanlı ve Özbekistanlı bireylerin tümü bütün Türklerin tek bir devlet altında toplanması gerektiğini ifade etmiştir. Türkmenistanlı bireylerin 5'i (%55,6) bütün Türklerin tek bir devlet altında toplanmasını, 4'ü (%44,4) toplanmamasını belirtmiştir. Çalışmanın çoğunluğunda katılımcılar bütün Türklerin tek bir devlet altında toplanması gerektiğini belirtmektedir.

Tablo 10. Türk Milliyetçiliğinin Etnik veya Kültürel Milliyetçiliği Düşünülp Düşünülmeye Dair Öğrenci Görüşleri

	Türk Milliyetçiliğinin Etnik Veya Kültürel Milliyetçiliği Olup Olmadığını Düşünenler			
	Etnik Milliyetçi		Kültürel Milliyetçi	
	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Azerbaycanlı Öğrenciler	3	25,0	9	75,0
Kazakistanlı Öğrenciler	0	0,0	4	100,0
Kırgızistanlı Öğrenciler	1	33,3	2	66,7
Özbekistanlı Öğrenciler	0	0,0	2	100,0
Türkmenistanlı Öğrenciler	2	22,2	7	77,8

Tablo 10’da gösterildiği üzere Azerbaycan öğrencilerinin 3’ü (%25,0) etnik, 9’u (%75,0) kültürel milliyetçilik şeklinde düşünmektedir. Kazakistanlı öğrencilerin tümü (n=4) kültürel milliyetçilik şeklinde düşünmektedir. Kırgızistanlı öğrencilerin 1’i (%33,3) etnik, 2’si (%66,7) kültürel milliyetçilik biçiminde düşünmektedir. Özbekistanlı öğrencilerin tümü (n=2) kültürel milliyetçilik şeklinde düşünmektedir. Türkmenistanlı öğrencilerin 2’si (%22,2) etnik, 7’si (%77,8) kültürel milliyetçilik şeklinde düşünmektedir. Araştırmanın çoğunluğunda kültürel milliyetçilik şeklinde düşünen öğrenciler bulunmaktadır.

Tablo 11. Tek Bir Devlet mi Yoksa Ulusal Sınırlar Dahilinde İşbirliğinin Kurulmasına Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Dağılımları

	Tek Bir Devlet Mi Yoksa Ulusal Sınırlar Dâhilinde İşbirliği Kurulup Kurulmaması Düşüncesi			
	Tek devlet altında toplanmalı		Ulusal sınırlar dâhilinde iş birliği kuralmalı	
	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Azerbaycanlı Öğrenciler	4	33,3	8	66,7
Kazakistanlı Öğrenciler	1	25,0	3	75,0
Kırgızistanlı Öğrenciler	3	100,0	0	0,0
Özbekistanlı Öğrenciler	1	50,0	1	50,0
Türkmenistanlı Öğrenciler	2	22,2	7	77,8

Tablo 11’de gösterildiği üzere Azerbaycanlı öğrencilerin 4’ü (%33,3) tek bir devlet altında toplanılması gerektiğini, 8’i (%66,7) ulusal sınırlar dâhilinde iş birliği kurması gerektiğini belirtmiştir. Kazakistanlı öğrencilerin 1’i (%25,0) tek bir devlet altında toplanılması gerektiğini, 3’ü (%75,0) ulusal sınırlar dâhilinde iş birliği kurması gerektiğini ifade etmiştir. Kırgızistanlı öğrencilerin tümü (n=3) tek bir devlet altında toplanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Özbekistanlı öğrencilerin 1’i (50,0) tek bir devlet altında toplanılmasını, 1’i (50,0) ulusal sınırlar dâhilinde iş birliği kurulmasını ifade etmiştir. Türkmenistanlı öğrencilerin ise 2’si (22,2) tek bir devlet altında toplanılmasını, 7’si (%77,8) ulusal sınırlar dâhilinde işbirliği kurulmasını belirtmişlerdir. Araştırmanın çoğunluğunda öğrenciler ulusal sınırlar dâhilinde işbirliği kurulmasını ifade etmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Türk Milliyetçiliğine Verdikleri Yanıtların Dağılımları

		Katılıyorum	Katılmıyorum	Cevap yok/Fikrim yok
Türk ırkı en üstün ırktır (TM1)	N %	9 30,0	17 56,7	4 13,3
Müslümanlık Türk olmanın vazgeçilmez parçasıdır (TM2)	N %	15 50,0	12 40,0	3 10,0
Milliyetçilik ne kişilerin ne de bir partinin tekelindedir (TM3)	N %	13 43,3	12 40,0	5 16,7
Milliyetçilik vatan için ölmek ve öldürmektir (TM4)	N %	18 60,0	7 23,3	5 16,7
Dünyadaki tüm Türkler tek bir devlet çatısı altında birleşmelidir (TM5)	N %	16 53,3	11 36,7	3 10,0
En büyük milliyetçilik işini en güzel biçimde yapmaktır (TM6)	N %	25 83,3	1 3,3	4 13,3
Her türlü milliyetçiliğe karşıyım (TM7)	N %	8 26,7	19 63,3	3 10,0
Milliyetçilik her zaman yanlış yorumlanan bir kelime olmuştur (TM8)	N %	15 50,0	10 33,3	5 16,7
Hepimiz ortak Türk	N %	18 60,0	8 26,7	4 13,3

kimliği ve kültürü ile birleşmeliyi z (TM9)				
Aynı ırktan olmayan biriyle kız alıp vermeye karşılım (TM10)	N %	12 40,0	17 56,7	1 3,3
Türk olmadığını bilmediğim bir esnaftan asla alış veriş yapmam (TM11)	N %	4 13,3	21 70,0	5 16,7
Milliyetçili k ırkçılıktır (TM12)	N %	3 10,0	21 70,0	6 20,0
Milliyetçiyi m ama ırkçı değilim (TM13)	N %	20 66,7	4 13,3	6 20,0
Milliyetçili k Türklükle gurur duymaktır (TM14)	N %	19 63,3	6 20,0	5 16,7
Türklük kavramı utanılacak değil övünülecek bir kavramdır (TM15)	N %	26 86,7	3 10,0	1 3,3
Milliyetçile r devletine daha bağlıdır (TM16)	N %	17 56,7	7 23,3	6 20,0
Güçlü bir devlet milliyetçiliğ i güçlendirir (TM17)	N %	24 80,0	1 3,3	5 16,7
Türkiye’de	N	29	1	0

eğitim görmekten memnunum (TM18)	%	96,7	3,3	0,0
Türk milleti askeri nitelikli bir millettir (TM19)	N	22	4	4
Türk devletleri için Türkiye lider ülkelidir (TM20)	%	73,3	13,3	13,3
İmkânım olsa askere gitmem (TM21)	N	14	7	9
Vatanım uğruna gerekirse canımı bile veririm (TM22)	%	46,7	23,3	30,0
Türk devletlerind e ortak; tarih, kültür ve dil eğitimi verilmelidir (TM23)	N	4	23	3
Milliyetçili k şiddete neden olur (TM24)	%	13,3	76,7	10,0
Milliyetçili k toplumu böler (TM25)	N	29	1	0
	%	96,7	3,3	0,0
	N	22	5	3
	%	73,3	16,7	10,0
	N	6	16	8
	%	20,0	53,3	26,7
	N	9	15	6
	%	30,0	50,0	20,0

Tablo 12’de gösterildiği üzere çalışmaya katılan öğrencilerin “Türk ırkı en üstün ırktır” ifadesine verdikleri cevaplar, 9’u (%30,0) katılmakta, 17’si (%56,7) katılmamakta, 4’ünün (%13,3) ise fikri bulunamamaktadır. Bireylerin “Müslümanlık Türk olmanın vazgeçilmez parçasıdır” ifadesine verdikleri cevaplar 15’i (%50,0) katılmakta, 12’si (%40,0) katılmamakta, 3’ünün (%10,0) fikri

bulunmamaktadır. Öğrencilerin “Milliyetçilik ne kişilerin ne de bir partinin tekelindedir” ifadesine 13’ü (%43,3) katılmakta, 12’si (%40,0) katılmamakta, 5’inin (%16,7) bir fikri bulunmamaktadır. Öğrencilerin “Milliyetçilik vatan için ölmek ve öldürmek” ifadesine çoğunlukla (%60) katılmaktadırlar. Çalışmaya katılan öğrencilerin “Dünyadaki tüm Türklerin tek bir devlet çatısı altında birleşmelidir” ifadesine 16’sı (%53,3) katılmakta, 11’i (%36,7) katılmamakta, 3’ünün (%10,0) ise fikri bulunmamaktadır. Öğrencilerin “En büyük milliyetçilik işini en güzel biçimde yapmaktır” ifadesine çoğunlukla (%83,3) katılmaktadırlar. Öğrencilerin “Her türlü milliyetçiliğe karşıyım” ifadesine çoğunlukla (%63,3) katılmamaktadırlar. Öğrencilerin “Milliyetçilik her zaman yanlış yorumlanan bir kelime olmuştur” ifadesine 15’i (%50,0) katılmakta, 10’u (%33,3) katılmamakta, 5’inin (%16,7) fikri bulunmamaktadır. Çalışmaya dâhil edilen öğrencilerin “Hepimiz ortak Türk kimliği ve kültürü ile birleşmeliyiz” ifadesine çoğunlukla (%60,0) katılmaktadırlar. Öğrencilerin “Aynı ırktan olmayan birbiriyle kız alıp vermeye karşıyım” ifadesine 12’si (%40,0) katılmakta, 17’si (%56,7) katılmamakta, 1’inin (%3,3) ise fikri bulunmamaktadır. Öğrencilerin “Türk olmadığını bilmediğim bir esnaftan asla alış veriş yapmam” ifadesine büyük bir çoğunlukla (%70,0) katılmamaktadırlar. Öğrencilerin “Milliyetçilik ırkçılıktır” ifadesine büyük bir çoğunlukla (%70,0) katılmamaktadırlar. Öğrencilerin “Milliyetçiyim ama ırkçı değilim” ifadesine çoğunlukla (%66,7) katılmaktadır. Öğrencilerin “Milliyetçilik Türklükle gurur duymaktır” ifadesine çoğunlukla (%63,3) katılmaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin “Türklük kavramı utanılacak değil övünülecek bir kavramdır” ifadesine büyük bir çoğunlukla (%86,7) katılmaktadırlar. Araştırmaya katılan öğrencilerin “Milliyetçiler devletine daha bağlıdır” ifadesine 17’si (%56,7) katılmakta, 7’si (%23,3) katılmamakta, 6’sının (%20,0) bir fikri bulunmamaktadır. Öğrencilerin “Güçlü bir devlet milliyetçiliği güçlendirir” ifadesine büyük bir çoğunlukla (%80,0) katılmaktadırlar. Öğrencilerin “Türkiye’de eğitim görmekten memnunum” ifadesine büyük bir çoğunlukla (%96,7) katılmaktadırlar. Öğrencilerin “Türk milleti askeri nitelikli bir millettir” ifadesine çoğunlukla (%73,3) katılmaktadırlar. Öğrencilerin “Türk devletleri için Türkiye lider ülkelidir” ifadesine 14’ü (%46,7) katılmakta, 7’si (%23,3) katılmamakta, 9’unun (%30,0) bir fikri bulunmamaktadır. Öğrencilerin “İmkânım olsa askere gitmem” ifadesine çoğunlukla (%76,7) katılmamaktadırlar. Öğrencilerin “Vatanım uğruna gerekirse

canımı bile veririm” ifadesine büyük bir çoğunlukla (%96,7) katılmaktadırlar. Çalışmaya katılan öğrencilerin “Milliyetçilik şiddete neden olur” ifadesine 6’sı (%20,0) katılmakta, 16’sı (%53,3) katılmamakta, 8’inin (%26,7) bir fikri bulunmamaktadır. Öğrencilerin “Milliyetçilik toplumu böler” ifadesine 9’u (%30,0) katılmakta, 15’i (%50,0) katılmamakta, 6’sının (%20,0) ise bir fikri bulunmamaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun verdikleri cevaplara bakıldığında milliyetçi bir tutum sergilediği görülmektedir.

4.3. SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİLERİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde cinsiyet, yaş ve vatandaşlık kökenleri değişkenler ile ilgili olan bulgulara ait tablolara yer verilecektir.

Tablo 13. Bireylerin Türk Milliyetçiliği Düzeyleri ile Cinsiyetlerinin Dağılımları

		Cinsiyet				Sig
		Kadın		Erkek		
		n	%	n	%	
TM1	Katılıyorum	0	0,0	9	42,9	,057
	Katılmıyorum	7	77,8	10	47,6	
	Cevap yok/Fikrim yok	2	22,2	2	9,5	
TM2	Katılıyorum	2	22,2	13	61,9	,174
	Katılmıyorum	6	66,7	6	28,6	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	11,1	2	9,5	
TM3	Katılıyorum	4	44,4	9	42,9	,679
	Katılmıyorum	4	44,4	8	38,1	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	11,1	4	19,0	
TM4	Katılıyorum	6	66,7	12	57,1	,537
	Katılmıyorum	1	11,1	6	28,6	
	Cevap yok/Fikrim yok	2	22,2	3	14,3	
TM5	Katılıyorum	4	44,4	12	57,1	,166
	Katılmıyorum	5	55,6	6	28,6	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	3	14,3	
TM6	Katılıyorum	9	100,0	16	76,2	,000
	Katılmıyorum	0	0,0	1	4,8	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	4	19,0	
TM7	Katılıyorum	1	11,1	7	33,3	,539
	Katılmıyorum	6	66,7	13	61,9	
	Cevap yok/Fikrim yok	2	22,2	1	4,8	
TM8	Katılıyorum	6	66,7	9	42,9	,688
	Katılmıyorum	2	22,2	8	38,1	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	11,1	4	19,0	
TM9	Katılıyorum	6	66,7	12	57,1	,659
	Katılmıyorum	2	22,2	6	28,6	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	11,1	3	14,3	
TM10	Katılıyorum	5	55,6	7	33,3	,852
	Katılmıyorum	4	44,4	13	61,9	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	1	4,8	
TM11	Katılıyorum	1	11,1	3	14,3	,442
	Katılmıyorum	7	77,8	14	66,7	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	11,1	4	19,0	
TM12	Katılıyorum	0	0,0	3	14,3	,002
	Katılmıyorum	9	100,0	12	57,1	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	6	28,6	
TM13	Katılıyorum	7	77,8	13	61,9	,921
	Katılmıyorum	0	0,0	4	19,0	
	Cevap yok/Fikrim yok	2	22,2	4	19,0	

TM14	Katılıyorum	6	66,7	13	61,9	,529
	Katılmıyorum	1	11,1	5	23,8	
	Cevap yok/Fikrim yok	2	22,2	3	14,3	
TM15	Katılıyorum	8	88,9	18	85,7	,370
	Katılmıyorum	1	11,1	2	9,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	1	4,8	
TM16	Katılıyorum	6	66,7	11	52,4	,772
	Katılmıyorum	1	11,1	6	28,6	
	Cevap yok/Fikrim yok	2	22,2	4	19,0	
TM17	Katılıyorum	6	66,7	18	85,7	,203
	Katılmıyorum	1	11,1	0	0,0	
	Cevap yok/Fikrim yok	2	22,2	3	14,3	
TM18	Katılıyorum	9	100,0	20	95,2	,183
	Katılmıyorum	0	0,0	1	4,8	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	0	0,0	
TM19	Katılıyorum	8	88,9	14	66,7	,162
	Katılmıyorum	0	0,0	4	19,0	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	11,1	3	14,3	
TM20	Katılıyorum	5	55,6	9	42,9	,039
	Katılmıyorum	0	0,0	7	33,3	
	Cevap yok/Fikrim yok	4	44,4	5	23,8	
TM21	Katılıyorum	1	11,1	3	14,3	,768
	Katılmıyorum	7	77,8	16	76,2	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	11,1	2	9,5	
TM22	Katılıyorum	9	100,0	20	95,2	,183
	Katılmıyorum	0	0,0	1	4,8	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	0	0,0	
TM23	Katılıyorum	9	100,0	13	61,9	,000
	Katılmıyorum	0	0,0	5	23,8	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	3	14,3	
TM24	Katılıyorum	0	0,0	6	28,6	,556
	Katılmıyorum	6	66,7	10	47,6	
	Cevap yok/Fikrim yok	3	33,3	5	23,8	
TM25	Katılıyorum	0	0,0	9	42,9	,181
	Katılmıyorum	6	66,7	9	42,9	
	Cevap yok/Fikrim yok	3	33,3	3	14,3	

Tablo 13’de belirtildiği üzere çalışmaya katılan bireylerin cinsiyetleri ile Türk Milliyetçiliği düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analize göre bireylerin cinsiyetleri ile “En büyük milliyetçilik işini en güzel biçimde yapmaktır” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bu sonuçtan kadın ve erkek bireylerin algıları açısından “En büyük milliyetçilik işini en güzel biçimde yapmaktır” ifadesi aynı düzeyde değildir.

Bireylerin cinsiyetleri ile Türk Milliyetçiliği düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analize göre bireylerin cinsiyetleri ile “Milliyetçilik ırkçılıktır” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). Bu sonuçtan kadın ve erkek bireylerin algıları açısından “Milliyetçilik ırkçılıktır” ifadesi aynı düzeyde değildir.

Çalışmaya dâhil edilen bireylerin cinsiyetleri ile “Türk devletleri için Türkiye lider ülkedir” ve “Türk devletlerinde ortak; tarih, kültür ve dil eğitimi verilmelidir” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir (<0.05). Buna göre kadın ve erkek bireylerin algıları açısından “Türk devletleri için Türkiye lider

ülkedir” ve “Türk devletlerinde ortak; tarih, kültür ve dil eğitimi verilmelidir” ifadesi aynı düzeyde değildir.

Milliyetçilik ile ilgili 25 maddeden sadece 4 maddede kadın ve erkek öğrenciler arasında farklılık gözlemlenmiştir. Buradan yola çıkarak milliyetçiliğin cinsiyet açısından farklılık göstermediği söylenebilmektedir.

Tablo 14. Bireylerin Türk Milliyetçiliği Düzeyleri ile Yaşlarının Dağılımları

		Yaşı								
		18-20		21-23		24-26		27 ve üzeri		Sig
		n	%	n	%	n	%	n	%	
TM1	Katılıyorum	1	16,7	4	57,1	2	22,2	2	25,0	,878
	Katılmıyorum	4	66,7	1	14,3	7	77,8	5	62,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	16,7	2	28,6	0	0,0	1	12,5	
TM2	Katılıyorum	2	33,3	5	71,4	5	55,6	3	37,5	,093
	Katılmıyorum	1	16,7	2	28,6	4	44,4	5	62,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	3	50,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
TM3	Katılıyorum	3	50,0	4	57,1	3	33,3	3	37,5	,835
	Katılmıyorum	3	50,0	1	14,3	5	55,6	3	37,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	2	28,6	1	11,1	2	25,0	
TM4	Katılıyorum	3	50,0	5	71,4	5	55,6	5	62,5	,935
	Katılmıyorum	3	50,0	1	14,3	2	22,2	1	12,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	1	14,3	2	22,2	2	25,0	
TM5	Katılıyorum	4	66,7	4	57,1	5	55,6	3	37,5	,751
	Katılmıyorum	2	33,3	2	28,6	3	33,3	4	50,0	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	1	14,3	1	11,1	1	12,5	
TM6	Katılıyorum	6	100,0	5	71,4	7	77,8	7	87,5	,648
	Katılmıyorum	0	0,0	1	14,3	0	0,0	0	0,0	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	1	14,3	2	22,2	1	12,5	
TM7	Katılıyorum	1	16,7	2	28,6	2	22,2	3	37,5	,574
	Katılmıyorum	4	66,7	3	42,9	7	77,8	5	62,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	16,7	2	28,6	0	0,0	0	0,0	
TM8	Katılıyorum	3	50,0	2	28,6	4	44,4	6	75,0	,489
	Katılmıyorum	2	33,3	3	42,9	4	44,4	1	12,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	16,7	2	28,6	1	11,1	1	12,5	
TM9	Katılıyorum	3	50,0	3	42,9	6	66,7	6	75,0	,786
	Katılmıyorum	2	33,3	3	42,9	2	22,2	1	12,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	16,7	1	14,3	1	11,1	1	12,5	
TM10	Katılıyorum	1	16,7	2	28,6	4	44,4	5	62,5	,200
	Katılmıyorum	4	66,7	5	71,4	5	55,6	3	37,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	16,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
TM11	Katılıyorum	0	0,0	1	14,3	1	11,1	2	25,0	,965
	Katılmıyorum	6	100,0	5	71,4	7	77,8	3	37,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	1	14,3	1	11,1	3	37,5	
TM12	Katılıyorum	0	0,0	1	14,3	1	11,1	1	12,5	,673
	Katılmıyorum	4	66,7	5	71,4	7	77,8	5	62,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	2	33,3	1	14,3	1	11,1	2	25,0	
TM13	Katılıyorum	4	66,7	7	100,0	4	44,4	5	62,5	,185
	Katılmıyorum	0	0,0	0	0,0	2	22,2	2	25,0	
	Cevap yok/Fikrim yok	2	33,3	0	0,0	3	33,3	1	12,5	
TM14	Katılıyorum	4	66,7	5	71,4	3	33,3	7	87,5	,042

	Katılmıyorum	2	33,3	1	14,3	2	22,2	1	12,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	1	14,3	4	44,4	0	0,0	
TM15	Katılıyorum	5	83,3	7	100,0	7	77,8	7	87,5	,748
	Katılmıyorum	1	16,7	0	0,0	2	22,2	0	0,0	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	12,5	
TM16	Katılıyorum	3	50,0	2	28,6	5	55,6	7	87,5	,107
	Katılmıyorum	2	33,3	2	28,6	2	22,2	1	12,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	16,7	3	42,9	2	22,2	0	0,0	
TM17	Katılıyorum	5	83,3	5	71,4	7	77,8	7	87,5	,774
	Katılmıyorum	1	16,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	2	28,6	2	22,2	1	12,5	
TM18	Katılıyorum	6	100,0	7	100,0	9	100,0	7	87,5	,451
	Katılmıyorum	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	12,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
TM19	Katılıyorum	4	66,7	4	57,1	7	77,8	7	87,5	,660
	Katılmıyorum	1	16,7	2	28,6	0	0,0	1	12,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	16,7	1	14,3	2	22,2	0	0,0	
TM20	Katılıyorum	1	16,7	3	42,9	4	44,4	6	75,0	,246
	Katılmıyorum	2	33,3	2	28,6	2	22,2	1	12,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	3	50,0	2	28,6	3	33,3	1	12,5	
TM21	Katılıyorum	1	16,7	0	0,0	2	22,2	1	12,5	,916
	Katılmıyorum	5	83,3	7	100,0	5	55,6	6	75,0	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	0	0,0	2	22,2	1	12,5	
TM22	Katılıyorum	6	100,0	6	85,7	9	100,0	8	100,0	,364
	Katılmıyorum	0	0,0	1	14,3	0	0,0	0	0,0	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
TM23	Katılıyorum	4	66,7	4	57,1	8	88,9	6	75,0	,373
	Katılmıyorum	2	33,3	1	14,3	1	11,1	1	12,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	2	28,6	0	0,0	1	12,5	
TM24	Katılıyorum	2	33,3	3	42,9	1	11,1	0	0,0	,770
	Katılmıyorum	2	33,3	2	28,6	5	55,6	7	87,5	
	Cevap yok/Fikrim yok	2	33,3	2	28,6	3	33,3	1	12,5	
TM25	Katılıyorum	2	33,3	3	42,9	3	33,3	1	12,5	,914
	Katılmıyorum	2	33,3	2	28,6	5	55,6	6	75,0	
	Cevap yok/Fikrim yok	2	33,3	2	28,6	1	11,1	1	12,5	

Tablo 14’de belirtildiği üzere çalışmaya katılan bireylerin yaşları ile Türk Milliyetçiliği düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analize göre bireylerin yaşları ile “Milliyetçilik Türklükle gurur duymaktır” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bu sonuçtan farklı yaş grupları bulunan bireylerin algıları açısından “Milliyetçilik Türklükle gurur duymaktır” ifadesi aynı düzeyde değildir.

Milliyetçilik ile ilgili 25 maddeden sadece 1 maddede farklı yaş gruplarındaki öğrenciler arasında farklılık tespit edilmiştir. Buradan hareketle milliyetçiliğin yaş açısından farklılık göstermediği gözlemlenmiştir.

Tablo 15. Bireylerin Türk Milliyetçiliği Düzeyleri ile Vatandaşlık Kökenlerinin Dağılımları

		Vatandaşlık kökeni										Sig
		Azerbaycanlı Öğrenciler		Kazakistanlı Öğrenciler		Kırgızistanlı Öğrenciler		Özbekistanlı Öğrenciler		Türkmenistanlı Öğrenciler		
		n	%	N	%	N	%	n	%	n	%	
TM1	Katılıyorum	5	41,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	44,4	,57
	Katılmıyorum	6	50,0	4	100,0	2	66,7	2	100,0	3	33,3	8
	Cevap yok/Fikrim yok	1	8,3	0	0,0	1	33,3	0	0,0	2	22,2	

TM2	Katılıyorum	9	75,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	6	66,7	,316
	Katılmıyorum	0	0,0	4	100,0	3	100,0	2	100,0	3	33,3	
	Cevap yok/Fikrim yok	3	25,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
TM3	Katılıyorum	8	66,7	1	25,0	3	100,0	1	50,0	0	0,0	,001
	Katılmıyorum	4	33,3	2	50,0	0	0,0	1	50,0	5	55,6	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	1	25,0	0	0,0	0	0,0	4	44,4	
TM4	Katılıyorum	6	50,0	2	50,0	3	100,0	2	100,0	5	55,6	,350
	Katılmıyorum	6	50,0	1	25,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	1	25,0	0	0,0	0	0,0	4	44,4	
TM5	Katılıyorum	7	58,3	1	25,0	3	100,0	2	100,0	3	33,3	,190
	Katılmıyorum	4	33,3	2	50,0	0	0,0	0	0,0	5	55,6	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	8,3	1	25,0	0	0,0	0	0,0	1	11,1	
TM6	Katılıyorum	10	83,3	4	100,0	3	100,0	2	100,0	6	66,7	,404
	Katılmıyorum	1	8,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	8,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	33,3	
TM7	Katılıyorum	4	33,3	1	25,0	1	33,3	1	50,0	1	11,1	,557
	Katılmıyorum	7	58,3	3	75,0	2	66,7	1	50,0	6	66,7	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	8,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	22,2	
TM8	Katılıyorum	3	25,0	4	100,0	3	100,0	2	100,0	3	33,3	,019
	Katılmıyorum	8	66,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	22,2	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	8,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	44,4	
TM9	Katılıyorum	5	41,7	3	75,0	3	100,0	2	100,0	5	55,6	,523
	Katılmıyorum	6	50,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	22,2	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	8,3	1	25,0	0	0,0	0	0,0	2	22,2	
TM10	Katılıyorum	2	16,7	3	75,0	3	100,0	2	100,0	2	22,2	,007
	Katılmıyorum	9	75,0	1	25,0	0	0,0	0	0,0	7	77,8	
	Cevap yok/Fikrim yok	1	8,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
TM11	Katılıyorum	1	8,3	0	0,0	3	100,0	0	0,0	0	0,0	,000
	Katılmıyorum	11	91,7	4	100,0	0	0,0	2	100,0	4	44,4	
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	5	55,6	
TM12	Katılıyorum	2	16,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	11,1	,703
	Katılmıyorum	8	66,7	4	100,0	3	100,0	2	100,0	4	44,4	
	Cevap yok/Fikrim yok	2	16,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	44,4	
TM13	Katılıyorum	9	75,0	4	100,0	2	66,7	2	100,0	3	33,3	,228

TM1 4	Katılmıyorum	0	0,0	0	0,0	1	33,3	0	0,0	3	33,3	,31 6
	Cevap yok/Fikrim yok	3	25,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	33,3	
	Katılıyorum	6	50,0	3	75,0	3	100,0	2	100,0	5	55,6	
TM1 5	Katılmıyorum	5	41,7	1	25,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	,87 9
	Cevap yok/Fikrim yok	1	8,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	44,4	
	Katılıyorum	11	91,7	3	75,0	2	66,7	2	100,0	8	88,9	
TM1 6	Katılmıyorum	1	8,3	1	25,0	1	33,3	0	0,0	0	0,0	,23 4
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	11,1	
	Katılıyorum	4	33,3	3	75,0	3	100,0	2	100,0	5	55,6	
TM1 7	Katılmıyorum	6	50,0	1	25,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	,15 6
	Cevap yok/Fikrim yok	2	16,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	44,4	
	Katılıyorum	10	83,3	4	100,0	3	100,0	2	100,0	5	55,6	
TM1 8	Katılmıyorum	1	8,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	,84 8
	Cevap yok/Fikrim yok	1	8,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	44,4	
	Katılıyorum	11	91,7	4	100,0	3	100,0	2	100,0	9	100,0	
TM1 9	Katılmıyorum	1	8,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	,43 6
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
	Katılıyorum	7	58,3	4	100,0	3	100,0	2	100,0	6	66,7	
TM2 0	Katılmıyorum	3	25,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	11,1	,11 6
	Cevap yok/Fikrim yok	2	16,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	22,2	
	Katılıyorum	2	16,7	3	75,0	3	100,0	2	100,0	4	44,4	
TM2 1	Katılmıyorum	6	50,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	11,1	,81 2
	Cevap yok/Fikrim yok	4	33,3	1	25,0	0	0,0	0	0,0	4	44,4	
	Katılıyorum	1	8,3	1	25,0	0	0,0	0	0,0	2	22,2	
TM2 2	Katılmıyorum	11	91,7	3	75,0	3	100,0	2	100,0	4	44,4	,84 8
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	33,3	
	Katılıyorum	11	91,7	4	100,0	3	100,0	2	100,0	9	100,0	
TM2 3	Katılmıyorum	1	8,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	,41 3
	Cevap yok/Fikrim yok	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
	Katılıyorum	6	50,0	4	100,0	3	100,0	2	100,0	7	77,8	
TM2 4	Katılmıyorum	5	41,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	,01 6
	Cevap yok/Fikrim yok	1	8,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	22,2	
	Katılıyorum	6	50,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	
TM2 4	Katılmıyorum	4	33,3	4	100,0	3	100,0	2	100,0	3	33,3	,01 6
	Katılıyorum	4	33,3	4	100,0	3	100,0	2	100,0	3	33,3	

	m				0		0		0			
	Cevap	2	16,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	6	66,7	
	yok/Fikrim											
	yok											
TM2	Katılıyorum	7	58,3	1	25,0	0	0,0	0	0,0	1	11,1	,19
5	Katılmıyoru	3	25,0	3	75,0	3	100,	2	100,	4	44,4	9
	m						0		0			
	Cevap	2	16,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	44,4	
	yok/Fikrim											
	yok											

Tablo 15’de belirtildiği üzere çalışmaya katılan bireylerin vatandaşlık kökenleri ile Türk Milliyetçiliği düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analize göre bireylerin vatandaşlık kökenleri ile “Milliyetçilik ne kişilerin ne de bir partinin tekelindedir” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bu sonuçtan farklı vatandaşlık kökenleri bulunan bireylerin algıları açısından “Milliyetçilik ne kişilerin ne de bir partinin tekelindedir” ifadesi aynı düzeyde değildir.

Bireylerin vatandaşlık kökenleri ile Türk Milliyetçiliği düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analize göre bireylerin vatandaşlık kökenleri ile “Milliyetçilik her zaman yanlış yorumlanan bir kelime olmuştur” ve “Aynı ırktan olmayan biriyle kız alıp vermeye karşıyım” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). Bu sonuçtan farklı vatandaşlık kökenleri bulunan bireylerin algıları açısından “Milliyetçilik her zaman yanlış yorumlanan bir kelime olmuştur” ve “Aynı ırktan olmayan biriyle kız alıp vermeye karşıyım” ifadesi aynı düzeyde değildir.

Çalışmaya dâhil edilen bireylerin vatandaşlık kökenleri ile “Türk olmadığını bildiğim bir esnaftan asla alış veriş yapmam” ve “Milliyetçilik şiddete neden olur” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir (<0.05). Buna göre farklı vatandaşlık kökenleri bulunan bireylerin algıları açısından “Türk olmadığını bildiğim bir esnaftan asla alış veriş yapmam” ve “Milliyetçilik şiddete neden olur” ifadesi aynı düzeyde değildir.

Milliyetçilik ile ilgili 25 maddeden sadece 5 maddede Azerbaycanlı, Kazakistanlı, Kırgızistanlı, Özbekistanlı ve Türkmenistanlı öğrenciler arasında farklılık gözlemlenmiştir. Buradan yola çıkarak milliyetçiliğin vatandaşlık kökenleri açısından farklılık göstermediği söylenebilmektedir.

SONUÇ

Ardahan Üniversitesinde öğrenim görmek için Türk Cumhuriyetlerinden gelen yükseköğrenim öğrencilerin Türk Milliyetçiliği kavramını nasıl algıladıkları bu araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır. Bu amaçla öncelikle milliyetçilik konusu ele alınmış ve literatürdeki tanımlara yer verilmiştir.

Milliyetçilik kavramı milli birim ile politik birimin kendi içinde bir ahenge sahip olması anlamına gelmektedir (Hobsbawn, 2014: 24). Belirli bir bölgede hayatını sürdüren halkın bir devlete sahip olması gerektiğini savunmak milliyetçilik kavramıyla ifade edilmektedir.

Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne geçilmesi bir modernleşme süreci olarak da ifade edilmektedir. Çünkü Türk ulus-devletinin kurulması ve Türk milliyetçiliği konusunda değerlendirme yapılırken Osmanlı Devleti'nin 19. Yüzyılda yaşadığı oldukça sancılı bir süreç olan modernleşme sürecinin de ele alınması gerekmektedir.

Etnisite kavramı belirli bir kültürel gruba, nüfusa ve coğrafi alana bağlılık duyulması durumu olarak ifade edilmektedir. Etnisite kavramı ırk ve kültüre ilişkin unsurları da içermektedir.

Bir milletin var olabilmesi için iki şartın mevcut olması gerektiği ifade edilmektedir. Bu şartlardan ilki bireylerin aynı kültürü benimsemesinin gerektiğidir. Çünkü ancak bu şekilde iki birey kendilerini aynı millete mensup olarak nitelendirebilmektedir. Söz konusu şartlardan ikincisi ise bireylerin birbirini aynı millete mensup olarak nitelendirmesidir. Bu şekilde iki bireyin de aynı millete mensup olduğu anlaşılmış olmaktadır.

Milliyetçilik kavramı kültürden beslenmektedir. Bununla birlikte kültür sayesinde milliyetçilik daha meşru bir yapıya da sahip olmaktadır. Basın, medya ve edebiyat alanlarında kültürel milliyetçiliğe rastlamak mümkündür. Siyasal milliyetçiliğin oluşması için uygun bir zemine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu zemin de kültürel

milliyetçilik tarafından yaratılmaktadır. Ancak bazı durumlarda kültürel milliyetçiliğin siyasal milliyetçilik tarafından yaratılması mümkün olabilmektedir. Etnik grup da diğer etnik kategoriler gibi nesnel ölçütlerle diğer gruplardan farklılaşmaktadır. Fakat diğer gruplardan farklı olarak bu farklılaşmaya ilişkin bir bilince de sahiptir.

Çalışma sonuçları kapsamında milliyetçilik kavramı değerlendirilerek, bu kavrama yönelik bakış açılarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Ancak çalışmanın asıl konusu Ardahan Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin Türk milliyetçiliğine ilişkin algısının ne olduğudur. Bu kapsamda da bir analiz yapılmış ve sonuçlar ortaya konmuştur. Bu çalışma sonucunda bu konuyla ilişkili olarak yeni çalışmalar yapılması da beklenmektedir. Çünkü milliyetçilik kavramı her zaman güncel bir konu olmuş ve toplumun tüm kesimlerini etkilemiştir. Üniversitesi öğrencilerinin Türk milliyetçiliğine ilişkin algılarının incelenmesi bu bakımdan da önem arz etmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin Türk milliyetçiliğine olan algısının Türkiye'ye ilişkin algıları hakkında da bir ipucu verdiğini söylemek mümkün olmaktadır.

Bu çalışmada Ardahan ilinde bulunan 12 Azerbaycanlı, 4 Kazakistanlı, 3 Kırgızistanlı, 2 Özbekistanlı, 9 Türkmenistanlı olmak üzere toplam 30 öğrenci değerlendirmeye dahil edilmiştir. Çalışmada Türk Milliyetçiliğine yönelik bireylerin yanıtlarına ilişkin bulgular incelenmiştir. Literatürdeki birçok çalışmada Türk Cumhuriyetinden gelen yükseköğrenim öğrencilerinin Türk Milliyetçiliği algısı değerlendirilmiştir. Çalışmaya dâhil edilen bireylerin %40,0'ı Azerbaycanlı, %13,3'ü Kazakistanlı, %10,0'u Kırgızistanlı, %6,7'si Özbekistanlı, %30,0'u ise Türkmenistanlıdır. Araştırmanın çoğunluğunda Azerbaycanlı öğrenciler bulunmaktadır. Çalışmaya katılan Azerbaycanlı öğrencilerin %8,3'ü kadın, %91,7'si erkektir. Kazakistanlı öğrencilerin %50,0'si kadın %50,0'si ise erkektir. Kırgızistanlı öğrencilerin %33,3'ü kadın, %66,7'si erkektir. Özbekistanlı öğrencilerin tümü (%100) kadındır. Türkmenistanlı öğrencilerin %33,3'ü kadın, %66,7'si ise erkektir. Toplamda araştırmaya katılan öğrencilerin %29,99'u kadın, 69,99'u ise erkektir.

Bu çalışma kapsamında, Türk Cumhuriyetinden gelen yükseköğrenim öğrencilerinin Türk Milliyetçiliği incelenmektedir. Öğrencilerin Türk

Milliyetçiliği düzeyleri ile demografik değişkenler olan cinsiyet, yaş ve vatandaşlık kökeni değişkenleriyle karşılaştırılmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen verilere göre Türk, Kazak, Azeri, Türkmen, Özbek ayrı bir ırk mıdır? Yoksa ulusal bir kimliğe ilişkin öğrenci görüşlerinin Dağılımı: öğrencilerin %56,6'sı ulusal kimlik olduğunu, %43,3'ü ise ayrı ırklar olduğunu belirtmişlerdir. Bütün Türklerin tek bir devlet altında toplanıp toplanmamasına İlişkin görüşlerin dağılımı: öğrencilerin %53,3'ü tek bir devlet altında toplanmalı, %46,6'sının ise toplanmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Türk Milliyetçiliğinin Etnik veya Kültürel Milliyetçilik mi olduğuna İlişkin görüşlerin dağılımı: öğrencilerin %19,1'i etnik milliyetçilik, %79,9'u ise kültürel milliyetçilik olduğunu ifade etmişlerdir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin;

“Türk ırkı en üstün ırktır” ve “Aynı ırktan olmayan birbiriyle kız alıp vermeye karşıyım” ifadelerini %56,7'si “Her türlü milliyetçiliğe karşıyım” ifadesine %63,3'ü, “Türk olmadığımı bilmediğim bir esnaftan asla alış veriş yapmam” ve “Milliyetçilik ırkçılıktır” ifadelerine %70,0 oranında katılmıyorum şeklinde cevaplamışlardır. Araştırmaya katılan öğrenciler yine “İmkânım olsa askere gitmem” ifadesini %76,7 gibi yüksek bir yüzdeyle, “Milliyetçilik şiddete neden olur” ifadesine %53,3 ve “Milliyetçilik toplumu böler” ifadesine %50,0 (%20,0'si fikir belirtmemiş) oranında katılmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin verdikleri cevaplarda çoğunluğun “Müslümanlık Türk olmanın vazgeçilmez parçasıdır” ifadesine %50,0 katılmakta olduklarını (%10,0 fikri belirtmediği için %50 çoğunluk olmuştur), belirtmişlerdir. Katılımcılar “Milliyetçilik ne kişilerin ne de bir partinin tekelindedir” ifadesine %43,3 oranında “Milliyetçilik vatan için ölmek ve öldürmek” ifadesine ise %60 çoğunlukla katıldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar yine “En büyük milliyetçilik işini en güzel biçimde yapmaktır” ifadesine %83,3 çoğunlukla olumlu katılım sağlamışlardır. Katılımcılar çoğunluğu “Milliyetçiyim ama ırkçı değilim” ifadesine %66,7'si Milliyetçilik Türklükle gurur duymaktır” ifadesine ise %63,3'ü katıldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar tarafından “Milliyetçiler devletine daha bağlıdır” ifadesi %56,7, “Güçlü bir devlet milliyetçiliği güçlendirir” ifadesi %80,0 oranında büyük bir çoğunluğu katılıyorum olarak cevaplanmıştır. Yine Öğrencilerin %73,3'ü “Türk milleti askeri nitelikli bir millettir” ifadesine katılmaktadırlar. Öğrencilerin çoğunlukla “Türk devletleri için

Türkiye lider ülkedir” ifadesine %46,7 oranında katılmaktadır. “Vatanım uğruna gerekirse canımı bile veririm” ifadesine ise %96,7 gibi bir yüksek oranla olumlu cevap vermişlerdir. Çalışmaya katılan Öğrencilerin %96,7’si “Türkiye’de eğitim görmekten memnunum” ifadesine katılmaktadırlar. Türkiye’nin, Türk Cumhuriyetleri ile tarihi ve kültürel bağlarını güçlendirmek amacıyla kurmak istediği ilişkiler neticesinde uyguladığı yükseköğretim politikalarından olumlu sonuçlar elde ettiği söylemek mümkündür. Katılımcıların “Hepimiz ortak Türk kimliği ve kültürü ile birleşmeliyiz” ifadesine %60,0 çoğunlukla katılıyorum olarak cevaplamışlardır.

“Türklük kavramı utanılacak değil övünülecek bir kavramdır” ifadesine %86,7’si gibi yüksek oranda katıldıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun verdikleri cevaplara bakıldığında milliyetçi bir tutum sergilediği görülmektedir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan yola çıkarak farklı toprak parçaları üzerinde yaşayan bireylerin aynı kültür ve siyasal geçmiş bilince sahip oldukları ve varlığını devam ettirdiği söylenebilir. Devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin öğrencilerin milliyetçilik ve Türk milliyetçiliğine olan algıları üzerinde etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Bu kapsamda da bir analiz yapılmış ve sonuçlar ortaya konmuştur. Bu çalışma sonucunda bu konuyla ilişkili olarak yeni çalışmalar yapılması da beklenmektedir. Çünkü milliyetçilik kavramı her zaman güncel bir konu olmuş ve toplumun tüm kesimlerini etkilemiştir.

KAYNAKÇA

- Ahmad, F., ve Yavuz, N. (2007). İttihat ve Terakki: 1908-1914. Kaynak Yayınları.
- Akçadağ, E. (2014). Dünya’da ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi. ty), <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>,(30/05/2014).
- Akçadağ, E. (2017). Avrupa Kamuoyunda Türkiye’nin İmajı ve Kamu Diplomasisinin Önemi.
- Altındal, A. (1982). Siyasal Kültür ve Yöntem, İstanbul: Havas Yayınevi,
- Alver, K. (2007). Siyasal eylem alanı olarak kültür. Alver, K. & Doğan, N.(Der.), Kültür Sosyolojisi İçinde,(129-140). Ankara: Hece Yayınları.
- Anderson, B. (2013). Hayali cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması. İ. Savaşır, Çev.) İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Anderson, B. (2015). Hayali Cemaatler, (Çev.: İskender Savaşır), İstanbul: Metis Yayınları.
- Arasan, H. (2018). Musiconline Online Music Academy. Musiconline Online Music Academy Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://musiconline.com.tr/dunyaca-unlu-turk-sanatcilar/>
- Asunakutlu, T., & Safran, B. (2004). Kültürel farklılıklardan kaynaklanan çatışmalara yönelik bir araştırma (Marmaris turizm sektörü örneği). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 6 (1), 26-49.
- Aydemir, E. (2018). Kamu Diplomasisi. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık
- Aydın, M. (2007). Türkiye’nin Avrasya Macerası. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Aydın, S., & Emiroğlu, K. (2003). Antropoloji Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bahar, H. İ. (2009). Sosyoloji. Ankara: Usak Yayınevi. 66
- Balibar, E., & Wallerstein, I. (2000). Irk Ulus Sınıf: Belirsiz Kimlikler. (N. Ökten, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Balibar, E., Wallerstein, I. M., & Wallerstein, S. R. I. (1991). Race, nation, class: Ambiguous identities. Verso.
- Başak, S. (2004). Kültür olgusu analizleri ve üç tarz-ı siyaset. Ankara: Odak Yayınevi.

- Bauman, Z. (1998). *Sosyolojik Düşünmek* (Çev. Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. S.159
- Becerikli, S. Y. (2005). *Uluslararası Halkla İlişkiler*. Ankara: Nobel Yayınevi
- Berten, Andre, Pablo Da Silveria ve Herve Pourtois (Der.) (2006), *Liberaller ve Cemaatçiler*, Ankara: Dost Yayınları.
- Billig, M. (2002). *Banal Milliyetçilik*. (C. Şişkolar, Çev.) İstanbul: Gelenek Yayıncılık.
- Binark, M. (2019). *Kültürel Diplomasi ve Kore Dalgası "Hallyu"*. Ankara: Siyasal.
- Birdir, K., & Akgöl, Y. (2015). *Gastronomi Turizmi ve Türkiye'yi Ziyaret Eden Yabancı Turistlerin. İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 57-68.
- Bora, T. (2006). *Medeniyet Kaybı: Milliyetçilik ve Faşizm Üzerine Yazılar*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Bozkurt, G. (2003). *İnsan ve Kültür* (10. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Bozkurt, V. (2004). *Değişen Dünyada Sosyoloji-Temeller Kurumlar Kavramlar*. İstanbul: Alfa Basım Yayım. 91
- Breuilly, J. (1996). *Approaches to Nationalism. Mapping the Nation*, Ed. Gopal Balakrishnan.
- Breuilly, J. (1999). *Nationalism and modernity*. San Domenico: European University Institute. 39-66
- Calhoun, C. (2012). *Milliyetçilik*. (B. Şütçüoğlu, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cankurtaran, B. S. (2015). *Türk Dış Politikasında 'Diaspora Diplomasisi Açılımı' ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. İçinde Mehmet ŞAHİN ve B. Senem ÇEVİK (der), Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Carr, E. H. (1990). *Milliyetçilik ve Sonrası*. (O. Akın, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Cohen, R. (1999). *The making of ethnicity: a modest defence of primordialism. People, nation and state: the meaning of ethnicity and nationalism*, New York-London: I.B. Tauris Publishers 3-11.
- Coşar, S. (2013). *Aydın Yalçın. T. Bora ve M. Gültekinil (Ed.). Modern Türkiye'de siyasi düşünce liberalizm kitabı içinde* (ss. 398-416). 7. Cilt. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Cummings, M. C. (2003). Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey. Washington: Center of Arts and Culture.
- Çeçen, A. (1996). Kültür ve politika. gündoğan Yayınları.
- Çetinkaya, Y. D. (2003). Orta Katman Aydınlar ve Türk Milliyetçiliğinin Kitleleşmesi. Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce–Milliyetçilik-, (4), 91-102.
- Çevik, B. S. (2015). Kültürel Diplomaside Devlet dışı Aktörler: Türk Sineması ve Dizileri. M. Şahin, & B. S. Çevik içinde, Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi. Ankara: Nobel.
- Demir, N. (2006). Birey, toplum, bilim: Sosyoloji temel kavramlar. Ankara: Turhan Kitabevi. 126
- Dieckhoff, A., & Jaffrelot, C. (2010). Milliyetçiliği Yeniden Düşünmek. (D. Çetinkasap, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dikkaya, M. (1999). Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Ekonomik İlişkiler. Bilig. Bahar,(9).
- Diplomasi Akademisi. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021.
http://diab.mfa.gov.tr/uluslararasi_egitim.tr.mfa/
- Duverger, M. (2004). Siyaset sosyolojisi. Ş. Tekeli, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Eagleton, T. (2005). Kültür Yorumları (Çev. Özge Çelik), İstanbul: Ayrıntı Yayınları:, 1.
- Efegil, E. (2004). Yakın Dönem Güç Mücadeleleri Işığında Orta Asya Gerçeği. Gündoğan yayınları.
- Eken, M. E. (2015). Jeopolitik Derinlik, Akılcı Güç ve Popüler Kültür: Stratejik Bir Konsept Olarak Gündelik Hayatın Önemi. M. Şahin, & B. S. Çevik içinde, Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi. Ankara: Nobel.
- Ekin, T. (2007). Ekonomi ve Enerji Politikaları Kapsamında Türkiye-Azerbaycan İlişkileri (1991-2005). Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Ekşi, M. (2017). Türkiye’nin Türk Dünyasına Yönelik Kamu Diplomasisi: Yeni Araç ve Mekanizmalar. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 17 (1).
- Ekşi, M. (2018). Kamu Diplomasisi ve AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası. Ankara: Siyasal.

- Erdağ, R. (2015). Türkiye'nin Kalkınma Yardımları ve TİKA. M. Şahin, & B. S. Çevik içinde, Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi. Ankara: Nobel.
- Erdoğan, İ. (2005). İletişimi Anlamak (2. Baskı). Ankara: Pozitif Matbaacılık.
- Erdoğan, İ., & Alemdar, K. (2002). Kitle İletişimine Yaklaşımların Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi. Ankara: Erk Yayınları
- Eren, S. (2007). Türk Mutfağı ve Haccp Sistemi; Mutfak Profesyonellerinin Haccp Bilgilerinin Ölçülmesi, I. Ulusal Gastronomi Sempozyumu, 4-5.
- Ergin, G., ve Türk, F. (2010). Türkiye’de Öğrenim Gören Orta Asyalı Öğrenciler. Sosyal ve Beşerli Bilimler Dergisi, 2(1).
- Ergun, D. (1991).Türk bireyi kuramına giriş: Türk kültürünün olanakları ya da Türkiye'de kamu iktisadının kültür kökenleri. Gerçek Yayınevi. 29
- Ergun, D. (1993). 100 Soruda Sosyoloji El Kitabı (6. Baskı). İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Erinc, S. (1995). Kultur Sanat, Sanat Kultur. İstanbul: Cinar Yayınları.
- Eroğlu, F. (1998). Davranış bilimleri (5. baskı). İstanbul: Beta.
- Eurovision Song Contest. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://eurovision.tv/events/>
- Fanatik Gazetesi. Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://www.fanatik.com.tr/formula-1-ne-zamanformula-1-istanbul-yarisi-hangi-kanalda-saat-kacta-2183679/>
- Faruk, S. (2000). Uluslararası ilişkiler sözlüğü. İstanbul: DER yayınları.
- Fichter, J. (2004). Sosyoloji Nedir, çev.Nilgün Çelebi,2. Ankara: Anı Yayınevi. 156
- Gat, A. (2016). 1. Premodern Nations, National Identities, National Sentiments and National Solidarity. In The Roots of Nationalism (pp. 31-46). Amsterdam University Press.
- Gellner, E. (1998). Milliyetçiliğe Bakmak. (S. Coşar, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gellner, E. (2013). Milliyetçiliğe Bakmak, (Çev.: Simten Coşar ve Saltuk Özertürk - Nalan Soyarık). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Georgeon, F., & Berktaş, A. (2006). Sultan Abdülhamid. İstanbul: Homer Kitabevi
- Giddens, A. (2012). Sosyoloji. (Ş. P. Güzel, Çev.) İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Göçek, F. M. (2008). Osmanlı Devleti’nde Türk Milliyetçiliğinin Oluşumu: Sosyolojik Bir Yaklaşım. Modern Türkiye’de siyasî düşünce, 4, 63-80.

- Gök, Y. (2016). Türkiye'nin gençlik ve spor alanındaki kamu diplomasisi etkinliği. Yayınlanmış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara
- Gökalp, E. (2007). Milliyetçilik: Kuramsal Bir Değerlendirme. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(2), 279-298.
- Gökalp, Z. (2004). Türkçülüğün Esasları, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Gökalp, Z., & Tarihi, T. M. (1976). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 19
- Göktürk Tüysüzöğlü, "Türkiye-Azerbaycan İlişkilerinde Enerji Faktörü ve TANAP", Erişim Tarihi: 20.12.2021
<http://blog.milliyet.com.tr/turkiyeazerbaycan-iliskilerinde-enerji-faktoru-ve-tanap/Blog/?BlogNo=37928>
- Gurbetoğlu, A. (2018). Bilimsel araştırma yöntemleri.
- Güvenç, B. (1985). Kültür konusu ve sorunlarımız. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Haviland, W. A., Prins, H. E., & Walrath, D. (2002). Kültürel Antropoloji, çev. Hüsamettin İnanç, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Hechter, M. (1999). Internal colonialism: The Celtic fringe in British national development, 1536-1966. 197 Univ of California Press. 42
- Heywood, A. (2013). Siyasi İdeolojiler: Bir Giriş. (A. K. Bayram, Ö. Tüfekçi, H. İnaç, Ş. Akın, & B. Kalkan, Çev.) Ankara: Adres Yayınları.
- Heywood, A. (2015). Siyasetin Temel Kavramları. (H. Özler, Çev.) Ankara: Adres Yayınları.
- Hind, R. J. (1984). The internal colonial concept. Comparative studies in society and history, 26(3), 543-568.
- Hobsbawm, E. J. (2014). 1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik "Program, Mit, Gerçeklik". (O. Akınhay, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hobsbawm, E., & Ranger, T. (2006). Geleneğin İcadı, çev. Mehmet Murat Şahin, İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Hofstede, G. (1980). Culture's Consequences: International Differences in Work Related Values. London: Sage Publications.
- Hojamuradov, Ö. Y., ve Sayılğan, G. T. D. (2005). Türkmenistan–Türkiye Dış Ticareti ve Türkmenistan Dış Ticaretinin Finansman Yöntemleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. S.13
- Hroch, M. (1985). Social Preconditions of National Revival in Europe: A Comparative Analysis of the Social Composition of Patriotic Groups

- Among the Smaller European Nations. (B. Fowkes, Çev.) Cambridge: Cambridge University Press.
- Hroch, M. (1996). Nationalism and national movements: comparing the past and the present of Central and Eastern Europe. *Nations and Nationalism*, 2(1), 35-44.
- Hroch, M. (2004). Why did they win? Preconditions for successful national agitation. *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 34(4), 645-655.
<https://www.isaozkan.com>
- Iğdır, A. (2006). Soğuk Savaş Sonrası Yeni Türk Cumhuriyetleri Üzerinde Türkiye-İran Rekabeti, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, s. 10
- İpek, E. (2014). Onedio Erişim Tarihi: 20.12.2021.
<https://onedio.com/haber/dunyaya-adimizi-duyuran-19-basarili-turk-414214/>
- İstanbul Kültür Sanat Vakfı. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021.
<https://iksv.org/tr/hakkimizda/iks/>
- John, B. (2011). On the principle of nationality. *The Cambridge History of 19 th Century Political Thought*, Cambridge: Cambridge University Press 77-109.
- Kafesoğlu, İ. (1991). Türk Millî Kültürü, 7. Baskı, İstanbul. Boğaziçi Yayınları
- Kalafat, Y., & Aslanlı, A. (2006). 21. Yüzyılda Türk Dış Politikası. Türkiye-Azerbaycan İlişkileri. Editör. İdris Bal. Ankara. Ankara Global Araştırmalar Merkezi.
- Kapani, M. (2016). Politika Bilimine Giriş. Ankara: BB101 Yayınları.
- Karadağ, H. (2016). Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi. Ankara: Nobel.
- Karagöz, E. (2010). Sosyal Bilimlerde Kuram Oluşum Süreci ve İletişim, İletişim Kuramlarının Felsefi Sosyolojik Dayanakları. İstanbul: Derin.
- Karpat, K. (2002). Osmanlı Modernleşmesi: Toplum. Kuramsal Değişim ve Nüfus, Akile Zorlu Durukan-Kaan Durukan (çev), Ankara: İmge Kitabevi.
- 13
- Kasım, K. (2011). Türkiye-Kırgızistan İlişkileri: Beklentiler ve Gerçekler. İstanbul: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları s. 57

- Kedourie, E. (1971). Avrupa’da Milliyetçilik, çev. M. Haluk Demirtaş, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Khanna, P. (2011). Yeni Dünya Düzeni, Yeni Yükselen Güçler 21. yüzyılda Dünyayı Nasıl Belirliyor. Çev: Elif Nihan Akbaş, İstanbul: Pegasus Yayınları
- Korkmaz, T. (2014). Erken Cumhuriyet Döneminde Farklı Bir Milliyetçilik Anlayışı Olarak Anadoluçuluk: Tipoloji ve Kuramlar Bağlamında Bir Değerlendirme. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Kurt, G. (2014). Spor diplomasisi aracı olarak futbol, Galatasaray profesyonel futbol takımı ve ülke markası ilişkisi üzerine bir araştırma. V. Ekin içinde, Türkiye’de spor ve medya. (135-164). İstanbul: Köprü Kitapları.
- Kymlicka, W. (1998), Çokkültürlü Yurttaşlık: Azınlık Haklarının Liberal Teorisi, İstanbul: Ayrıntı Yayınları (Çev.: Abdullah Yılmaz).
- Lichtenberg, Judith (1999), “How Liberal Can Nationalism Be?”, Beiner, Ronald (Der.), Theorizing Nationalism. Albany: Suny Press: 167-88.
- Lind, M. (1994). In Defense of Liberal Nationalism. Foreign Affairs, 73(3), 87-99
- MacCormick, N. (1999) Questioning Sovereignty: Law, State and Nation in the European Commonwealth. Oxford: Oxford University Press.
- Mardin, Ş. (2003). Din ve İdeoloji, İstanbul: İletişim Yayınları. 53.
- Mardin, Ş. (2006). Jön Türklerin siyasi fikirleri 1895-1908. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş. (2006). Yeni Osmanlı düşüncesinin doğuşu. İstanbul: İletişim Yayınları. 73
- McCarthy, Thomas (1999), “On Reconciling Cosmopolitan Unity and National Diversity”, Public Culture, 11 (1): 175-208.
- Meriç, C. (2015). Sosyoloji notları ve konferanslar. İstanbul: İletişim Yayınları. 308
- Mevlana Değişim Programı. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://mevlana.yok.gov.tr/temel-bilgiler/>
- Miller, D. (1997), On Nationality. Oxford: Oxford University Press.
- Miller, D. (2000), Citizenship and National Identity. Malden: Blackwell Publishers.

- Miller, D. (2006), "Nationalism", Dryzek, John S., Bonnie Honig ve Anne Phillips (Der.), The Oxford Handbook of Political Theory. New York: Oxford University Press: 529-45.
- Miller, D. (2011), "Will Kymlicka „Multicultural citizenship within multinational states": A response", Ethnicities, 11 (3): 303-307.
- Nairn, T. (2015). Milliyetçiliğin Yüzleri: Janus'a Yeni Bir Bakış. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Nirun, N., & Nirun, N. (1991). Sistematik sosyoloji yönünden sosyal dinamik bünye analizi. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Nye, J. (2017). Yumuşak Güç. (R. İ. Aydın, Çev.) Ankara: BB101.
- Onedio (13.01.2021). Erişim Tarihi: 20.12.2021
<https://onedio.com/haber/dunyanin-en-iyi-geleneksel-yemekleribelli-oldu-adana-kebab-birinciligi-kaptirdi-951436/>
- Ortaylı, İ. (2005). İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı, 21. baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Öksüz, İ. (2016). Millet ve Milliyetçilik. Ankara, Panama Yayınları.
- Öktem, N. ve Karagöz, E. (2015). Sosyal Bilimlerde Yöntem. Ankara: Astana.
- Özel, S. (2015). Techne'den Teknolojiye Değişen Toplum ve İletişim. Kocaeli: Volga.
- Özertem H. S. (2011). "Türkiye-Azerbaycan İlişkilerinde Samimiyet Testi", Analist Dergisi, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları, 7, 48.
- Özkan, A. (2015). Strategic Practices of Public Diplomacy Policies in Educational Field and Turkey's Potential for Cultural Diplomacy. Erciyes İletişim Dergisi Akademia, 4(1), 2-12.
- Özkan, İsa. Türk Cumhuriyetleri: Türk ve Akraba Topluluklarından Gelen Burslu Öğrencilerin Meseleleri ve Çözüm Teklifleri. Erişim Tarihi: 15.03.2022
- Özkırımlı, U. (1999). Milliyetçilik kuramları. İstanbul: Sarmal Yayıncılık.
- Özkırımlı, U. (2016). Milliyetçilik Kuramları: Eleştirel Bir Bakış. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Özoğlu, M., Gür, B. S., & Coşkun, İ. (2012). Küresel Eğilimler Işığında Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler. Ankara: Seta.
- Özsu, B. (2002). Özbekistan Ülke Etüdü, İstanbul Ticaret Odası.

- Renan, E. (2016). Ulus nedir?) Çev. G. Yavaş), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Robertson, I. (1981). Sociology. New York: Worth Publishers. 73
- Roger, A. (2008). Milliyetçilik Kuramları,(Çev. Aziz Ufuk Kılıç). İstanbul: Versus Yayınları. 39-43
- Said, E. W. (1998). Kültür ve Emperyalizm, (çev.N. Alpay), İstanbul: Hil Yayınevi, 12-14.
- Salik, R. (2017). Milliyet Gazetesi Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://www.milliyet.com.tr/dunya-capindafenomen-olan-11-turk-sanatci-molatik-5718/?Sayfa=12/>
- Sancar, G. A. (2012). Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler. İstanbul: Beta.
- Saray M. (1996). Tarih Boyunca Balkanlardan Kafkaslara Türk Dünyası Semineri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, s. 170
- Sevin, E. (2015). Türksöy Üzerinden Kamu Diplomasisinin Dış Politikaya Etkisine Bir Bakış. M. Şahin, & B. S. Çevik içinde, Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi. Ankara: Nobel.
- Shino K. (1998). “From Ethnie To Nation: Theoretical Reflections On Nationalism”, (Ed.: H. Sonoda, S.N. Eisenstadt), Japan in Comparative Perspective, International Research Centre for Japanese Studies, Kyoto 1998, 147-155.
- Signitzer, B. H., & Coombs, T. (1992). Public Relations and Public Diplomacy: Conceptual Covergences. Public Relations Review
- Smith, A. (2001). Nationalism: Theory, ideology, history. Oxford: Blackwell Publishers.
- Smith, A. (2017). Etno-Sembolizm ve Milliyetçilik. Çev. BF Çallı). İstanbul: Alfa Yayıncılık:.
- Smith, A. (Çev. D., Bayramoğlu, S., & Kendir, H.) (2002). Ulusların etnik kökeni. Ankara:Dost Kitabevi.
- Smith, A. D. (1994). Milli Kimlik. (B. S. Şener, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Smith, Anthony D. (2015). “Nations Before Nationalism? Myth and Symbolism In John Armstrong’s Perspective”, Nations and Nationalism, 21 (1).
- Stevenson, N. (2015). Medya Kültürleri Sosyal Teori ve Kitle İletişimi (G. Orhon, & B. E. Aksoy, Çev.) Ankara: Ütopya.

- Sürücüoğlu, M. S., ve Özçelik, A. Ö. (2019). Türk Mutfağının Tarihsel Gelişimi (Orta Asya'dan Selçuklulara). N. Şanlıer, & M. S. Sürücüoğlu içinde, Türk Mutfağı. Ankara: Hedef.
- Szondi, G. (2008). Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences. Netherlands, 1-42.
- T.C. Dış İşleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı. (01.12.2011). Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://www.ab.gov.tr/46971.html/>
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Türkiye-Türkmenistan İlişkileri", Erişim Tarihi: 21.12.2021 <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-turkmenistan-siyasiiliskileri.tr.mfa>
- T.C. Ekonomi Bakanlığı, "Azerbaycan", Erişim Tarihi: 20.12.2021. <http://www.ibp.gov.tr/pg/section-pg-ulke.cfm?id=Azerbaycan>,
- T.C. İletişim Başkanlığı. (11.03.2019). Erişim Tarihi: 20.12.2021 https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskanligi-iletisimbaskani-prof-dr-altun-turk-dizileri-onemli-bir-basari-hikayesine-imzaatti?fbclid=IwAR0BhabH3StifhUJBleQRI9zjeg-CWWcloEb5DJ377cbN_71FwNW4EQjsw/
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Müdürlüğü. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://guzelsanatlar.ktb.gov.tr/TR-2131/kurulus.html/>
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222/>
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://www.ktb.gov.tr/TR133260/misyonumuz-vizyonumuz.html/>
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü. (22.11.2019). Erişim Tarihi: 20.12.2021. <http://abdigm.meb.gov.tr/www/yurt-disi-teskilati/icerik/31/>
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü. (21.10.2014). Erişim Tarihi: 20.12.2021. <http://yyegm.meb.gov.tr/www/yurt-disi-egitim-ve-ogretim-dairebaskanligi/icerik/30/>
- Tamir, Y. (1993), Liberal Nationalism. Princeton: Princeton University Press.
- Tan, Kok-Chor (2004), Justice Without Borders: Cosmopolitanism, Nationalism, Patriotism. Cambridge: Cambridge University Press.

- TasteAtlas. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021 <https://www.tasteatlas.com/turkey/>
- Taşdelen, M. (1997). Siyaset Sosyolojisi. İstanbul: Kocav Yayınları.
- Teda. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://teda.ktb.gov.tr/TR-52444/teda-nedir.html/>
- Terzi, H. M. (2015). Uluslararası Öğrenci Değişim Programları ve Türkiye'deki Uygulamaları. Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi, 11(34), 56-64.
- Terzi, H.M. (2013). “Türkiye’nin Büyük Öğrenci Projesi”, Yayımlanmış Yüksek lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 32
- Topçu, N. (1998). Kültür ve Medeniyet. İstanbul: Dergah Yayınları, 16
- Toraman, A. (2012). Geçmişten Günümüze Kırgızistan ve Kırgızlar. Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi, Ankara, s.17.
- TRT Haber. (26.11.2020). Erişim Tarihi: 20.12.2021. [https://www.trthaber.com/haber/gundem/iletisimbaskanligindan-f1-yaris-araclariyla-istanbul-tanitim-filmi-534182.html /](https://www.trthaber.com/haber/gundem/iletisimbaskanligindan-f1-yaris-araclariyla-istanbul-tanitim-filmi-534182.html/)
- Turgut A. (2011). “Uluslararası İlişkilerin Gölgesinde Türkiye-Türkmenistan İlişkileri”, Analist Dergisi, İstanbul: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları, 7, 55.
- Turhan, M. (2002). Kültür Değişimleri: Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik, İstanbul: Çamlıca Yayınevi, s.48.
- Türkiye Bursları. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://turkiyeburslari.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda/turkiyeburslari/>
- Türkiye Maarif Vakfı. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://www.turkiyemaarif.org/page/53-faaliyet-alanlari10/>
- Türksoy. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://www.turksoy.org/tr/turksoy/about/>
- Ülken, H. Z. (1976). Millet ve Tarih Şuuru. İstanbul Dergah Yayınları, s.22.
- Ünal T. (1995). “Türk Siyasal Kültüründe Muhalefet Olgusu”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s.57.
- Ünal, U. (2017). Kamu Diplomasisi, Kalkınma Yardımları ve Algı Araştırması Çerçevesinde. Ankara: Gazi.
- Ürer, L. (1995) “Ulusal ve Uluslararası Düzeylerde Etnik Gruplar ve Devlet”, İstanbul, Doktora Tezi, 1995, s. 3.

- Vincent, A. (2010). *Modern Political İdeologies*. Chichester: Blackwell Publishing.
- Wagner,P. (2003). *Modernliğin Sosyolojisi*, (Çev.: Mehmet Küçük), Ankara: Doruk Yayımcılık, 24.
- Williams, R. (1985). *The sociology of culture*. University of Chicago Press. 11
- Williams, R. (1993). *Kültür*, (çev. Suavi Aydın), Ankara: İmge Kitabevi.
- YALÇINER, R. (2014). Etnisite ve milliyetçilik: eleştirel bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69 (1), 2014, 189-215.
- Yaylagül, L. (2016). *Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar* (7 b.). Ankara: Dipnot.
- Yıldırım, G. (2015). Türkiye Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün Faaliyetlerinin Kültürel Diplomasi Bağlamında İncelenmesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 3(9), 2-24.
- Yılmaz, A. N. (2018). *Kültür ve Sanatın Ulusal Tanınırlığının Pozitifleştirilmesinde Bir Araç Olarak Kullanılması: Türkiye'nin Kültürel Yumuşak Güç Potansiyeli*. A. N. Yılmaz, & G. Kılıçoğlu içinde, *Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler, Türkiye ve Dünyadan Örnekler*. Ankara: Nobel
- Yılmaz, M. & Pacolari, E. (2019). Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Açısından Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova'daki Faaliyetlerinin Analizi. *Turkish Studies Social Sciences*, 14 (4), 1905-1929.
- Yunus Emre Enstitüsü. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021. https://www.yee.org.tr/sites/default/files/2023_vizyonu.pdf/
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. (t.y.). Erişim Tarihi: 20.12.2021. <https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2/>
- Yükseköğretim Kurulu. (30.06.2017). Erişim Tarihi: 20.12.2021. https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararsila_sma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf/
- Zaharna, R. (2010). *Communication, Culture, and Identity in Public Diplomacy*. R. Zaharna içinde, *Battles to Bridges*. New York: Palgrave Macmillan .

EK 1 Bilimsel Yayın ve Etik Kurul Kararı

T.C.
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Sayı : E-67796128-000-2100036221
Konu : Bilimsel Yayın ve Etik Kurul Kararı
(Dr.Öğr.Üyesi Kutay ÜSTÜN)

16.12.2021

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Kutay ÜSTÜN

Danışmanı olduğunuz Yüksek Lisans Öğrencisi Uğur BİLGİN'in "Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Türk Milliyetçiliği Algısı: Ardahan Üniversitesi Örneği" başlıklı tez çalışması ve tezi kapsamında yapacağı anket formu ve ölçek Üniversitemiz Etik Kurulu tarafından değerlendirilmiş olup, değerlendirme sonucu söz konusu tez çalışmasının Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kriterlerine uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Mustafa YILDIZ
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Komisyon Başkanı

Belge Doğrulama Kodu: HP791D4

Bu belge, güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır.

Belge Takip Adresi:

<http://ulys.ardahan.edu.tr/ERMIS/Record/ConfirmationsPageIndex>

Adres: Ardahan Üniversitesi Yarıyıl Kampüsü Rektörlük Hizmet Binası , Çamlıçatak Mahallesi, Ardahan
75002
Telefon No: (0 478) 2113575
e-Posta: ulys@ardahan.edu.tr
Kap. Adresi: ulys@ardahan.edu.tr

Faks No: (0 478) 2117509
İnternet Adresi: www.ardahan.edu.tr

Bilgi için :

Telefon No:

Kabuliyet Ama
Etik Kurulu Komisyon
Raporları
(0 478) 2113575

EK 2 Tez Orijinallik Formu

	ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA	
Tarih: 02/02/2023	
Tez Başlığı: <u>TÜRK CUMHURİYETLERİNDEN GELEN YÜKSEKÖĞRENİM ÖĞRENCİLERİNİN TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ</u> ALGISI: ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 148 sayfalık kısmına ilişkin, 27/01/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından <u>Jurpöj</u> adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6' <u>dır</u>.	
Uygulanan filtrelemeler: ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç ☒ Kaynakça hariç ☒ Alıntılar hariç/dâhil ☒ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç	
Ardaahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nde belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
Tarih ve İmza	
Adı Soyadı: <u>Uğur Bilgin</u> Öğrenci No: <u>182000000114</u> Anabilim Dalı: <u>Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı</u> Programı: <u>Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi</u> Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora	
<u>DANIŞMAN ONAYI</u>	
UYGUNDUR.	
Dr. Öğr. Üyesi Kutay USTUN	

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Uğur BİLGİN

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Ardahan Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Ardahan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller :

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar : Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, Stratejik Araştırmalar Merkezi (Lisans Bitirme Stajı)

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

İletişim

E-Posta Adresi :

Tarih : 02/02/2023